

Arkiv och IT i dialog

En undersökning av arkivariens kommunikation med IT-tekniker angående e-arkiv

Tova Störn

Examensarbete (30 högskolepoäng) i biblioteks- och informationsvetenskap för
masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Karin Gustavsson

År: 2017

© Tova Störn

Title

Arkiv och IT i dialog: En undersökning av arkivariens kommunikation med IT-tekniker angående e-arkiv.

Abstract

The purpose of this study is to examine the communication between archivists and IT-technicians regarding digital archives. In a wider sense, the study aims to illustrate the archivists placement within the current Swedish information management spectrum. It will do so by looking at how and why archivists communicate with IT-technicians, who leads the communication and if the communication reflects modern archival theories that promote proactive archivists.

In the early 2000s research showed that communication between archivists and IT-technicians was practically non-existing in Sweden – there were few common work areas and no official collaborations. In later years the situation seems to have improved slightly due to the implementation of digital archives, often referred to as e-archives in Sweden. As e-archives now increase, so does the communication between archivists and IT-technicians. However, considering the similar nature of their general work – information management – it is astounding that their correspondence is not more frequent. I hope that this study will contribute to an open and productive discussion about their communication and the archivists placement within the information management spectrum in general. This study is based on eight interviews and one observation at four different archives in Sweden. The archives chosen for the study have implemented or are currently implementing a digital archive. The interviews concern the communication between the archivists and IT-technicians and how they have experienced their mutual correspondence. The observation was added to give the study more depth and for me to experience the communication first hand. In my analysis of the gathered material I refer to the records continuum model because of its relevance to the archivists communication behaviour. A continuum-thinking encourage archivists to reach out and communicate their knowledge of information management to other professions. To further my discussion I use theories within profession research, such as Abbotts theory of jurisdictions. This to see if competition over jurisdictions (work) are part of the communication between the two occupations or not.

Conclusions drawn in this study partly reflect those from previous research. There are still no official collaboration between archivists and IT-technicians. Other conclusions are more representative of the current communication between archivists and IT-technicians, such as an improved communication. The result of the analysis show that the correspondence differ depending on local conditions of management support, financial support and the interest of digital information preservation and digital archive implementation from the archivist at the archival institution.

Keywords

ABM; e-arkiv; kommunikation; arkivarie; IT-arkivarie; IT-tekniker; långtidsbevaring; kommunarkiv; intervju; Continuum-perspektiv; professionsteori; jurisdiktioner.

ALM; digital archives; communication; archivists; long-term preservation; municipal archives; interviews; Continuum-perspective; theory of professions; jurisdictions.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning	6
1.2 Syfte och forskningsfrågor	7
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Definitioner av begrepp.....	8
1.4.1 E-arkiv.....	8
1.4.2 IT-tekniker	9
1.4.3 IT-stöd.....	9
1.5 Bakgrund och problemområde	9
2 Forskningsöversikt	12
2.1 Kommunikationssvårigheter	12
2.2 Spår om vad svårigheterna består i	13
2.2.1 Bilden av arkivarien.....	14
2.3 Potentiella lösningar.....	16
2.3.1 Utökad forskning.....	16
2.3.2 Anställning av IT-arkivarie.....	16
2.3.3 Förtydligade roller	17
2.3.4 Tydligare närvaro av IT-tekniker på arkivinstitutioner.....	18
3 Teori	19
3.1 Records Continuum teori.....	19
3.1.1 Framväxten och innebörden av teorin	19
3.1.2 Kritik och utveckling.....	21
3.1.3 Records Continuum-modellen som verktyg.....	23
3.2 Professionsteori.....	25
3.2.1 Abbotts teori om jurisdiktioner.....	27
3.2.2 Abbotts teori om jurisdiktioner: styrkor och svagheter.....	28
4 Metod	29
4.1 Urval.....	30
4.2 Intervjuer och observationer	31
4.3 Forskningsetik.....	32
5 Resultat	33
5.1 Intervjuer med arkivarier.....	33
5.2 Intervjuer med IT-tekniker	34
5.3 Observation.....	35
6 Analys och diskussion	37
6.1 Kommunikationens kontext	37
6.1.1 Kommuners organisation och arkivets uppdrag	37
6.1.2 E-arkiv i kommuner	39
6.1.3 E-förvaltning och stöd från kommunen	41
6.2 Kommunikation	44
6.2.1 Språkliga missförstånd.....	46
6.2.2 IT-arkivarier för bättre kommunikation?.....	50
6.3 Kommunikationen utifrån ett Continuum-perspektiv.....	53
6.3.1 Continuum-tänket i praktiken.....	53
6.3.2 Att sprida ett Continuum-tänk.....	55

6.3.3 Resurser.....	59
6.4 Kommunikationen utifrån ett professionsteoretiskt perspektiv	60
6.4.1 Jurisdiktion över e-arkivet	60
6.4.2 Helhetssynen på e-arkiv som IT-stöd.....	60
6.4.3 Arbetet med e-arkivet – ansvarsgränser och arbetsuppgifter.....	64
6.4.4 Jurisdiktion och kommunikation.....	66
7 Slutsatser och vidare forskning	68
7.1 Slutsatser	68
7.2 Vidare forskning.....	70
8 Källförteckning och bilagor	72
8.1 Empiriskt material.....	72
8.2 Referenser	72
Bilaga 1: Missivbrev.....	76
Bilaga 2: Intervjuguide arkivarien	77
Bilaga 3: Intervjuguide IT-teknikern.....	82

”We have paper minds trying to cope with electronic realities”
Terry Cook (1994, s.403)

1 Inledning

E-arkiv är komplexa system som utvecklas med syfte att bevara digital information. Detta kräver ett samarbete mellan arkivarier och IT-tekniker¹. Historiskt sett har ett sådant partnerskap varit mycket begränsat och de två professionerna har inte kommunicerat med varandra i någon större utsträckning. Studier från 2000-talets början visar på att det inte fanns något formellt samarbete mellan arkivarier och IT-tekniker, vare sig angående e-arkiv eller andra insatser för bevarande av digital information. Idag har kommunikationen mellan professionerna påbörjats i samband med implementering av e-arkiv runt om i landet. Men det är fortfarande förvånande hur lite arkiv- och IT-branscherna samarbetar med tanke på den likhet som finns i båda professionernas arbete – nämligen informationsförvaltning.

Informationsförvaltning är ett område som på grund av teknisk utveckling befinner sig i konstant förändring. Den tekniska utvecklingen går snabbt och tekniken byts ut med endast några års mellanrum (Kristiansson 2002, s.187). Det betyder att vi befinner oss i ett samhälle där information konstant byter format, sprids via nya kanaler, ständigt ökar i mängd och används i större utsträckning (Runnardotter 2007, s.28; Sawano 212, s.31).

Teknisk utveckling påverkar även samhället på andra sätt. Ett område som påverkats är professioner. I och med att ny teknik förändrar förutsättningarna för hur arbete utförs så bidrar det till att professioner skiftar fokus för att inkludera nya tekniskt förbättrade arbetssätt eller att olika professioner möts för att tillsammans angripa nya utmanande arbetsområden (Abbott 1988). Professioner kan då behöva kommunicera med andra professioner på ett sätt som tidigare inte ansågs nödvändigt. Traditionellt sett så har arkivarieprofessionen inte krävt samarbete med andra professioner i någon större utsträckning för att klara av arkivarbetet. Däremot krävs det nu, i en komplex digital värld, att arkivarien är social, aktiv och strategisk inom informationshantering och samarbetar med andra professioner. Arkivarier kan inte längre vara ansvariga endast för slutförvaring av handlingar på arkivinstitutioner utan måste anamma nya arbetssätt och metoder för att hantera digital information, gärna från det att informationen föds. För att arkivinstitutioner ska kunna leva upp till ett av sina huvudsakliga uppdrag – att bevara och vårda information för all framtid krävs nu att fokus skiftar från *arkiv* till *arkivering* och mer proaktiva arbetssätt (Cook 1994, 2013). E-arkiv är ett nytt verktyg som kan hjälpa arkivarier att arbeta proaktivt.

Positivt är att kommunikation mellan arkivarier och IT-tekniker har ökat i och med att e-arkiv har börjat implementeras i Sverige. Det har tidigare inte funnits något större

¹ Ett paraplybegrepp som förklaras i punkt 1.4.2.

samarbete mellan professionerna, och inte heller mellan arkivinstitutioner och IT-avdelningar generellt sett. Men på grund av att tekniken förändrar samhällets informationsvanor närmar sig nu deras arbetsområden varandra alltmer. Att Sverige prioriterar en utveckling av e-samhället, d.v.s. ett effektiviserat samhälle där offentliga verksamheter med informationsteknologins hjälp lättare kan möta medborgare och företag, det är en annan faktor som sätter press på modern informationsförvaltning och kräver ett samarbete från professionerna.

Den här uppsatsen kommer undersöka arkivariens kommunikation med IT-tekniker angående e-arkiv. Arbete med e-arkiv kräver gränsöverskridande samarbete för att kvalitetssäkra informationens förvaltning i systemet. Undersökningen baseras på intervjuer från fyra kommunala arkivinstitutioner, samt en observation från en av de fyra arkivinstitutionerna. Det är en komparativ fallstudie som kommer att fokusera på kommunikationen mellan de två professionerna inom den kommunala sektorn. Fyra intervjuer utfördes med arkivarier och fyra med IT-tekniker. IT-teknikerna som medverkade är på något sätt kopplade till arkivet och arbetet med e-arkiv. Observationen utfördes för att få ett djup i studien och som ett sätt att se kommunikationsprocessen.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

I Sverige har man inom den offentliga sektorn på statlig nivå påbörjat olika gränsöverskridande samarbeten kring informationsförvaltning. Ett exempel är Statens servicecenter² som på sistone (2017) har utfört ett projekt tillsammans med riksarkivet angående en gemensam e-arkivtjänst (SSC 2016). Men gränsöverskridande samarbeten på kommunal nivå brister. Även inom arkivvetenskaplig forskning har fokus legat på statliga förhållanden och inte kommunala. Med tanke på kommuners mångfacetterade verksamhet och centrala funktion gentemot medborgare i Sverige är detta något som förvånar mig och som fångat mitt intresse. Tillsammans med mitt intresse för arkivariens placering inom modern informationsförvaltning så föll det sig därför naturligt att undersöka hur kommunarkiv förvaltar digital information. Efter vidare efterforskning fastnade jag i kommuners arbete med e-arkiv och hur detta kommuniceras. Speciellt intressant är kommunikationen mellan arkivarien och IT-teknikern som idag är på gränsen till utforskad. Samarbete mellan professionerna är däremot av växande relevans och kommunikation kan vara en avgörande faktor för lyckade samarbeten. Jag har därför valt att undersöka deras kommunikation.

Förhoppningen med denna uppsats är att bidra till en utökad diskussion kring arkivariens och IT-teknikerns kommunikation. Diskussionen utförs i detta fall med exempel från kommunala förhållanden och är därför speciellt relevant för arkivarier och IT-tekniker med kommunal koppling. Jag ser dock att det även finns en relevans för arkivarier, IT-tekniker och andra intresserade överlag. Uppsatsen är också ett

² “Statens servicecenter ska bidra till en effektivare administration inom statsförvaltningen. [De] levererar tjänster inom löneadministration och ekonomiadministration och [de] har ett särskilt uppdrag att utforma en myndighetsgemensam e-arkivtjänst. [Deras] verksamhet syftar till att generera skalfördelar inom den statliga administrationen.” (SSC 2017)

viktigt inslag i den inom arkivvetenskapen relevanta diskussionen angående arkivariens placering inom modern informationsförvaltning.

Kortfattat är syftet med studien att undersöka hur arkivariens kommunikation med IT-tekniker angående e-arkiv ser ut idag. I vidare mening är avsikten att belysa arkivariens placering inom modern informationsförvaltning samt att belysa vikten av professionernas kommunikation och samarbete. För att besvara syftet ställs följande forskningsfrågor:

- 1) Hur sker kommunikation mellan arkivarier och IT-tekniker idag kring e-arkiv?
 - a) Hur upplever de att denna fungerar?
 - b) Finns det något formellt samarbete kring e-arkiv som kräver kommunikation?
 - c) Vem tar initiativ till kommunikation?
- 2) På vilket sätt kan kommunikationen mellan de olika professionerna förbättras?

1.3 Avgränsningar

Jag har valt att centrera uppsatsens diskussion kring arkivariens kommunikation med IT-tekniker angående e-arkiv. E-arkiv är en aktuell källa till utökad kommunikation mellan professionerna och därför anser jag det som ett lämpligt område att fokusera på. E-arkiv är komplexa system som kräver både arkivariens och IT-teknikerns insatser och som både kan belysa arkivariens strategier och arkivariens roll inom modern informationsförvaltning.

1.4 Definitioner av begrepp

I följande stycke förklaras begrepp som är centrala för uppsatsen och som på grund av deras breda användning i samhället har olika innebörd beroende på sammanhang. E-arkiv, IT-tekniker och IT-stöd ges nedan en stramare definition.

1.4.1 E-arkiv

Inom studien förstås e-arkiv som ”en funktion för långtidsbevarande och hantering av digital information” (SKL 2017). Enkelt sagt är ett e-arkiv en elektronisk version av ett analogt arkiv och informationen i ett e-arkiv regleras av samma lagstiftning som informationen i ett analogt arkiv.

Informanterna i min studie använder inte alla benämningen e-arkiv. ”System för bevarande” har i ett fall används och då som en reaktion till att e-arkiv kan vara svårdefinierat och används på olika sätt inom kommunen. Men oavsett om informanterna pratar om ”e-arkiv” eller ”system för bevarande” så är det samma sak de syftar på i denna uppsats.

1.4.2 IT-tekniker

IT-tekniker används i denna uppsats som ett paraplybegrepp för olika yrken och professioner inom IT-branschen. Det kan vara allt från IT-tekniker till systemvetare, programmerare, informationsförvaltare, IT-arkitekter, IT-sekreterare och så vidare.

I efterhand insåg jag att titeln IT-kontakt hade varit mer lämplig som paraplybegrepp men eftersom begreppet IT-tekniker användes av mig redan när jag tog kontakt med arkivinstitutionerna samt när jag utförde intervjuerna kändes det naturligt att hålla kvar vid det begreppet även i uppsatsen.

1.4.3 IT-stöd

IT-stöd eller verksamhetssystem är i ramen för denna uppsatsen de system som kommunala förvaltningar använder för att hantera sin information. Det kan vara ärendehanteringssystem av olika slag eller andra system som på något sätt innehåller information som inkommer eller produceras inom verksamheten. Jag har valt att använda begreppet IT-stöd eftersom både arkivarier och IT-tekniker som intervjuades till mestadels använde begreppet IT-stöd.

1.5 Bakgrund och problemområde

Innan uppsatsen påbörjar en djupare diskussion kring arkivariens och IT-teknikerns kommunikation är det värt att lyfta frågan kring vikten av en fungerande informationsförvaltning i Sverige. Varför är det viktigt att en god kommunikation mellan arkivarier och IT-tekniker möjliggör en väl fungerande informationsförvaltning? Varför är det ett problem att deras kommunikation angående e-arkiv idag brister? Och varför behöver forskningen om deras kommunikation fördjupas?

Fungerande informationsförvaltning krävs för ett effektivt samhälle men framförallt är det en viktig demokratisk fråga. Information inom den offentliga sektorn i Sverige lyder under ett antal lagar – tryckfrihetsförordningen, offentlighetsprincipen, arkivlagen m.fl. – för att stärka insynen hos myndigheter och organisationer och på så sätt stärka demokratin. Varje svensk medborgare har enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen rätt att ta del av allmänna handlingar (TF 1949:105). Även offentlighetsprincipen innebär att allmänheten ”har rätt till insyn i och tillgång till information om statens och kommunernas verksamhet” (Regeringen 2017). Arkivlagen avser styra hanteringen av myndigheters arkiv så att de tillgodoser ”1. rätten att ta del av allmänna handlingar, 2. behovet av information för rättskipningen och förvaltning, och 3. forskningens behov” (3§ arkivlagen).

Lagarna är medieoberoende och gäller lika mycket för digitala som för analoga handlingar. Eftersom lagstiftningen ger allmänheten rätt till insyn är det också viktigt att denna insyn tillgodoses och att handlingar kan tillgängliggöras (Källberg 2012, s. 27). Det betyder också att digitalt födda handlingar måste förvaltas så att de kan uppfylla dessa krav för att demokratin ska fungera både nu och i framtiden (ibid.).

Idag är viljan att effektivisera Sverige och landets e-förvaltning en prioriterad politisk fråga (ibid. s.27). E-förvaltning (e-governance på engelska) handlar framförallt om en effektivisering av statliga myndigheters och kommuners arbetsprocesser och deras service gentemot medborgare. Sverige har tillsammans med andra europeiska länder enats om en definition av e-förvaltning: ”verksamhetsutveckling i offentlig förvaltning som drar nytta av informations- och kommunikationsteknik kombinerad med organisatoriska förändringar och nya kompetenser” (COM 2003). Definitionen återkommer i den av regeringen upprättade e-delegationen som hade i uppdrag att ”samordna myndigheternas IT-baserade utvecklingsprojekt och skapa goda möjligheter för myndighetsövergripande samordning” (Näringsdepartementet 2015). Regeringen framförde 2011 sitt mål om att Sverige ska ”vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter” (Näringsdepartementet 2011). För arkivinstitutionerna har detta inneburit att e-arkiv hamnat i strålkastarljuset då de kan medföra effektivisering av arkivverksamheten men framförallt informationsförsörjning i samhället (Källberg 2012, ss.27-41). E-arkiv är dock komplexa system som utvecklas med huvudsyfte att bevara digital information, inte att försörja medborgare med digital information (även om detta är en utvecklingsmöjlighet). Dessvärre är ofta strategiska projekt för en förbättrad e-förvaltning placerade inom IT och det finns en avsaknad hos politiker om hur arkiv och arkivarien kan vara delaktiga i e-förvaltningsarbete (ibid. s.35). Det tyder på att det är e-förvaltning och e-tjänster som lockar politiker med e-arkiv och inte själva e-arkivets centrala funktion: ett system för bevarande av information. Det gör att förståelsen för e-arkivets behov som bevarandefunktion minskar och man ser inte samma evighetsperspektiv på informationen som arkivarien gör (Informant B1).

För att samhällets informationsförvaltningen ska fungera och kunna stötta upp Sveriges e-förvaltning krävs det att de IT-stöd som utvecklas kan hantera informationen på rätt sätt. Att tillgodose medborgare med konsekvent och välordnad information är inte helt lätt och det är speciellt svårt i dagens digitala informationskaos (Xiaomi 2003). Därför är det viktigt att e-arkivsystem som utvecklas håller hög kvalitet. E-arkivet ska inte bara kunna tillgodose information utan också, till skillnad från andra IT-stöd, bevara den för all framtid. Ett gränsöverskridande samarbete mellan arkivarier och IT-tekniker kan försäkra att e-arkivet inkorporeras i exempelvis kommunens alla informationsförvaltningsmoment. Informationsförvaltning är ett stort och komplicerat område att hålla reda på och rymmer ”alla funktioner som bestämmer hur informationen uppstår, säkerhetsklassas, dokumenteras, registreras hanteras, lagras, sprids, arkiveras, och återanvänds.” (Sahlén 2016, s.58).

Problemet är att professionernas kommunikation idag är otillräcklig och samarbete kring IT-stöd så som e-arkiv utförs inte på ett effektivt sätt. Eller så existerar inga samarbeten överhuvudtaget. E-delegationens slutbetänkandet kom fram till att den offentliga sektorn i Sverige har varit ojämn i att erbjuda e-tjänster (en del av e-förvaltningen) till medborgare och detta delvis på grund av bristen på samverkan över myndighetsgränser (Näringsdepartementet 2015). Både arkiv och IT är områden som aktivt utvecklar nya teoretiska utgångspunkter för att utveckla modern informationsförvaltning. De är närliggande områden som är viktiga för att skapa en heltäckande, effektiv och fungerande informationsförvaltning och som kan dra nytta

av att utöka sin samverkan. En utökad kommunikation mellan professionerna kan förebygga dubbelarbete och istället bidra till effektivare metoder och strategier för informationsförvaltning.

Kommunikation är inte endast väsentlig för att arkivarier och IT-tekniker ska kunna leva upp till de effektiviseringsmål som Sverige har satt utan är också ytterst väsentlig för att informationen som skapas idag ska hanteras på rätt sätt, lagras, arkiveras och återanvändas och bevaras för framtiden. Mike Kastlelec (2012), forskare inom *Information Technology* i Amerika, konstaterar att den tekniska utvecklingen fortsätter i rasande takt och att det inte ser ut att förändras inom den närmsta tiden, vilket gör att teknikens korta livslängd är ett ständigt bekymmer för informationsförvaltning (Kastlelec, 2012, s.64). Det betyder att arkivarien och IT-teknikern måste fortsätta att samarbeta och kommunicera för att möta framtidens tekniska utmaningar. Det finns därför skäl att uttrycka en önskan om mer forskning samt mer gränsöverskridande forskning kring arkiv och IT och deras samarbete och kommunikation.

Forskning är ett hjälpmedel som kan förändra ett arbetsområde. Den brittiska arkivarien Victoria Sloyan (2016) skriver i sin artikel *Born-digital archives at the Wellcome Library: appraisal and sensitivity review of two hard drives* att forskningen om dataförlust har tillfört forskningsfältet med erfarenheter från olika håll och på grund av det har stora framsteg gjorts och den tekniska utvecklingen är idag inte samma källa till panik som den var för ett årtionde sedan (Sloyan 2016, s.21). Ross Harvey (2015), forskare inom *Business IT and logistics* i Australien, skriver likartat att det nu finns sätt att hantera riskerna med snabb teknisk utveckling även om det är ett fortsatt problem (ss.23-24). Han beskriver den tydliga kopplingen mellan utökad forskning, utbyte av erfarenheter och större samarbeten som avgörande för förbättring i frågan (ibid. ss.22-30). En utökad forskning kring kommunikationen mellan arkivarier och IT-tekniker kan förhoppningsvis vara en källa till förbättring.

2 Forskningsöversikt

Då denna uppsats undersöker ett litet område som hittills inte diskuterats självständigt inom forskningen så har informationssökningar i samband med uppsatsen varit breda. Både nationell och internationell forskning har granskats och forskningsfältet har inringats med hjälp av undersökningar, artiklar och böcker som i och med deras diskussion kring angränsande ämnen (e-arkiv, digital bevaring, arkivarieprofessionens pågående förändring, informationsförvaltning m.m.) också vidrör arkivariens kommunikation med IT-tekniker. Även uppsatser på mastersnivå har granskats och använts.

2.1 Kommunikationssvårigheter

Inom arkivforskning berörs arkivariens kommunikation med IT-tekniker mestadels i artiklar och undersökningar som diskuterar digital informationsförvaltning, långtidslagring och det alltmer uppmärksammade e-arkivet.

Mari Runnardotter (2007) presenterade i tidskriften *Arkiv, samhälle och forskning* en artikel angående långtidsbevaring av digital information. Runnardotters bakgrund är inom informatik och fokus för hennes forskning är på IT ur sociala och allmänmänniska synvinklar. Studien från 2007 låter arkivarier berätta om sina erfarenheter av nya arbetsuppgifter och rutiner kring digital information med fokus på långtidsbevaring. Diskussionen cirkulerade kring fem teman varav ett handlade om samarbete och kommunikation. Arkivarierna i studien uttryckte att det var svårt att kommunicera med IT-personal eftersom arkivarier och IT-tekniker ”pratar olika språk och syftar till olika saker fast med samma ord” (Runnardotter 2007, s.27. förf:s övers.). Studien visar på att arkivarier upplever kommunikationssvårigheter vad gäller samarbete med IT-tekniker.

Utöver språkliga komplikationer så uttryckte arkivarierna i Runnardotters studie att teknisk kompetens var ett område som påverkade kommunikationen. De kände att de själva har för lite teknisk kompetens för att kommunicera på ett bra sätt. Vidare uttryckte de en oro över att IT-tekniker har för lite kunskap om hur den digitala informationen ska hanteras rättssäkert och bevaras så att den är nåbar i framtiden (ibid.), vad som benämns långtidsbevaring. Även detta är en källa till kommunikationsproblem.

Runnardotter konstaterar också att vid tidpunkten för hennes studie så fanns det inte något formellt samarbete mellan arkiv och IT eller arkivarier och IT-tekniker. Det vill säga, det fanns inga strategiska dokument eller policy dokument som formellt säger

att professionerna ska samarbeta kring frågor om digital information, exempelvis långtidsbevaring. Det nämns i studien att detta är en organisatorisk fråga och att en förståelse för att samarbetet mellan arkivarier och IT-tekniker är nödvändig i ett tidigt stadie inom informationsförvaltningen och behöver finnas på en organisatorisk nivå (ibid. s.27).

En sökning efter policydokument, styrdokument eller andra befattningar inom de studerade kommunerna som uttrycker ett formellt samarbete mellan arkiv och IT har inte gett något resultat. Det speglar samma situation som Runnardotter beskriver i en artikel från 2007 där arkivarier intervjuades och poängterade att sådana samarbeten inte uppmärksammas på ”management” nivå (ibid. s.27). Vad som skiljer sig är däremot att det vid artikelns tidpunkt knappt fanns några samarbeten mellan yrkesgrupperna överhuvudtaget, något som det finns idag.

Nisakorn Löfdahl (2016) fokuserar på sambanden mellan e-arkiv och arkivariens förändrade yrkesroll i sin masteruppsats *E-arkiv – Gäller det att positionera sig rätt? En studie om samband och orsakssamband mellan e-arkiv och en yrkesroll i förändring, samt mekanismer till orsakssamband*. Studien visar att e-arkiv är en mekanism som orsakar förändrade arbetsuppgifter för arkivarien. Arbetsuppgifterna har förändrats från traditionella till IT-relaterade och strategiska beroende på graden av arbete med e-arkiv hos arkiven, vilket vidare har lett till ett närmare samarbete med IT och IT-tekniker (Löfdahl 2016, ss.53-54). Studien visar att ingen av informanterna upplevde kommunikationsproblem med IT-personal (ibid. s.55). Löfdahl jämför resultatet med Runnarsdotters studier från 2007 och 2011 och konstaterar att deras studier visar motsatta resultat (ibid. s.55). Löfdahls studie, även om fokus ligger på arkivariens yrkesroll i förändring, kan sägas testa Runnardotters resultat. När jämförelser av arkivariens yrkessituation dras mellan de två studierna är det tydligt att situationen har förändras på senare tid. Den senare tidens implementering av e-arkiv runt om i Sverige har öppnat upp en arena där frågor om digital information kan diskuteras och på så sätt ökar nu kommunikationen mellan arkivarier och IT-tekniker. Det sker dock inte i någon större utsträckning eftersom införande av e-arkiv går långsamt i Sverige, speciellt inom den kommunala sektorn.

2.2 Spår om vad svårigheterna består i

Mats Burell (1995) diskuterade tidigt arkivariens kommunikation med IT och huruvida den påverkades av olikheterna i teoretisk bakgrund hos de båda professionerna (1995, s.100). Burell är verksam vid riksarkivet men undervisar även i arkivvetenskap (Studentlitteratur u.å.). Texten som diskuteras här är en av flera som utgör en universitetslärobok i arkivvetenskap. Burell konstaterar i texten att informationsteknologins teoretiska grundvalar hittar vi inom ingenjörsvetenskapen, vilken är matematiskt lagd och grenar ut i informationsteorier, kommunikationsteorier samt systemvetenskapliga teorier och skiljer sig därför starkt från arkivvetenskapens humanistiska rötter (1995, s.101).

Burell konstaterar att helhetssynen på handlingar skiljer sig åt drastiskt eftersom ”systemvetenskaplig teori har till uppgift att stödja en verksamhet vars främsta syfte inte är att beskriva befintliga strukturer utan att förändra verksamheten.” (Burell

1995, s.103). Nya informationsstrukturer skapas för att effektivisera verksamheten och därför är arbetet ett som ifrågasätter verksamhetens informationsstrukturer och processer. Arkivvetenskapen å andra sidan ägnar sig åt att beskriva befintliga strukturer och ifrågasätter inte informationsstrukturerna eftersom de enligt proveniensprincipen (en av arkivteorins grundläggande teorier) är en del av informationens kontext och mening.

Burell menar att på grund av att perspektiven eller synsätten inom de olika teorierna är så pass olika försvåras kommunikationen mellan arkivarier och IT-tekniker. Frågor som är essentiella för hela arkiveringsprocessen, såsom långtidslagring och bevaring av handlingar, saknas till stor del inom systemvetenskapen. Att bevara information är arkivets huvuduppgift och det sker därför en krock i tankesätt när långtidsbevaring har en underordnad roll eller helt enkelt glöms bort inom systemvetenskapens effektivisering och strukturbygge. Enligt Burell kan detta resultera i att arkivarien känner att deras välfungerande system har raserats. (Burell 1995, ss.105-106) Min slutsats efter litteraturgenomgången är att tidsperspektivet oftast inte finns med i de krav som beställaren ställer under en upphandling av informationssystem.

Även terminologi är ett öppet sår för arkivvetaren enligt Burell. Att terminologi som grundar sig i den arkivvetenskapliga teorin används för helt andra syften skapar missförstånd. Burell reflekterar kring att arkivvetaren och systemvetare måste närma sig varandra i framtiden och skapa fungerande samarbeten kring informationshantering (Burell 1995). Han nämner att begreppet arkiv inte är detsamma inom IT/informationsvetenskapen och arkivvetenskapen. Arkivteori ser arkivering som en hel process medan det inom informationsteorin är ”liktydigt med den data som finns lagrad i ett visst informationssystem” (Burell 1995, s.102). Även andra ord inom arkivspråket såsom gallring, arkivhandling, serier och proveniens har varit orsak till missförstånd (ibid.). Den australienska arkivarien och forskaren Adrian Cunningham (2008) håller med Burell och uttrycker en upprördhet över att arkivtermer och begrepp stjäls och på så sätt gör begreppen otydliga och svåra att definiera. Arkivering, påpekar Cunningham, är en endast en teknisk underrutin för IT-teknikern och inte, som för arkivarien, en komplicerad informationsbevarande process (ibid 2008).

2.2.1 Bilden av arkivarien

Ett annat spår som är värt att granska för att förstå eventuella kommunikationssvårigheter mellan arkivarier och IT-tekniker handlar om den stereotypiska bilden av arkivarien. Forskning kring arkivariens förändrade roll, från väktare av pappershandlingar till hanterare av digital information, är omfattande. Inom ramen av denna uppsats ryms endast ett fåtal inlägg och jag har gjort ett urval av forskning som haft en stor inverkan på författare inom det arkivvetenskapliga fältet och som jag tycker representerar diskussion i stort.

Amerikanska arkivarien och forskaren Terry Cook skrev år 1994 artikeln *Electronic Records, Paper Minds: The Revolution in Information Management and Archives in the Post-Custodial and Post-Modernist Era* angående arkivariens roll inom modern informationsförvaltning. Artikeln har sedan dess blivit en klassiker. Den utmanar den stereotypiska bilden av arkivarien som väktare av pappershandlingar och istället

uppmannar arkivarien att arbeta proaktivt med informationshantering. Arkivarier behöver, enligt Cook, ändra sina tankesätt och lägga större fokus på att aktivt se till att informationen kommer in till arkivet på rätt sätt. (Cook 1994, s.400)

Steve Bailey (2007) är inne på samma spår i sin artikel *Taking the Road Less Travelled By: The Future of the Archive and Records Management Profession in the Digital Age*. Bailey har en lång bakgrund inom informationsförvaltning och är idag verksam som *Senior Adviser* med fokus på *Records Management* inom JISC infoNet³ i Newcastle Upon Tyne, England (JISCa u.å.). Baileys artikel från 2007 diskuterar kring det val som arkivarien och arkiven har vad gäller att satsa på proaktiva arbetssätt. Bailey skriver att arkivarier kan antingen fortsätta följa den väg de redan går på eller ta steget ut i den nya digitala världen och omfamna utmaningarna som väntar där. Bailey uppfattar att arkivarieprofessionens framtid är oklar och han uppmannar arkivarier att möta dagens tekniska utmaningar eftersom de har en kompetens kring informationsförvaltning som behövs i dagens kaotiska informationssamhälle.

Baileys artikel har nu några år på nacken men som Kastlec, Harvey och Sloyan för fram i nyligen publicerade artiklar så är den tekniska utmaningen fortfarande ett problem för arkivarier och det är specifikt de sociala och ekonomiska aspekterna, inte de tekniska, som nu pekas på som problem. Baileys slutsats om att arkivarien måste se över sin professionella roll är fortfarande aktuell.

Cook menar att tills nyligen så speglade även arkivvetenskapliga texter samt arkivariens mentalitet att arkivariens uppgift är att ta hand om pappershandlingar, vilket resulterat till en förstärkning av detta synsätt även inom det egna området. Cooks argumenterar däremot att arkivarier varken kan vara eller ska antas vara endast väktare av pappershandlingar i den nu digitala värld vi lever i. Det betyder dock inte att vi ska förkasta allt som har varit och börja om från början. Traditionella arkivarier kommer att behövas i framtiden och det finns en lång erfarenhet av informationsförvaltning inom arkivfältet som med fördel borde användas som grund för bygget av nya teorier och arbetssätt. (Cooks 1994, ss.400-401)

Jag upplever att Cooks artikel fortfarande är av relevans då intervjuerna i min undersökning visar tecken på att arkivarier fortfarande har en pappersmentalitet i många fall. Intervjuerna visar också på att hur arkivarien uppfattas av IT-tekniker kan påverka kommunikationen mellan professionerna och framförallt att arkivariens egen uppfattning om sin roll kan vara avgörande för kommunikationen.

³ JISC infoNET är en del av JISC, ett företag som "provide UK universities and colleges with shared digital infrastructure and services." (JISCb u.å.)

2.3 Potentiella lösningar

2.3.1 Utökad forskning

Tom Sahléns nyutkomna bok från 2016 behandlar modern informationsförvaltning inom offentlig och privat sektor i Sverige och strävar efter att belysa ämnet både från ett arkiv- och ett IT-perspektiv. Sahlén är idag arkivkonsult men har tidigare varit verksam på bland annat riksarkivet, på Mittuniversitetet och som arkivchef i Sundsvalls kommun. (Näringslivets arkivråd 2016). Boken fyller därför ett gap inom forskningen och visar på närheten mellan de två professionella områdena och hur de inte längre kan agera utan vetskap om varandra. Informationsförvaltning är ett område som förändrats med teknikens utveckling och som rör alla administrativa funktioner i samhället. Sahlén diskuterar inte direkt hur arkivarier och IT-tekniker kommunicerar med varandra men förklarar däremot hur nära varandra dessa professioner ligger och hur de utvecklas i samma riktning. Sahlén lägger fram ett antal teser i boken varav en är att ”den nya informationsförvaltningen kräver samverkan – eller integration – mellan de administrativa professioner som påverkar den förvaltande informationens struktur och kvalitet.” (Sahlén 2016, s.56)

Sahléns bok tillför forskningsfältet med en överblickbar ingång till att se likheter mellan arkivarie- och IT-professionerna. Det finns inte många andra exempel där informationsförvaltning diskuteras utifrån bådas perspektiv. Förhoppningsvis kan detta vara en ögonöppnare och i framtiden öka professionernas kommunikation.

Inom informationsteknologisk forskning finns det hittills endast ett fåtal andra exempel där arkiv och arkivarieprofessionen uppmärksammas. Becker, Barateiro, Antunes, Borbinha & Vieira konstaterar att arkivsektorn har en längre erfarenhet av långtidslagring och ett förebyggande av dataförlust som IT-branschen kan använda sig av (2011, s.337). Författarna är dock skeptiska till att arkivsektorn utvecklar standarder (som exempelvis bygger på OAIS-modellen⁴) som inte är kompatibla med olika ramverk inom IT (exempelvis ECM system⁵) och utvecklar lösningar för riskhantering och informationssäkerhet utan att ta vara på den mängd kunskap som redan finns på det området inom IT (ibid.). Detta tyder på att det sker dubbelt arbete inom vissa områden av modern informationsförvaltning. Utökad forskning som berör både arkiv och IT kan förhoppningsvis förhindra sådant dubbelarbete på lång sikt men framförallt agera som en brygga mellan områdena och bidra till att de får upp ögonen för varandra.

2.3.2 Anställning av IT-arkivarie

En annan lösning som diskuterats angående en förbättrad och utökad kommunikation mellan arkivarier och IT-tekniker handlar om anställningen av IT-arkivarier. I

⁴ OAIS-modellen (Open Archival Information system) är en internationell standard utvecklad av NASAs *Consultative Committee for Space Data Systems* (CCSDS 2012). E-arkivlösningar ofta är uppbyggda enligt OAIS-modellen.

⁵ ECM handlar om innehållshantering, d.v.s. att information (både strukturerad och ostrukturerad) i databas(er) görs tillgänglig via webbpubliceringssystem (Sahlén 2016, s.41).

Runnardotters (2007) studie funderade de tillfrågade arkivarierna på ifall anställning av IT-arkivarierna kan vara en brygga mellan arkiv och IT och på så sätt delvis lösa kommunikationssvårigheterna (s.27). Nezwal de Maré & Stenbergs (2014) beskriver sju år senare i sin masteruppsats *Kvalifikationskrav på arkivarierna - en undersökning av svenska myndighetsarkiv* att den nya yrkestitel IT-arkivarie har blivit allt vanligare och att IT-arkivarierna nu anställs på svenska myndighetsarkiv för att hjälpa till med införandet av e-arkiv (s.8). De drar slutsatsen att den ökade mängden digitalt material och utmaningar med att införa e-arkiv har påverkat kvalifikationskraven för arkivarierna och att det nu finns en efterfrågan på arkivarierna som också har utbildning inom IT (ibid. s.2). De får titeln IT-arkivarie och anställs för att utföra mer specifika tekniska specialiserade uppgifter (ibid. s.41). Åström Iko diskuterar också kring huruvida det idag är aktuellt att diskutera ifall arkivarieprofessionen har blivit mindre generalistbetonad och istället delats upp i två delar, där var del har olika kompetenser och specialistkunskaper (Åström Iko 2006, s. 89). Hon utgår också från att samhällets tekniska utveckling har påverkat professionen och frambringat en diskussion kring uppdelning. Jag upplever att Åströms text är relevant trots att den är skriven år 2006 eftersom diskussionen kring vilka kompetenser arkivarierna har fortfarande är aktuell och är en diskussion som utvecklas med tiden. Denna uppsats diskuterar, liksom Åström, ifall arkivarieprofessionen blir alltmer uppdelad i takt med att tekniska utveckling förändrar professionens förutsättningar.

Nezwal de Maré & Stenbergs (2014) uppsats visade att informanterna i deras undersökning tyckte det var olyckligt att utvecklingen gått i denna uppdelade riktning och att alla arkivarierna istället borde inneha en bredare teknisk kompetens (ibid. s.41). Liknande frågor kring arkivariernas roll och kompetens diskuterades också i Runnardotters artikel (2007). En del såg IT-arkivarierna som lösningen medan andra påpekade att arkivariernas speciella kompetens kring informationsvärdering är centralt för samarbeten med andra professioner och något som en arkivarie borde anse mer värdefullt än teknisk kompetens (Runnardotter 2007, s.27).

Löfdahl (2016) beskriver ytterligare två år senare hur informanterna i hennes studie anser det vara angeläget för arkivarierna att skaffa sig IT-kompetens för arbete med e-arkiv (ibid. ss.46-48). Några av informanterna i hennes studie har utbildning inom systemvetenskap eller liknande och påpekar detta som positivt. Andra, som inte har sådan utbildning, ansåg att det var nödvändigt att på egen hand skaffa sig teknisk kompetens i samband med arbetet med e-arkiv (ibid. ss.46-48). Studien beskriver hur kommunikationen med IT ser väldigt olika ut beroende på hur arkivinstitutionen är organiserad och hur stort arbetet med e-arkiv är. I vissa fall kan det hända att en arkivariernas arbetsuppgifter drastiskt förändras och teknisk kompetens måste skaffas av arkivarierna men i andra fall kan arkivarierna istället trycka på sin roll som länken till ett arkiv-tänk (ibid.).

2.3.3 Förtydligade roller

En annan lösning som diskuterades i Runnardotters (2007) studie är att förtydliga rollerna kring hantering av digital information, både hos arkiv och IT, och på så sätt förhoppningsvis underlätta kommunikationen (ibid. ss.27-32). Ett förtydligande av roller betyder dock inte att samarbetet stannar upp. Runnardotter ser fortfarande behovet av att samarbetet mellan professionerna utökas. När det gäller långtidslagring

tycker arkivarierna i studien att det bästa vore ett större samarbete mellan arkivarier, IT-tekniker, registratorer och jurister (ibid. s.32). Hur detta samarbete skulle kunna se ut diskuteras inte.

2.3.4 Tydligare närvaro av IT-tekniker på arkivinstitutioner

Regeringens utredning *Arkiv för alla – nu och i framtiden* (2002) uppmärksammade att ”ett omhändertagande av dagens elektroniska arkivmaterial ställer helt nya krav på arkivmyndigheternas organisation och fäkkunskap. Det innebär bl.a. att en del av det arbete och den kompetens som ligger på myndigheternas IT-funktioner måste byggas upp inom arkivmyndigheterna” (Kristiansson 2002, s.43). Även andra rapporter, så som *Redovisa verksamhetsinformation: vägledning till Riksarkivets föreskrifter om arkivredovisning*, har tydliggjort att en större närvaro av IT-professioner på arkiv är viktigt för arkivens framtida arbete.

“Övergången till den nya arkivredovisningen innebär en omställning för myndigheten och kräver deltagande från annan personal än den som tidigare arbetet med frågorna. Det gäller framför allt ansvariga för verksamhets- och IT-utveckling.” (Riksarkivet 2012, s.6).

Möjligtvis hade en större närvaro, eller en mer permanent närvaro, av IT-tekniker på arkivinstitutioner varit positivt även för arbetet med och professionernas kommunikation kring e-arkivet?

3 Teori

I följande kapitel presenteras de teoretiska ramverk som används i uppsatsen för att analysera och diskutera det empiriska materialet. Huvudsakligen kommer arkivariens kommunikation med IT-tekniker kring e-arkiv diskuteras utifrån ett Records Continuum perspektiv, vilket jag anser kan bidra med en fördjupad förståelse av arkivariens placering inom modern informationsförvaltning.

Som stöd till diskussionen kommer professionsteorin att användas, huvudsakligen teorin om jurisdiktioner som lanserades av den amerikanske sociologen Andrew Abbott. Abbott lanserade sin teori i boken *The System of Professions* året 1988 då han för övrigt jobbade som lärare vid Rutgers University i USA. Idag befinner sig Abbott på universitet i Chicago och är för närvarande aktiv med publikationer kring sociologi och kunskap (Abbott u.å.). Abbotts teori kommer att användas för att diskutera frågor kring arkivariens specifika kompetens i samspel med andra professioner. Genom att utöka analysen av kommunikationen utifrån ett professionsteoretiskt perspektiv anser jag att uppsatsen kan belysa vikten av arkivariens och IT-teknikerns professionsöverskridande kommunikation och samarbete för en fungerande informationsförvaltning.

3.1 Records Continuum teori

3.1.1 Framväxten och innebörden av teorin

På 1900-talet förändrades skapandet av handlingar drastiskt – både tekniskt (vilka tekniker som användes för att skapa dokument) och miljömässigt (de allt mer komplexa miljöerna i vilka handlingarna skapades) (Dingwall (2010)).

Dingwall (2010) beskriver i boken *Currents of Archival Thinking* hur dessa två faktorer hade en stor påverkan på mängden av information som skapades och hur den sedan skulle organiseras och administreras, vilket kom att bli två stora problem inom arkivvärlden. För att hantera den ökande mängden information och den allt mer komplicerade administrationen utvecklades under 1900-talet två olika modeller – först *livscykelmodellen* och senare, i samband med det digitala samhällets uppkomst, *Records Continuum-modellen*. (Dingwall 2010)

Records Continuum-modellen ses idag som ”best practice” inom informationsförvaltning och anses av många inom arkivbranschen vara den modell

som är bäst lämpad för hantering av digital information (Xiaomi 2003). Modellen är dock, som australienska arkivforskaren Barbara Reed förklarar i ett föredrag från 2014, endast en del av ett större, mer komplext och detaljerat område av litteratur som behandlar Continuum teorin i sin helhet (PERICLES Project 2014). Kate Cumming, verksam som *Project Officer* inom *Government Recordkeeping program of the State Records Authority of New South Wales* i Australien, förklarar att Continuum teorin handlar i grund och botten om ett synsätt, eller ett perspektiv, genom vilket informationsförvaltning förstås (Cumming 2010, s.41). Här ses informationsförvaltning som en helhet och inte en uppdelad process (ibid.) Records Continuum teorin beskrivs ofta i vetenskapliga texter som ett koncept och ett tankesätt. ”The continuum” eller ”continuum thinking” är begrepp som ofta förekommer och som författare växlar mellan. De olika begreppen bottnar dock i samma synsätt vilket förklaras av Reed i följande citat:

”No record exists as a single object, it’s always in the state of becoming. By that we mean, records are essentially information objects in relationship to something else: the people who created them, the work that is going on, the organisation, other resources. [The theory], it is not thinking of something that is continuously, or fixed in time.” (PERICLES Project 2014)

Cumming förklarar vidare att ”by divorcing time-bound management concerns from records and recordkeeping, the continuum provides a means for seeing and understanding the essence of records and the essence of how they are made, kept, and used (Cumming 2010, s.42).

Att tänka på information i enighet med Records Continuum teorin sätter fokus på själva information och drar fokus från var information finns – det är inte längre relevant (Källberg 2012, s.30). Under min tid som arkivstuderande har Records Continuum teorin utmärkt sig som ett intressant och tilltalande sätt att förklara modern informationsförvaltning. Teorin framför ett synsätt på modern information som arkivarien kan använda för att argumentera för en mer proaktiv roll och ett större deltagande inom informationsförvaltning. Som tidigare nämnts kan arkivariens roll inte längre handla endast om att ta emot och vårda information utan arkivarien måste också vara informationsförvaltare och systemförvaltare (Löfdahl 2016 ss.46-47). I samband med den tekniska utvecklingen måste arkivarien fundera över hur eller när digital information ska bevaras. Records Continuum teorin förser arkivarien med ett ramverk som kan ligga till grund för nya arbetssätt.

Litteratur som behandlar Records Continuum teorin är omfattande och har på senare tid haft en stor inverkan på informationsförvaltning. Cumming (2010) sammanfattar teorins framväxt i sin artikel *Ways of seeing: contextualising the continuum* genom att undersöka omfånget av artiklar som berör Continuum teorin i ”peer-review” journalen *Records Management Journal*. Debatten har varit stor och det är tydligt att teorin väckt ett intresse de senaste tjugo åren. (Cumming 2010, s.41)

Australiensiska arkivforskare, däribland Frank Upward (1996, 1997), Susan McKemmish (1997) och Cunningham (2008), argumenterar för att arkivarien måste vara inblandad i informationens continuum för att dess hantering ska fungera väl.

Idag finns det fortfarande en uppdelning i faser, ett livscykel-tänk, hos många som hanterar handlingar. För att komma ifrån detta blir arkivariens sociala och proaktiva roll allt viktigare, d.v.s. att vara mer aktiva, interagera med andra professioner och placera sig själva strategiskt inom informationsförvaltningen. Arkivarien blir en kommunikatör och en informatör, som kan förespråka ett mer holistiskt perspektiv på handlingar – deras betydelse från födsel till in-checkning i e-arkivet.

På sina håll har Continuum-tänket redan börjat influera arkivsektorn i och med att tänket inkorporerats i nya standarder för informationsförvaltning.

”Because its perspectives were incorporated into AS 4390 [...], the Australian records management standard which was then used as the basis for the international standard ISO 15489 [...], aspects of the continuum thinking have been internationally codified (Cumming 2010, s.42).

Det betyder att standarder som används internationellt har påverkats av Records Continuum teorin och därför påverkas också arkivarier och arkivstuderande runt om i världen indirekt av det teoretiska ramverket. Reed konstaterar att även för de som är bekanta med Records Continuum-modellen tenderar den att ”försvinna” och istället återfinnas i en magkänsla som arkivarien har (ibid.).

Records Continuum-perspektivet kan kontrasteras mot ett livscykelsynsätt på information, vilket också används inom informationsförvaltning men oftast under benämningen livscykelmodellen. Dokuments liv delas här upp i olika faser (Atherton 1985, s.44) och följer en linjär process. McKemmish (1997) förklarar att *livscykelmodellen* delar upp hantering av dokument i tydligt avgränsade faser, speciellt gränsen mellan aktuella och historiska dokument. Ett dokument passerar under sin livstid ett antal olika faser för att sedan ’dö’ eller arkiveras. (McKemmish 1997) Effekten av livscykelmodellen har dock varit att professioner uppkom och starkt avgränsades från varandra – i många delar av världen bildades ”records management” professionen för att hantera och organisera de aktuella dokumenten inom organisationer medan arkivarien endast tog hand om historiska dokument (Dingwall 2010 s.141). *Records Continuum-modellen*, å andra sidan, sätter inte upp gränser mellan hantering av aktuella och historiska dokument utan förespråkar integration och samarbete kring handlingar och ett holistiskt perspektiv på informationsförvaltning (McKemmish 1997).

3.1.2 Kritik och utveckling

Records Continuum teorin och modellen är internationellt accepterad och ses av många experter som ”best-practice” vad gäller informationsförvaltning (Xiaomi 2003). Men det finns också en hel del kritik riktad mot både teorin och modellen.

Records Continuum-modellens tvådimensionella form har varit orsaken till kritik skriver Reed sin artikel *Reading the Records Continuum* (2005, s.3). ”One of the problems is representing the model in an essentially flat two dimensional paper reading, where it really needs to be dancing free as a three dimensional object positioned in time and space” (ibid. s.3). Hittills har inte en bättre utformad modell

fått genomslag och den två-dimensionella modellen är trots sina begränsningar en väldigt bra och användbar representation av Records Continuum teorin (ibid. s.4).

Annan kritik kring Records Continuum-modellen och det teoretiska ramverket grundar sig i kritik mot arkivariens förmåga att vara opartiska och att bevara arkivens integritet (Cumming 2010, s.50). Duff & Harris (2002) kritiserar teorin för att låsa arkivarier till teorins metanarrativ (s.278). I andra ord, att teorin uppmanar arkivarier att sammanföra arkivarier och arkivperspektiv med systemdesign och informationsförvaltning (Cumming 2010, s.50). Cook (1997) menar att det traditionella synsättet på arkivarien som opartisk vad gäller arkivarbete inte längre håller och har förmodligen aldrig varit sant (s.46).

”Archivists inevitably will inject their own values into all such activities, as indeed they will by their very choice, in eras of limited resources and overwhelming volumes of records, of which creators, which systems, which functions, which transactions, which descriptive and diffusion mechanism, indeed which records, will get full, partial, or no archival attention” (Cook 1997 s.46).

På grund av detta menar Cumming att det inte är meningsfullt att kritisera Records Continuum teorin och modellen för att uppmuntra partiskt beteende från arkivarier.

”Records through time have been partisan, have been partial representations of the truth or have been outright lies. The continuum model cannot change or influence this. What it can do is represent this and give us the multiple perspectives that are necessary to understand” (Cumming 2010, s.50).

Records Continuum-modellen är skapad för att beskriva mångfaldiga verkligheter och modellen har potential i sin fluiditet att inkludera de som väljs att inkluderas, vem eller vad det än är (Cumming 2010, s.49). ”To argue otherwise is to misunderstand the capacities of the model and the limitless scope of the description it can embody” (ibid. s.49).

Annan kritik som riktas mot Records Continuum teorin angår dess fokus på informationens bevisvärde. Duff & Harris delar Records Continuum teorins synsätt på information, d.v.s. att handlingar alltid befinner sig i en skapandeprocess och inte är låsta i tid och rum, men kritiserar modellen för att sätta fokus på informationens bevisvärde och inte sociala, personliga, historiska eller kulturella värden (2002, s.278). Cumming (2010) menar att detta också är att missförstå modellen och funderar ifall kritiken grundar sig i definitionen av begreppet ”bevis.” (2010, s.49). Cumming menar att definitionsmässigt så är information eller handlingar bevis och modellens syfte är att sätta information (eller bevis) i en kontext utifrån sociala, personliga, historiska eller kulturella synvinklar (ibid. ss.49-50).

Att kritisera Continuum-baserad informationsförvaltning på grund av att den fokuserar på bevisvärde eller är partisk är att missförstå teorin och modellens potential. Records Continuum teorin och dess modell är inte bara verktyg som kan användas av arkivarier utan verktyg som kan användas av alla

informationsprofessioner. Det finns med andra ord en fluiditet som möjliggör för otaliga användningsområden och det är upp till användaren hur modellen tillämpas. Barbara Reed förklarar att Continuum-tänket kan appliceras på alla informationsresurser och modellen är tillämpningsbar, som den är eller med eventuell justering, inom flertalet professioner, speciellt de som också hanterar information (PERICLES Project 2014).

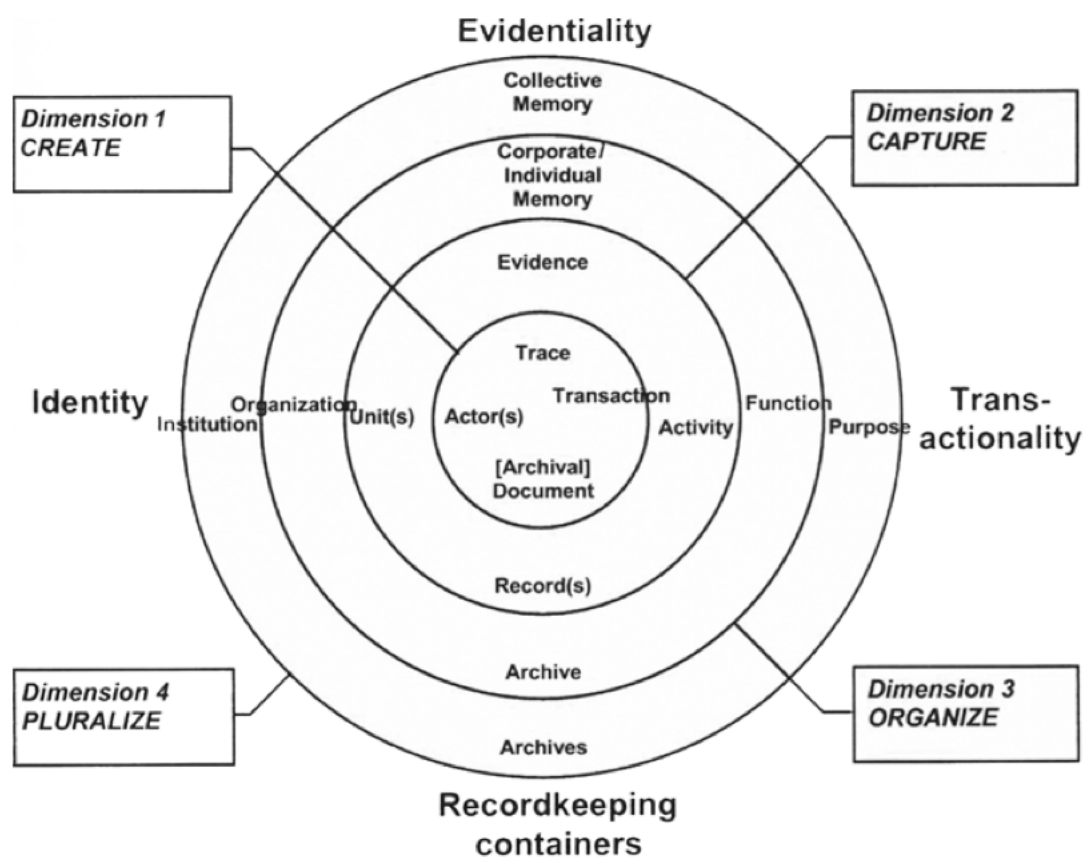
”Recordkeeping informatics is a new area of research that works to push this thinking way down to data level, to try to show its applicability to information resources, no matter which.” (ibid.)

Vidare är syftet att utveckla en ”single-minded approach” för att ta hand om det kaotiska informationsöverflöd som vi idag lever i (Upward, Reed, Oliver & Evans 2013). Här kombineras ett Continuum teoretiskt perspektiv med forskning kring metadata inom informationsförvaltning (ibid.). Forskningsområdet är fortfarande nytt och i vilken utsträckning det kommer att påverka informationsförvaltning i framtiden är ännu oklart.

3.1.3 Records Continuum-modellen som verktyg

Frank Upward utvecklade och publicerade Records Continuum-modellen i två artiklar på 90-talet (Upward 1996, 1997). Modellen var en reaktion på problemen med att hantera elektroniska dokument (Dingwall 2010, s. 149) och kan användas som ett konceptuellt verktyg för att förstå processerna inom informationsförvaltning (Upward 1997, s.4).

Upward (2000) förklarar att med dagens teknik är dokument inte längre bundna till tid och rum. Ett dokument kan, direkt efter att det skapas, användas av olika personer för en mängd olika funktioner oberoende av tid och rum – ett dokument som fortfarande är aktivt och används av en organisation kan samtidigt utgöra en forskningsfunktion. (Upward 2000) För att förklara och representera detta tankesätt utvecklade Upward en modell som är uppbyggd av fyra dimensioner, var till fyra axlar kan adderas för att tillsammans representera hur information rör sig. Dimensionerna är i form av koncentriska cirklar som utgår från en mittpunkt som representerar den händelse eller transaktion där allt börjar (Sahlén 2016, s.46). Axlarna går horisontellt och vertikalt genom cirklarna och pekar på olika metadata som tillförs informationen (se figur 1.).

Figur 1. Upwards Records Continuum-modell, © Frank Upward, all rights reserved.

Reed konstaterar att det är mycket svårt att förklara modellen utefter den två-dimensionella representation visad ovan. Det blir lätt en linjär representation av informationens flöde eftersom det är svårt att visuellt förklara hur information befinner sig i alla dimensioner samtidigt (Reed 2005). I slutändan måste en tolkning av information med hjälp av modellen börja någonstans och eftersom det är möjligt att följa information linjärt från mittpunkten i en stegvis process från Dimension 1 till Dimension 4 blir det ofta där en tolkning börjar. Likt i livscykelmodellen så kan information flöda från dimension till dimension, d.v.s. från att skapas (dimension 1) till att bli verksamhetsinformation (dimension 2) och vidare till att arkiveras (dimension 3) för att till sist göras tillgänglig för allmänheten (dimension 4). Notera att detta endast är ett sätt att förklara modellen och processen är inte bunden till denna utåt rörelse. En linjär tolkning kan också göras utifrån och in (Reed 2005). Men viktigast av allt är att dimensionerna representerar fyra olika ”miljöer” där information kan existera samtidigt (Sahlén 2016). Syftet med modellen är att representera mångfaldiga verkligheter i vilka informationen befinner sig samtidigt (Reed 2005).

En mer avancerad läsning av modellen kräver också att axlarna inkluderas. Med hjälp av att titta närmare på hur dimensionerna och axlarna agerar tillsammans kan informationsflödet analyseras och arkivarier kan skapa strategier därefter. ”Den horisontella axeln representerar ansvaret för handlingen och den verksamhet där handlingen infångas eller upprättas. Den vertikala axeln representerar handlingen som sådan – som bevis och evidens för beslut och händelser och som materiell produkt” (ibid. s.47). Sahlén förklarar också att de två axlarna i modellen representerar olika

slags metadata och utan dessa rör sig inte informationen inom modellen. Ju mer verksamheten organiserat arbetar med metadata desto lättare sprids informationen inom ett informationscontinuum. (Sahlén 2016, s.47).

Records Continuum-modellen kan sägas sammanfatta det holistiska synsätt som Records Continuum teorin förespråkar. Det är ett verktyg med hjälp av vilket man kan titta på information och förstå att den ”flödar kontinuerligt i föränderliga rum och systemmiljöer.” (Sahlén 2016, s.45). Idag befinner sig stora mängder av information i informationsdatabaser kopplade till nätverk. Det är en värld som är svår att överblicka (Sahlén 2016, s.72) och moment inom informationsförvaltning, så som ansvarsgränser, som tidigare var självklara för arkivarier att förstå är idag svårare att greppa. Records Continuum-modellen kan hjälpa arkivarier att förstå hur, i en digital miljö, det ser ut när information byter ägare och ansvar överförs från en myndighet till en annan. Det krävs nya strategier för att förstå digital informationsförvaltning och det var just det som Upward menade var målet med Records Continuum-modellen.

3.2 Professionsteori

Professionsforskning är ett omfattande forskningsområde som undersöker professioner och hur de skiljer sig från yrken. Det är ett forskningsområde som växt fram med hjälp av en rad olika teoretiska synvinklar, samhällliga perspektiv samt av olika metoder att utföra forskning (Abbott, s.5). Den svenska sociologen och forskaren Thomas Brante förklarar att forskningen har lagt stor fokus på definitionsfrågan, "Vad är en profession?" men har haft stora problem med att finna en exakt och tillfredsställande definition (Brante 2005, s.2). Brante förklarar i sin bok *Den professionella logiken* från 2014 att definitionsfrågan är problematisk för professionsforskningens användning och utveckling eftersom det försvårar för professionsforskningen att hävda sig som ett självständigt område och påverkar vidare forskning inom ämnet (s.112).

Bristen på en fungerande definition inom professionsforskningen har dock inte lett till ett inaktivt forskningsområde. Olika teorier kring professioner har växt fram ur olika samhällliga synsätt och genom olika sätt att besvara frågan om vad professioner är och hur de fungerar. Nyweberianismen och funktionalismen är två välkända exempel. Enligt Brante och Abbott har funktionalismen idealiserat professioners positiva inverkan på samhällsutvecklingen och uttryckt ett alltför naivt perspektiv på professioner (Brante 2005, s.4, Abbott 1988, s.316). Nyweberianismen, däremot, har inställningen att professioner är utestängande och agerar i egenintresse genom att sträva efter och utöva kontroll - med andra ord en cynisk inställning (Brante 2005, s.5).

Förutom att olika teorier satts emot varandra har också olika sätt att utföra forskning inom detta område skett. Professionsforskningens fokus låg i början till största delen i fallstudier. Enstaka fall undersöktes där stor vikt lades vid de olika egenskaper som professionerna hade och som kunde särskilja dem från andra yrken (Abbott 1988, s.4).

Abbott (1988) förklarar att det snabbt växte fram en hög av fallstudier och att varje fallstudie byggde på med nya egenskaper. Det resulterade i att fallstudierna inte kunde jämföras med varandra. Dessutom blev insikten om att attributbaserade definitioner ofta återspeglade politiska angelägenheter också allt tydligare. Om någon inte ville att en viss typ av yrke skulle klassas som profession så kunde denne lätt hitta attribut hos professionen för att styrka detta. Abbott förklarar vidare att forskare inom professionalisering såg på mångfalden bland fallstudierna på ett annorlunda sätt. De menade att professionell status var målet hos alla blivande professioner och att mångfalden med tiden skulle försvinna och belysa endast de sanna professionerna. De påbörjade en professionaliseringstrend inom forskningen. Vidare började forskare titta på samhällsliga faktorer som påverkar professioner och därav skiftade fältet till mer teoretisk forskning – funktionalismen och nyweberianismen är exempel. (Abbott 1988, s.4-5)

Nyligen har attributbaserade definitioner återigen blivit aktuella i forskares fortsatta försök att definiera professioner. Forskare har försökt att skilja mellan breda och snäva attributbaserade definitioner. "En bred definition har målsättningen att ge en 'transhistorisk' avgränsning, d.v.s. definitionen tar upp konstanta element och syftar till att vara tids- och rumsberoende, medan den snävare är tids- och rumsbunden" (Brante 2005, s.8).

Abbott (1988) förklarar i sin bok *The System of Professions: An essay on the Division of Expert Labour* att han istället förhåller sig löst till definitionen av vad en profession är. Anledningen till detta är att det inte lönar sig att haka upp sig på en exakt definition eftersom det begränsar möjligheterna att diskutera professioner på ett användbart sätt. Istället för att titta på olika professioner var för sig i olika fallstudier eller försöka analysera deras utveckling i fasta steg (likt professionaliseringstrenden), så tittar Abbott på professioner som ett socialt system, ett ekosystem, där professioner är länkade till det arbete som de utför och deras utveckling är beroende av hela systemet - den interna dynamiken, andra professioner, sociala miljöer och kulturella faktorer. (Abbott 1988)

Trots olika sätt att se på och definiera forskningsfältet så har forskare dock varit relativt eniga om att kunskap, en särskild abstrakt kunskap, är centralt för professioner. Efter att ha summerat olika definitionsförsök och metoder skriver Abbott (1988): "Certainly all agreed that a profession was an occupational group with some special skill. Usually this was an abstract skill, one that required extensive training." (s.3)

Att professioner innehar en abstrakt kunskap har varit centralt i många definitionsförsök genom åren. Brante har i modernare försök till en definition diskuterat den vetenskapliga kunskapen och att den utgör kärnan i vad professioner är (Brante 2014, s. 135-136, 203). Den abstrakta kunskapen är också kärnan i Abbotts teori om ett autonomt system av professioner som konkurrerar om områden. Det är just den abstrakta kunskapen som möjliggör sådan konkurrens. Abbotts teori förklaras mer ingående i stycke 3.2.1.

Den inom professionsforskningen accepterade förståelsen att professioner innehar abstrakt kunskap är för mig viktig i denna uppsats och jag utgår ifrån att arkivarie är

en profession som besitter abstrakt kunskap. Jag kommer att diskutera detta i samband med min analys av arkivariens och IT-teknikerns kommunikation och deras olika specifika kompetenser.

Jag har också valt att vidare diskutera arkivariens och IT-teknikerns kommunikation med stöd av Abbotts teori om jurisdiktioner då jag anser att teorin kan vara behjälplig i uppdraget att besvara mina forskningsfrågor.

3.2.1 Abbotts teori om jurisdiktioner

Abbotts teori om jurisdiktioner, om än utvecklad för många år sedan (1988), är en av de mest inflytelserika inom professionsforskningen (Brante, 2005, s.6). I boken *The System of Professions: An essay on the division of Expert Labour* presenterar Abbott (1988) sin teori där professioner utgör ett socialt system där professioner utvecklas beroende på sina relation till varandra.

Abbott (1988) skriver att konkurrens mellan professioner är centralt för att förstå professioner – hur de genom att konkurrera med varandra bildas och splittras kan förklara både deras historik och samtida samspel. Professioner konkurrerar om *jurisdiktion* över områden. *Jurisdiktion* är länken mellan en profession och dess arbete. En profession kontrollerar den kunskapen som utgör området och förhindrar också andra professioner från att överta kunskapen. Jurisdiktioner är vad som utmärker Abbotts teoretiska synsätt på professioner från föregående forskning. Stor vikt ligger på att utforska vem som har kontroll över *vad* som händer, *när* det händer, samt *hur* det händer (Abbott 1988, s.2-3)

Systemet med jurisdiktioner är autonomt, vilket betyder att alla professionerna är ömsesidigt beroende av varandra och den interna dynamiska konkurrens som uppstår dem emellan (Brante 2005, s.6). Om en profession vinner jurisdiktion över ett område så påverkar det andras (Abbott 1988, s.87). Det är därför vanligt att det sker konflikter över jurisdiktioner (ibid. s.69). Enligt Abbott så finns det en del vanliga scenario som då brukar inträffa; att en profession drar sig tillbaka eller att en profession blir underordnad en annan (ibid). Det kan förklaras som att den vinnande professionen har intellektuell jurisdiktion och den underordnade får praktiskt jurisdiktion. Den abstrakta kunskapen som särskiljer professioner är vad som möjliggör en konkurrens om jurisdiktion över områden och på så sätt möjliggör för professionaliseringen av ett yrke. Abbott förklarar att många professioner försöker monopolisera ett område eftersom det anses fördelaktigt att inneha full jurisdiktion (Abbott 1988, s. 70).

Jag kommer i analysen att huvudsakligen redogöra för ifall det uppstår konkurrens om jurisdiktion mellan arkivarien och IT-teknikern när det gäller arbetet med e-arkiv. Med hjälp av Abbotts teori om jurisdiktioner anser jag att relationen mellan arkivarier och IT-tekniker kan belysas och vidare deras kommunikation kring arbetsuppgifter – i detta fall e-arkivet. Vidare kommer jag att diskutera arkivariens informella anspråk på jurisdiktion utanför arkivet.

3.2.2 Abbotts teori om jurisdiktioner: styrkor och svagheter

Styrkan med Abbotts teori är att den kan förklara vad som ligger bakom att stora professioner har den dominans som de idag har. Teorin kan exempelvis förklara varför medicin blev den dominerande professionen inom hälso- och sjukhushusområdet (Brante 2005, s.6) Det var inte, som en skulle kunna tro, medicinska teorier eller goda kliniska resultat som låg bakom framgången utan snarare hör "strategiska allianser, bekämpande av alternativa behandlingsformer, byggandet av skolor, licensiering tillsammans med staten, inrättandet av privata och offentliga hälsoförsäkringar [...] till de avgörande orsakerna." (Brante 2005, s.6) Framgången kan således förklaras vara baserad på hur medicinen på olika sätt har kämpat för och lyckats utöka sin jurisdiktion inom hälso- och sjukhushusområdet.

Brante (2005) är dock kritisk till hur teorin fungerar som en allmän historieteori när det gäller professioner. Brante anser att professioner inte utgör ett socialt autonomt system, speciellt inte när man börjar titta på skillnaden mellan professioner från olika länder. Därför kan teorin inte användas för att övergripande förklara den historiska utvecklingen av professioner. (Brante 2005, s.6) Men även andra teoretiska försök till att förklara professioner utsätts för samma kritik.

Brante (2005) förklarar att breda och snäva attributdefinitioner som nämndes ovan inte heller är oproblematiska när det kommer till skillnaderna mellan kontinentaleuropeiska och anglosaxiska professioner. En bred definition kan inkludera många professioner men definitionen blir också tom – det blir svårt att göra skillnad på professioner och yrken. En snävare definition gör istället att det finns för många undantag och även professioner som sedan länge betraktas som professioner hamnar utanför tillsammans med yrken. (Brante 2005, s.7)

Det finns inga förklaringar eller definitioner av professioner som kan sägas beskriva fenomenet helt korrekt. Definitionsfrågan är inte löst och frågan blir då hur professionsforskning kan användas om det inte finns en klar definition på vad en profession är? I denna uppsats är inte avsikten att definiera vad arkivarieprofessionens gränser går eller om den ens räknas som en profession. Jag har valt att se arkivarieyrket som en profession och utgår från att professioner har abstrakt kunskap. Det är inte heller av intresse ifall professionsteori kan förklara och jämföra arkivarieprofessionens utveckling nationellt och internationellt utan jag vill använda professionsteori som ett redskap för att analysera två professioners kommunikation. För det ändamålet anser jag att Abbotts teori om jurisdiktioner kan styrka uppsatsens analys genom att undersöka ifall professionerna konkurrerar om jurisdiktion över ett område och ifall detta i så fall påverkar deras kommunikation.

4 Metod

Studien syftar till att besvara frågor om hur arkivarien och IT-teknikern upplever att kommunikation kring e-arkiv ser ut idag. Det betyder att studien med fördel använder en kvalitativ forskningsmetod. Kvalitativ forskning används när det är mening eller innebörd som står i fokus och inte kvantitativ statistik (Alvehus, 2013). Hur människor upplever och tolkar olika situationer skapar ofta stommen inom kvalitativ forskning (ibid.). Även i min studie är det just människors upplevelser som är av intresse.

Centralt för studien är hur kommunikation upplevs och på grund av detta krävs det extra eftertanke i dess utformning. Bengtsson (2000) påpekar att kommunikation är tyst kunskap, det vill säga att personer oftast inte reflekterar kring vad de kommunicerar och att det kan vara svårt att fånga upp hur kommunikation upplevs (s.35). Ett sätt att motverka att insamlingen av data ger ett smalt empiriskt material är att använda olika metoder, d.v.s. flera ingångar till forskningsfältet och på så sätt skapa ett djup i forskningen (ibid.).

Jag har därför valt att använda mig av kvalitativa fallstudier som metod. Styrkan med fallstudier är att de använder sig av flera olika typer av empiriskt material för att uppnå en djupgående förståelse av den företeelse som undersöks (Gillham 2008 s.220). En annan styrka är att fall kan studeras i dess kontext (Yin, 2009, s.18) Det betyder att omkringliggande faktorer som på olika sätt påverkar det studerade fenomenet också hamnar i forskarens strålkastarljus. På grund av att kommuner ser olika ut organisatoriskt så är kontexten viktigt att fånga upp i min undersökning. Med andra ord så kan omkringliggande faktorer vara avgörande för arkivariens och IT-teknikerns kommunikation och måste klargöras.

Viktigt att notera är att jag har valt att göra fallstudier – plural – och inte en fallstudie – singular. Fördelen med att studera flera olika fall är att de kan jämföras med varandra (Ahrne & Svensson, 2015, s.22). Den analytiska processen påverkas positivt och kan stärkas när två eller flera fall kan jämföras och forskaren kan då också grunda generaliseringar med hjälp av materialet (Yin 2009, s.20, 61). Dessutom undviks vanliga fällor som kan uppstå när endast ett fall studeras, som exempelvis att fallet tas ur dess kontext eller att en generalisering av en företeelse försöker göras utifrån ett enda fall (ibid. s.61). Det finns i vissa fall en poäng med att studera endast ett fall om det är så att företeelsen är helt unik. Undersökningen kan då bli riktigt djupgående. Jag anser dock att det är fördelaktigt, för att besvara denna studiens forskningsfrågor, att undersöka flera arkivinstitutioner.

Inom fallstudier består ofta det empiriska materialet av dokument samt rapporter, artefakter, intervjuer och observationer (ibid. s.99). Jag vill med hjälp av olika typer

av empiriskt material tolka arkivariens och IT-teknikerns upplevelser och belysa den tysta kunskapen kring kommunikation som Bengtsson nämner. Studien har däremot en tidsbegränsning och på grund av detta har jag valt att fokusera på två typer av empiriskt material, nämligen intervjuer och observationer.

4.1 Urval

Fyra arkivinstitutioner valdes ut för studien och urvalet gjordes utifrån flera olika faktorer. För det första så identifierades de olika kommunarkiv runt om i Sverige som redan på något sätt har ett e-arkiv, d.v.s. att elektroniskt material levereras till arkivinstitutionen och hanteras av arkivet. Det krävdes med andra ord att arkivet köpt in en e-arkivlösning eller på annat sätt arbetar aktivt med en e-arkivlösning för att arkivinstitutionen skulle vara av intresse för denna undersökning. Fördelen med att välja fall där miljöerna liknar varandra är att det ökar säkerheten i studiens resultat (Ahrne & Svensson, 2015, s.22). Det finns då en stadig grund för att göra en analys och jämföra hur kommunikationen ser ut och möjligtvis varierar från arkiv till arkiv även under liknande förhållanden.

På grund av att avgränsningen uteslöt de flesta av Sveriges kommuner ägnades det ingen större diskussion kring vilka kommuner som eventuellt behövdes väljas bort. Det blev naturligt att de fyra kommuner som geografiskt befinner sig mest lättåtkomliga för mig fick en förfrågan om deltagande. Alla accepterade förfrågan och ställde upp i undersökningen. Hur dessa fyra kommuner förhåller sig till varandra storleksmässigt ägnades det inte heller någon större diskussion kring eftersom det är kommunens förutsättningar till kommunikation med IT-avdelningen (angående e-arkiv) som är väsentlig i denna undersökning.

Det var dock av största vikt att tidigt fastställa antalet arkivinstitutioner som skulle delta i undersökningen. Det blev en fråga om kvalitet vs. kvantitet som ramades in av studiens tidsomfång. Att studera flera fall möjliggör en generalisering av materialet (Yin 2009, s.20) och en god möjlighet till jämförande analys samt att svagheterna med att bara studera ett fall uteblir. Men att studera för många fall ökar risken för att arbetet blir för tungt och inte kan utföras med den kvalitet som eftersträvades (ibid. s.53). Jag bestämde därför tidigt att fyra arkivinstitutioner var ett lämpligt antal för min undersökning.

Jag gjorde också tidigt en avgränsning angående vem som skulle intervjuas. Från början var tre olika grupper potentiella kandidater - arkivarierna på den centrala arkivinstitutionen i kommunen, arkivansvariga ute på kommunal förvaltning samt IT-tekniker. Alla är på något sätt delaktiga i arbete med e-arkiv men det kändes omöjligt, på grund av tidsbrist, att intervjuar alla grupperna. Den grupp som kändes mest naturlig att utesluta var de arkivansvariga ute på förvaltningarna. Detta på grund av att det inte alltid finns arkivansvariga ute på förvaltningarna inom en kommun samt att även om de finns är de inte alltid arkivarierna. De är också den grupp som är minst involverade i arbetet med e-arkiv.

4.2 Intervjuer och observationer

I undersökningen har intervjuer varvats med observationer för att skapa olika ingångar till forskningsfältet. Åtta semi-strukturerade intervjuer har utförts på de fyra utvalda arkivinstitutionerna. Att just semi-strukturerade intervjuer använts är på grund av deras flexibla men samtidigt strukturerade natur, vilket ger goda chanser att samla in material av hög kvalitet (Gillham 2008, s.103). Närmare förklarar används öppna frågor för att inte styra svarets riktning samtidigt som samma frågor kan ställas till alla som blir intervjuade och på så sätt få en struktur på det insamlade materialet (ibid.)

Inom kvalitativ forskning är det vanligt att forskare arbetar med slumpmässiga urval för att vara representativ och inte själv ha inflytande över undersökningresultatet (Alvehus 2013). Men ibland måste personer med speciella erfarenheter eller kunskap väljas ut strategiskt (ibid.). Eftersom det inte finns många i Sverige som jobbar med e-arkiv inom kommunal verksamhet valde jag att använda snöbollsmetoden för att lokalisera intervjupersoner. Snöbollsmetoden innebär att forskaren blir vidarekickad från en kontakt till en annan – en kontakt som den första tror kan vara lämplig av att intervjua (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.41). Jag har haft i åtanke hur detta kan ha påverkat innehållet i intervjuerna. Att bli vidarekickad medför den risken att de två kontakterna känner varandra och ”därför kan förmodas ha vissa gemensamma erfarenheter eller attityder” (ibid. s.43). Det kan påverka det empiriska materialets mångsidighet.

Det gäller också att avväga rätt antal intervjupersoner så att intervjuerna uppfyller en mättnad, det vill säga att forskaren börjar se mönster i sitt insamlade material (ibid. s. 42). Två intervjuer har utförts per arkivinstitution för att uppfylla den effekten med materialet. Både arkivarien och IT-teknikern intervjuades för att fånga upp upplevelsorna från bådadas perspektiv. En observation har utförts utöver de åtta intervjuerna. På grund av studiens tidsomfång i samband med lämpliga observationstillfällen kunde bara en observation ske på ett utav de fyra arkivinstitutionerna. Vid observationstillfället presenterade jag mig själv och min uppsats för samtliga deltagande. Jag valde att vara *partiellt deltagande*, vilket betyder att istället för att vara helt passiv så förekommer en del deltagande från den som observerar (Lalander 2015, s.100). Jag var mestadels passiv men ställde frågor vid tillfällen när något var oklart. Det är en vanlig metod som används vid öppen observation, d.v.s. en observation där de som observeras har blivit informerade om situationen och anledning till observationen presenterats (ibid. s.100).

Avsikten var att utföra alla intervjuer personligen men en intervju avviker från min planerade struktur på grund av att jag inte hade möjlighet intervjua personen vid mitt besök på arkivinstitutionen. Intervjun utfördes istället via e-mail. En nackdel med att utföra intervjuer via e-mail, som jag också fick erfarenhet av, är att det kan ta väldigt lång tid för intervjupersoner att svara (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s39). Det finns dock de som föredrar att utföra intervjuer via mail eftersom risken att hamna i en intervjusituation där personen säger nej till att bli inspelad. Ifall intervjupersonen inte vill bli inspelad följer risken att det är svårt att föra en diskussion på grund av att anteckning stjälar fokus. En inspelning är lätt att gå tillbaka till och att transkribera, det kan underlätta arbetet. En fördel som däremot beskrivs med e-mail intervjuer är

att de inte behöver transkriberas, eftersom det är väldigt tidskrävande (Justesen & Mik-Meyer 2012, s.48). Jag tycker däremot att transkriberingen är en viktig del i analyseringen av materialet och föredrar också ett personligt möte där samtal kan styras efter varje enskilt fall. Dessutom genererade e-mail intervjun väldigt korta svar som inte kan analyseras och användas på samma sätt som svaren från resterande intervjupersoner. Jag har haft detta i åtanke när jag analyserat det empiriska materialet.

Materialet i denna undersökning har analyserats tematiskt, d.v.s. att gemensamma teman från alla intervjuer samt observationen har lyfts fram för att belysa eventuella skillnader och likheter.

4.3 Forskningsetik

För mig var det viktigt att tidigt etablera en samsyn med de utvalda arkivinstitutionerna kring tillåtelse att intervjua och använda arkivet i undersökningen. Redan vid första kontakt meddelade jag informanterna om möjligheten att förbli anonym och eftersom det direkt visade sig att anonymitet var viktigt för informanterna så bestämdes det tidigt att hela uppsatsen skulle baseras på anonyma intervjuer. Jag ser inte detta som ett problem för min undersökning eftersom personernas namn eller deras koppling till en viss institution inte är det viktiga ibland det empiriska materialet. Mycket tid och energi gick till att planera intervjuerna och förankra dessa i litteratur. Detta för att skapa en intervjuguide med så relevanta frågor som möjligt samt att i god tid innan intervjun ge de deltagande information kring tid, plats, anonymitet (igen) och vad undersökningen handlade om. Vid varje intervju bad jag om godkännande för inspelning och alla informanterna gav sitt samtycke.

I uppsatsens resultat och diskussionsdel presenteras de anonyma informanterna som Informant A1, Informant A2, Informant B1, Informant B2 och så vidare. Bokstäverna står för vilken arkivinstitution det är och siffrorna för om personen är arkivarie eller IT-tekniker. Arkivarierna har nummer 1 och IT-teknikerna har nummer 2.

5 Resultat

I detta kapitel sammanfattas resultatet av intervjuerna med arkivarierna och IT-teknikerna samt observationen från Arkiv B. Kapitlet ger också utrymme för mig som författare att kort reflektera kring och presentera mina upplevelser av intervjuerna. Vidare analys av informanternas svar utvecklas och diskuteras i kapitel 6.

5.1 Intervjuer med arkivarier

Resultaten från intervjuerna reflekterar till viss del den tidigare forskningen, bland annat att det sker missförstånd på grund av språkliga skäl. Jag hade innan intervjuerna ett antagande baserat på tidigare forskning om att begrepp som används av båda professionerna är en källa till missförstånd. Intervjuerna visade att detta stämmer. Termer och begrepp som finns inom båda professionerna är en källa till missförstånd och behöver ofta utredas i början av e-arkivprojekt, vilket det också finns möjlighet att göra. Intervjuerna visade också att det även finns mycket förvirring kring begrepp som är unika för de olika professionerna. Det finns dock utrymme att diskutera eventuella missförstånd gällande dessa termer och begrepp. En genomgående konsensus var att kommunikationen fungerar bra, vilket visar på samma utveckling som Löfdahl noterar. Inom de e-arkivsamarbeten som informanterna utför så finns det utrymme för arkivarien och IT-teknikern att diskutera och förklara för varandra hur de tänker och tycker. Informanterna konstaterade att om det tid för kommunikation inom gränsöverskridande projekt så reder man snabbt ut språkliga missförstånd. Det noterades dock av en informant att kommunikation mellan professionerna kanske inte ens finns på plats i mindre kommuner där arkivarien ofta jobbar själv och inte har förutsättningar för att jobba strategiskt med digital information (Informant A1).

Intervjuerna visade också att kommunikation kan se olika ut på grund av arkivens individuella förhållanden. Organisatorisk placering av arkivet inom kommunen är något som påverkar hur arkivet ser på sitt uppdrag vilket i sin tur påverkar hur man ser på och kommunicerar kring e-arkiv. Intervjuerna visade att det på de olika arkiven fanns varierande sätt att bygga upp sin kontakt med IT-tekniker inför e-arkivprojekt. Två av informanterna berättar om in-house lösningar, d.v.s. att IT-tekniker finns på arkivmyndigheten. De andra två informanterna berättar att man har kontakt med kommunens eller stadens IT-avdelning. I sammanställningen av intervjuerna är det tydligt att detta påverkar kommunikationen mellan arkivarie och IT-tekniker. Kommunikationen är nödvändigtvis inte bättre eller sämre under olika förhållanden men kanske sker med varierande regelbundenhet, är mer eller mindre personbundna,

och behöver fokusera på olika saker – vilket förklaras vidare i uppsatsens analys och diskussionskapitel.

Intervjuerna visade också att arkivariens IT-kontakt är den person som besitter en teknisk kompetens som arkivarien själv inte har. Det finns ett utbyte av kompetenser som är viktigt för e-arkivprojekt. Från intervjuerna fick jag känslan att arkivarien som drev arbetet med e-arkivering är medveten om att elektronisk arkivering är något som behövs och att det inte finns någon rädsla från hans sida vad gäller införande av elektroniska arkiv och inte heller kring ett utökat samarbete med andra professioner som kan tillföra andra kompetenser. Det är däremot skillnad på hur medvetna andra arkivarier inom arkivet är kring arbetet med e-arkiv.

Arkivarierna i intervjuerna beskriver att det ofta är från deras håll, och ibland från högre uppsatta i kommunen, som drivkraften till införande kommer ifrån. Det kan däremot i många fall vara svårt att kommunicera e-arkivets vikt till politiker eller andra i kommunen. Det bekräftar också tidigare forskning som förklarar att problemen kring elektronisk information idag är sociala, ekonomiska och politiska (Harvey 2015; Källberg 2012). Tidigare har de varit mer av en teknisk natur.

5.2 Intervjuer med IT-tekniker

Vad gäller kommunikationssvårigheter så uttryckte IT-teknikerna, precis som arkivarierna, att det kan ske språkliga missförstånd men att kommunikationen överlag fungerade väl. Det fanns en viss kommunikationssvårighet kring arkivspecifika begrepp men det uttrycktes också att det fanns utrymme för att klargöra språkliga missförstånd. Flera informanter var också eniga om att de största svårigheterna inte låg i kommunikation kring tekniska detaljer utan kring IT-stödet i sig. Mycket av kommunikationen mellan arkivarien och IT-teknikern cirkulerade kring e-arkivets funktionalitet eftersom e-arkivsystem är så pass nya fenomen och det finns inte många tidigare exempel i Sverige att titta på och lära sig ifrån. Det är ett IT-stöd som är nytt för alla inblandade, både arkivarier och IT-tekniker. Gruppens kompetens och samarbetsvilja blev viktig.

Två informanter uttryckte också att kommunikation underlättades på grund av att IT har en serviceinriktad roll och är vana vid att kommunicera med olika verksamheter. Utöver det så uttryckte en informant att kommunikationen underlättats på grund av att hen tagit en del kurser i arkivvetenskap och vilket gör att hen kan växla och prata samma språk som både arkivarier och IT-tekniker. Andra informanter konstaterade att de har lärt sig mycket om arkiv i samband med e-arkivarbete och därmed underlättas kommunikationen.

Precis som intervjuerna med arkivarierna så visade intervjuerna med IT-teknikerna att det finns en stor skillnad i hur kontakten mellan professionerna ser ut beroende på ifall arkivet har en in-house lösning eller har kontakt med kommunens/stadens IT-avdelning. Arkiv A och D har kontakt med kommunens/stadens IT-avdelning medan Arkiv B och C har in-house lösningar. Det gör att kompetensen som IT-teknikern kan bidra med i e-arkivprojekt skiljer sig åt. Informant A2 och D2 kan bidra med en helikoptersyn, en helhetssyn på kommunens/stadens IT-verksamhet och IT-stöd. Det

är positivt för det gör att IT-teknikern kan föra arkiv-tänk vidare till andra förvaltningar. Informant B2 och C2, å andra sidan, är mer insatta i e-arkivet som system och verkar känna en större tillhörighet till arkivverksamheten. Arbetet sker mer regelbundet och kommunikationen kan dra nytta av detta.

En genomgående konsensus var att IT-avdelningarna, även om det är in-house eller kommunens/stadens IT-avdelning, har en viktig roll när det gäller upphandling av IT-stöd även utanför arkivet. Detta är av vikt eftersom e-arkivet förr eller senare kommer behöva interagera med andra IT-stöd. IT-teknikerns hjälp med att sprida ett arkiv-tänk till förvaltningarna är positivt. Intervjuerna visade dock att det fanns en skillnaden i hur pass aktivt IT-teknikern jobbar med att förespråka arkivering vid upphandling av system ute på kommunens förvaltningar. Skillnaden kan bero på placering av IT-avdelningen (in-house eller inte) men verkar till stor del vara personberoende. Den personliga kontakten med arkivet och arkivarien spelar stor roll.

5.3 Observation

Observationen som utfördes i undersökningen ägde rum på arkiv B. Observationstillfället bestod av ett möte mellan arkivet, arkivets interna IT-avdelning samt en IT-arkitekt. På mötet diskuterades informationsmodellen som är under utvecklingen och utgör grunden till ”system för bevarande” – det elektroniska arkiveringssystem som Arkiv B själva håller på att utveckla. Närvarande vid tillfället var en arkivarie, två representanter från den interna IT-avdelningen samt en IT-arkitekt från en utomstående IT-avdelning. Vid observationens start inledde arkivarien med att berätta för mig om arkivet och dess verksamhet och poängterade återigen att arkivets placering inom kommunen är viktig och styr arkivets uppdrag.

Observationen visade hur arkivarier och IT-teknikern kommunicerade och vad som krävde förklaring från antingen arkivarien eller IT-teknikern. Observationen reflekterade, precis som intervjuerna, till viss del tidigare forskning. Det fanns en del oklarheter kring språk, d.v.s. specifika begrepp från både arkivariehålllet och IT-hålllet. Däremot är det faktum att mötet ägde rum och att det fanns gott om tid att diskutera oklarheter ett tecken på förändringsvilja och att kommunikationssvårigheter inte är helt oöverkomliga. Resultatet från intervjuerna kan kopplas till Löfdahl studie som också visade på en förbättring av kommunikationen. Under mötet ansträngde sig både arkivarien och IT-arkitekten att prata varandras språk, d.v.s. använda specifika begrepp från den andres profession i försök att på ett smidigt sätt nå samsyn.

En reflektion från min sida angående mötet var dock att diskussioner ibland kunde ta väldigt lång tid på grund av att arkivarien och IT-arkitekten pratade om informationsmodellen på olika sätt, d.v.s. det märktes att de kom från olika teoretiska eller vetenskapliga utgångspunkter. För vissa frågor tog det lång tid innan samsyn kunde uppnås.

Vad gäller arkivbegrepp så krävde ”bevarande- och gallringsbeslut”, ”dokumenthanteringsplaner”, ”serie” och ”volym” mest förtydligande. Att tydligt förklara och nå samsyn var dock viktigt eftersom begreppen ska användas i den informationsmodell som detta och andra möten ämnade utveckla. Begreppen ska

placeras i en digital miljö och där benämns så att alla framtida användare förstår innebörden, inte endast arkivarier. Översättning av arkivbegrepp till en digital miljö var ett återkommande tema under mötet.

För övrigt diskuterades arkivbeständiga format, olika informationsmodeller från arkivsektorn och IT-branschen, framtida leveranser och eventuella datum för lansering av ”system för bevarande.” Observationen visade tydligt hur arbete med elektroniska arkiv drar nytta av att arkivarier och IT-tekniker samarbetar och kommunicerar kring systemet. De kunde utbyta kompetenser och jag fick känslan av att det var ett meningsfullt utbyte för alla involverade. Mötet resulterade i förslag på utökat arbete även vad gäller andra områden.

6 Analys och diskussion

6.1 Kommunikationens kontext

I en undersökning som ämnar belysa arkivariens kommunikation med IT-tekniker i kommunala förhållanden känns det naturligt att också lyfta fram kommunikationens kontext. I andra ord vad är det för omkringliggande faktorer som påverkar kommunikationen och ser de olika ut hos de olika arkiven? Med hjälp av resultatet från intervjuerna kommer kommunikationens kontext kartläggas och diskuteras tematiskt.

6.1.1 Kommuners organisation och arkivets uppdrag

Kommuner arbetar under skilda förutsättningar från statliga myndigheter i och med deras långa tradition av självstyre (SKL 2015). Kommuners verksamhet är ofta bredare och mer mångsidig i jämförelse med statliga myndigheters. Kommuner fattar beslut inom ett stort antal frågor ”som exempelvis grund- och gymnasieskola, förskoleverksamhet, äldreomsorg, vägar, vatten- och avloppsfrågor och energifrågor” (Regeringen 2015).

När det gäller arkiv innebär självstyret att kommuner inte är bundna till Riksarkivet och deras föreskrifter på samma sätt som statliga myndigheter (Smedberg 1999). Alla myndigheter måste dock följa arkivlagen vilken avser styra hanteringen av myndigheters arkiv så att de tillgodoser ”1. rätten att ta del av allmänna handlingar, 2. behovet av information för rättskipningen och förvaltning, och 3. forskningens behov” (3§ Arkivlagen). Myndighetsarkiv består av de allmänna handlingar som ingår i myndighetens verksamhet och som beslutas att de ska arkiveras (3§ Arkivlagen). Arkivlagen är en ramlag vilket innebär att den endast innehåller allmänna regler för verksamheter (Geijer, Lenberg & Lövblad 2013, s.137). För att arkivlagen ska bli gripbar preciseras den ytterligare genom Riksarkivets föreskrifter, för statliga myndigheter, eller av kommunen, för kommunala myndigheter (ibid.).

Kommuner har själv rätt att utse ansvarig arkivmyndighet och detta görs av kommunfullmäktige. Om kommunfullmäktige inte vidarebefordrat uppdraget är det kommunstyrelsen som är ansvarig arkivmyndighet (Arkivlagen 8§). Om kommunfullmäktige vidarebefordrar uppdraget kan arkivorganisationen komma att hamna under olika förvaltningar eller bilda en egen nämnd. Hur kommuner väljer att delegera ansvaret har en påverkan på var arkivet hamnar organisatoriskt i kommunen men också på hur arkivet kommer och kan arbeta med sitt uppdrag. Dels får kommuner själva meddela om föreskrifter angående arkivvård (Arkivlagen 16 §). Det

betyder att förutom vad som står i arkivlagen kan kommuner själv tillämpa regler angående arkivvård, exempelvis ett arkivreglemente.

Den organisatoriska placeringen kan med andra ord påverka arkivverksamheten – vad arkivverksamheten väljer att satsa på när det gäller utveckling och hur andra inom kommunen väljer att satsa på arkivverksamhetens utveckling. Det kan skilja sig från kommun till kommun. Informant D1 diskuterar ifall arkivets placering kan påverka uppdraget:

“[A]rkiv det ska ju vara tillgängliggörandes och det är pedagogik och då tror jag det är väldigt positivt att tillhöra kulturförvaltningen men sen kanske dom här tillsyn och central, digital informationshantering, kanske hade fått fördelar med [att vara] centralt [placerade] men det är svårt att säga.”

(Informant D1)

Kommuners självstyre påverkar deras arbete med digital information. Arkiv D ligger organisatoriskt under kulturförvaltningen men har fått ett uppdrag som arkivmyndighet delegerat till sig från kommunstyrelsen. Informant D1 förklarar att placeringen av arkivverksamheten påverkar arbetet med e-arkivet eftersom det är svårare att se e-arkivet som ett centralt system, likt kommunens HR- och ekonomisystemen, när e-arkivet organisatoriskt hamnar under kulturförvaltningen:

“[N]är det gäller e-arkivet såhär så kan det vara lite svårigheter kanske för att jag och stadsarkivet och såhär vi ser ju e-arkivet som ett centralt system liksom och stadens system och dom andra sådana system som HR och ekonomi och så dom är ju centraliserade till stadskontoret”

(Informant D1)

Informant A1 reflekterar också kring hur arkivets placering i kommunen var avgörande i hens val att jobba på arkivet. Arkiv A ligger under Stadsledningsdelen i det kommunala organisationsträdet och befinner sig mer centralt i kommunorganisationen i jämförelse med Arkiv D. Informant A1 förklarar att det är vanligt att arkiv hamnar under kulturförvaltningen inom en kommun eftersom arkiv tillhör de så kallade kulturarvsinstitutionerna (ABM) men tycker själv att arkivet bör tillhöra stadsledningsdelen. “Jag tycker inte att arkiv handlar om kulturförvaltning. Arkiv handlar om ledning och styrning och då är det liksom där man ska vara” (Informant A1).

Arkiv B är inte placerat under varken stadsledningen eller under någon annan förvaltning. I kommunen har en arkivnämnd bildats och det är den som styr över arkivet. Observationen som utfördes på Arkiv B poängterade att arkivets placering inom kommunorganisationen är viktig och att den styr hur man tänker kring informationen, d.v.s. uppdraget blir påverkat av hur arkivet ligger organisatoriskt. Informant B1 berättar att tillgängliggörande inte prioriterat på Arkiv B, utan istället tillsyn. Det skiljer sig från Arkiv D och Arkiv C, som ligger under kulturförvaltningen och där tillgängliggörande har en större roll. Informant C1 berättar om arbetet med deras e-arkiv:

“Det som är speciellt med vårt e-arkiv är ju att vi har en, ett öppet e-arkiv. Så vi har ju en extern söktjänst. Så allt som går in i e-arkivet, som inte omfattas av starkt PUL eller sekretess det går ju också ut. [O]ch det har ju vi haft med oss hela tiden sedan projektet, det var liksom uppdraget att det skulle vara öppet och det där gör ju att fokus har ju varit mycket också utåt.”

(Informant C1)

De olika placeringarna av arkiven i varje kommun är av intresse för uppsatsens undersökning eftersom det kan visa på olika förutsättningar till kommunikation med IT-tekniker. Placeringen påverkar uppdraget och arbetet med digital information vilket i sin tur påverkar när och hur arkivet har kontakt med IT-tekniker. Det påverkar också hur man väljer att utföra samarbetet med IT-tekniker. Två av arkiven har valt in-house lösningar, d.v.s. att IT-teknikerna finns på plats hos arkivmyndigheten. Arkiv B har sedan länge haft en IT-avdelning på arkivet men den har nyligen flyttat och tillhör nu rådgivning och tillsyn – enheten som arbetar med ”system för bevarande.” Informant B1 konstaterar att även om de fortfarande jobbar delvis med olika frågor så finns nu IT ännu närmre vilket underlättar arbetet med digitala frågor.

Arkiv C har också valt att i samband med e-arkivinförande anställa IT-tekniker som jobbar på arkivet. Informant C2 förklarar att IT-teknikerna ansvarar för de olika pusselbitarna i att driva e-arkivet framåt. Hen beskriver sig som inneboende i arkivvärlden och att hen har fått lära sig massor kring arkiv på grund av anställningen på arkivet.

Till skillnad från Arkiv B och C så har Arkiv A och D kontakt med kommunens IT-avdelning som är till för och stödjer hela kommunen. Informant D2 beskriver att det finns olika avdelningar och deras huvuduppgifter varierar men att IT-avdelningen i sin helhet på olika sätt stödjer och ger service till hela kommunen. Informant A2 beskriver en liknande situation där IT-avdelningen finns till för hela kommunen och hjälper och stöttar de olika förvaltningarna. Det påverkar kommunikationen med arkivet och arkivarien, speciellt vad gäller regelbundenhet av möten, eftersom IT-teknikern inte finns på plats.

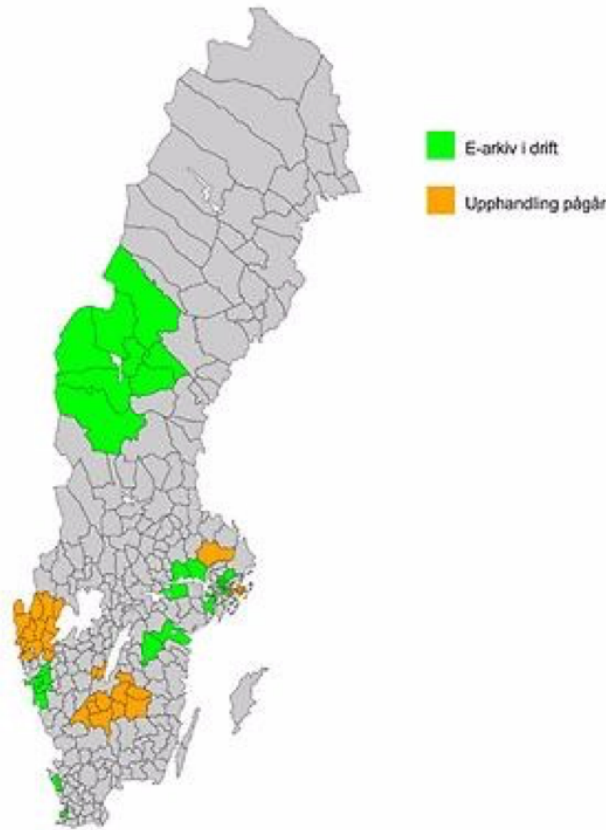
6.1.2 E-arkiv i kommuner

Arkivariens och IT-teknikerns kommunikation är i denna uppsats avgränsad till arbetet med e-arkiv. Arkiv som deltar i denna studie har eller är i gång med att införa e-arkiv. E-arkiv är ett nytt område och Informant C2 beskriver att det inte finns många andra exempel att titta på och lära sig av eftersom det inte finns så många e-arkiv i drift i Sverige.

Det är svårt att säga exakt hur många kommuner som idag har ett e-arkiv eftersom kommunerna jobbar i olika takt med e-arkivfrågan (SKL 2017). SKL presenterar på sin hemsida en karta över Sverige som visar vilka kommuner som för närvarande har ett e-arkiv eller aktivt upphandlar om ett e-arkiv. Kartan är dock ganska otydlig men grovt avrundat har 17 kommuner i Sverige infört ett e-arkiv och 24 kommuner håller

på med en upphandling. Detta i kontrast till att Sverige idag består av 290 kommuner (Regeringen 2015).

Figur 2. SKLs karta över e-arkiv under upphandling och i drift.

Källa: SKL 2017.

Hur man väljer att gå till väga med e-arkiv inom kommunal verksamhet varierar från fall till fall. Det finns ett antal produkter och e-arkivtjänster på den svenska marknaden idag som köps av kommuner och företag. De har specialiserat sig inom området och kan se till att informationsförvaltningen sker enligt lagstiftning. Hur många som jobbar med e-arkivfrågor skiljer sig också stort från kommun till kommun och arkiv till arkiv.

Arkiv A håller just nu på med att införa ett e-arkiv som är inköpt av ett företag. På arkivet är det en arkivarie, en IT-arkivarie, en projekt-ledare och en IT-strateg som är mest inblandade i projekt. Även resterande personal på arkivet är delvis inblandade i genomgångar o.s.v. eftersom det anses vara viktigt att alla är med och förstår hur e-arkivet fungerar. Arkiv D har också ett implementerat e-arkiv som köpts in. I dagsläget har arkivet ungefär en tjänst avsedd för hantering av systemet. Det förekommer också att projektanställningar eller liknande har stöttat upp arbetet lite då och då.

Att få resurser till att köpa in ett e-arkiv kan dock vara svårt och beror mycket på lokala kommunala förhållanden till informationsförvaltning. Arkiv C har sedan ett

antal år tillbaka ett fungerade e-arkiv i drift. Arbetet med e-arkivet kom igång mycket på grund av en drivande stadsarkivarie. Dessutom hade staden börjat diskutera e-strategier och tog då upp frågan om enkel tillgång för handläggare och medborgare, vilket arkivet kunde hänga upp e-arkivet på. I dagsläget är det ungefär 9 medarbetare som jobbar med e-arkivfrågor – dock inte nio fulltidstjänster. Innan e-arkivet upphandlades och infördes gjordes en förstudie.

Ett annat alternativ är att kommunen utvecklar sin egen lösning. Informant B1 berättar hur Arkiv B just nu håller på att utveckla en lösning för bevarande av digital information tillsammans med resten av kommunen och regionen. Just nu är arbetet med att skapa en informationsmodell i full gång. Iblandade i arbetet är bland annat en arkivarie, en IT-arkitekt från verksamhetsidan, och två stycken personer från IT-avdelningen inom arkivnämnden.

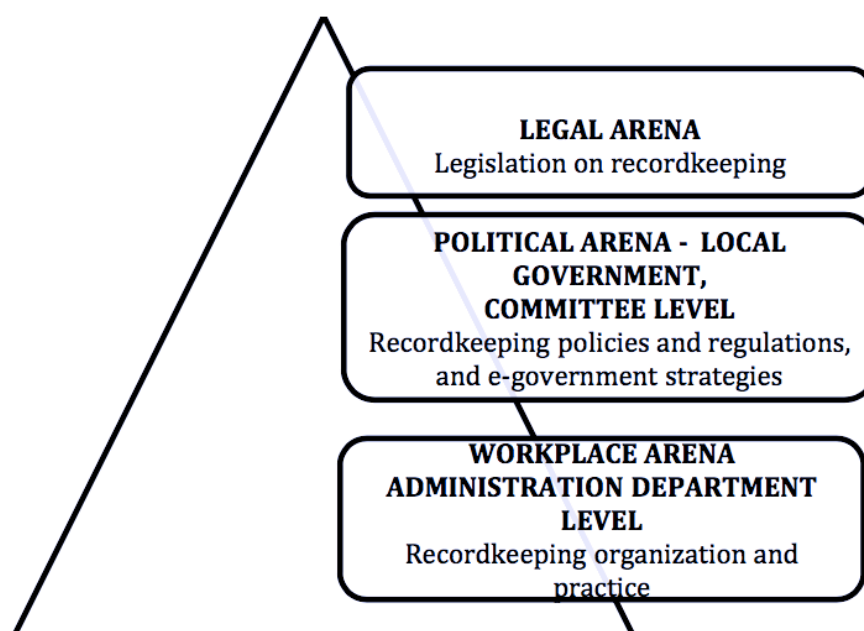
Det kan dock kräva lika mycket resurser att skapa ett eget system som att köpa in en produkt men det finns fördelar. Arkivet kan utveckla och jobba vidare med lösningen, utan att konkurrensutsätta en inköpt lösning efter ett visst antal år (när och hur beror på vilken typ av upphandling som gjorts och vilka kommunala upphandlingsregler som då gäller). Att utveckla en egen lösning kan dock kräva mer tid än att köpa in en färdig produkt eller tjänst. I ett pressande e-förvaltningsklimat är det därför inte helt orimligt att de flesta kommuner som satsar på att införa ett e-arkiv väljer att köpa in en e-arkivslösning istället för att utveckla sin egen.

6.1.3 E-förvaltning och stöd från kommunen

En faktor till kommunikation kring e-arkiv är e-förvaltning. I två av intervjuerna har arkivarien nämnt att arbetet med e-arkivet på något sätt kom igång efter att e-förvaltning diskuterats i kommunen. I detta stycke diskuteras därför e-förvaltning i samband med e-arkiv. Det är ett område som visat sig vara nära relaterat till relationen mellan arkiv, politik och lagstiftning och därför kommer en modell bestående av de tre arenorna att användas för att understödja diskussionen.

E-förvaltning kräver att informationsförvaltning fungerar och bästa scenario för att uppfylla detta innebär ett fungerande e-arkiv som kan vara en hubb för informationsbevarande samt en källa till utveckling av e-tjänster. Maria Källberg (2012), forskare inom informationsteknologi vid Mittuniversitet i Sverige, använder en modell för att visa på hur, var och om informationsförvaltning uppmärksammas inom kommuner. Modellen visar på relationen mellan lagstiftning, beslutsfattare och e-förvaltningsutveckling och består av tre arenor: den legala arenan, den politiska arenan och arbetsplatsarenan (se Figur 1). Resultatet av analysen visar att det finns en diskrepans mellan den legala arenan och arbetsplatsarenan som existerar till stor del på grund av att informationsförvaltning inte uppmärksammas i den politiska arenan. (Källberg 2012, s.31)

Figur 1. Modell som används av Källberg för att analysera hur informationsförvaltning uppmärksammas inom tre olika arenor.

Källa: Källberg 2012, s.31.

Figuren ovan är hierarkisk och beskriver att lagstiftning befinner sig överst och representerar vikten av arkivens funktion i samhället. Arkivarier har genom lagstiftning rätten att utföra sin verksamhet. Arbetsplatsarenan är underst och representerar praktiken, d.v.s. yrkesverksamheten. Politiken befinner sig i mitten och förhåller sig till både lagstiftning och praktiken. Källberg förklarar att lagstiftning som rör informationsförvaltning finns på plats (legala arenan) samt att viljan att etablera e-arkiv finns på plats inom kommuner (arbetsplatsarenan). Däremot är det styrning och ledning från beslutsfattare i kommuner som brister (politiska arenan) vilket påverkar arkivariens arbete med informationsförvaltning. Källberg (2012) konstaterar att "records management needs top management to be effective" (s.28).

Intervjuerna i denna undersökning visar att situationen ovan ofta stämmer med arkivariens upplevelse av arkivens situation. Informant B1 nämner att det saknas ett arkivtänk från staden (regionen) och säger att "när man pratar e-arkiv med dom handlar [det] inte så mycket om ett evighetsperspektiv på informationen utan det är ju mer så här ja men fiffiga tjänster för medborgare" (Informant B1).

Källbergs studie visade att kommuner vill arbeta med e-förvaltning (och därför också e-arkiv) på grund av att de kan effektivisera verksamheter, spara pengar, och förbättra demokratin (Källberg 2012, s.35). Ett exempel från Källbergs text är det faktum att arkivarier har identifierat långtidsbevaring som en viktig utmaning inom informationsförvaltningen, och därmed e-förvaltningen, och har utvecklat strategier för bevarande. Lagstiftningen har också uppmärksammat problemet och tillfört punkter om medieoberoende information och vilka format som gäller för långtidslagring. Däremot brister uppmärksamheten från ledning och beslutsfattare. Källberg poängterar att det är ytterst viktigt att frågan får stöd uppifrån för att lyckas men att detta är något som brister inom kommunal verksamhet idag (Källberg 2012, s.28).

Ett exempel från intervjuerna är Arkiv D som var med om att e-förvaltningsprat drog igång en förstudie kring e-arkiv på arkivet. Efter förstudien fanns viljan att jobba med e-arkiv kvar och idag har e-arkivet införts mycket på grund av arkivariernas drivkrafter. Det verkar däremot inte som att den politiska arenan varit drivande. På Arkiv C var situationen ganska lik den på Arkiv D. Digital arkivering kom på tal på grund av att kommunen höll diskussioner om e-strategi samt att stadsarkivarien var väldigt engagerad. Det är dock svårt i dagsläget att få tillräckligt med resurser för att jobba med digital arkivering i den utsträckning arkivet vill och i den utsträckning som behövs för ha möjlighet att effektivisera mera. Intervjuerna visar på det som Källberg beskriver. Arkivarierna vill jobba med att utveckla e-arkivet och möjligheten till utökade e-tjänster ses som ett framtida mål. Det är dock svårt att få det stöd från den politiska arenan som krävs för att göra stora satsningar. Det finns också en vilja från arkivarien att försäkra en bättre informationsförvaltning och att effektivisera den egna verksamheten med hjälp av ett e-arkiv.

Intervjuerna visar att det för arkivarierna känns viktigare att säkra informationen än att möjliggöra e-tjänster. Källbergs studie (2012) visade dock att kommuner känner en press från regeringen att arbeta med e-förvaltning och e-tjänster (s.27). Det finns flertalet kommuner runt om i Sverige som därför undersöker möjligheten att bygga gemensamma lösningar. Vi lever dock i ett samhälle där allt fler förväntar sig i allt större utsträckning att få tillgång till information och utföra ärenden via nätet (SKL 2011, s.7). Det kan därför vara svårt att invänta andra och skapa gemensamma lösningar. Detsamma gäller när arkivet söker uppmärksamhet från politiker. Det tar för lång tid. Arkiv måste också följa lagstiftning och se till att information är tillgänglig för medborgare. Om man tittar på forskning och olika projekt i Sverige är det tydligt att e-arkiv är något som allt fler kommuner vill införa, både för sin egen verksamhets skull och för kommunens. Ovanstående problematik kan vara en av anledningarna till att det går så långsamt med införande av e-arkiv i Sverige – det är brist på stöd uppifrån och gemensamma projekt drar ut på tiden.

Anledningen till att arbetet med digital arkivering har satts igång och utförts på de arkiven som undersöktes i samband med denna uppsats skiljer sig åt. Det går dock att konstatera att det finns eller har funnits stöd av olika slag, och vid olika tillfällen, som har gjort arbetet möjligt. Ett exempel är arbetet med digital arkivering hos Arkiv B som har fått en stor förståelse från regionen vad gäller arkiv och arkivfrågor och har därför också känt att möjligheterna att jobba med digital arkivering ökat. På Arkiv A

har arbetet med e-arkiv tagit fart på grund av stadsdirektören och informant A1 kommenterar att:

”[V]i har inte varit drivande. Min föregångare var inte intresserad av e-arkiv. Utan det här kommer uppifrån. Det kommer från Stadsdirektören. Vad som är viktigt också det är att det är ett av hans prioriterade projekt och det har han några om året för hela staden, för hela kommunen.”

(Informant A1)

Informant A1 är mycket positiv till arbete med e-arkiv och tacksam för stöd uppifrån. ”[D]et väldigt bra ibland det är liksom inte ens att ifrågasätta varför ska vi ha ett e-arkiv, det är inte ens en diskussion” (Informant A1).

Hen påpekar dock att det också för med sig tuffa krav. Hen förklarar att det finns ett stort tryck ovanifrån att nå resultat som kanske inte stämmer överens med verkligheten hos arkivet. Det har varit brist på personal och andra resurser som gör det svårt att leva upp till förväntningar.

”[J]ag önskar mig fler tjänster naturligtvis. Det kunde vara 10 arkivarier till här! Om man ska hålla den nivån som jag har en vision av att ett Stadsarkiv ska hålla.”

(Informant A1)

6.2 Kommunikation

Att kommunicera kring ett fenomen som i princip är helt nytt är inte det enklaste. Informant C2 berättar att i samband med införandet av e-arkiv på Arkiv C var ”alla [...] nya, oavsett vad vi hade förr, om vi kom från arkiv eller teknik-sidan” (Informant C2).

Trots det fungerar kommunikationen bra enligt de intervjuade i denna undersökning. Intervjuerna visar på olika förutsättningar till kommunikation. Det uppstår exempelvis skillnader beroende på ifall IT-teknikern finns placerade in-house eller på kommunens IT-avdelning. Intervjuerna visade också att även om det idag finns en bra kommunikation så har det inte alltid varit så och startsträckan har i de undersökta fallen krävt en del förtydligande från båda parterna.

Möten har visat sig vara viktiga tillfällen för sådant förtydligande. När IT-teknikern inte finns på själva arkivmyndigheten verkar inte möten ske lika regelbundet och det kan vara svårare att bygga en nära kontakt och en grund för kommunikation. Det är större chans att kommunikationen sker via telefon och email. Informant D1 tror dock att det inte bara hänger på mötenas regelbundenhet utan att personlig kemi också spelar in och har en stor roll i det hela. På Arkiv D fungerar kommunikationen mellan arkivarien och IT-teknikern i dagsläget bra, trots att mycket av kommunikationen sker via e-mail. Informant D1 berättar dock att det har skett en stor förändring på kort tid. Kommunikationen är nu både bättre samt sker oftare och Informant D1 ser den fungerande personbundna relationen med IT-teknikern som en avgörande anledning.

“[J]ag [tror att] det hänger faktiskt väldigt mycket på personliga kontakter, personliga egenskaper, drivna personer – både från IT och härifrån – som, som vill samarbeta och vill se likheter istället för att fokusera på olikheter så att det är en mix av mycket men man ska inte glömma bort det här personliga faktiskt.”

(Informant D1)

När IT-teknikern finns som tillgång in-house är det lättare att bygga en nära relation. Informant C1 förklarar att eftersom de sitter i kontorslandskap så är kommunikationen regelbunden. Den är alltså inte bunden till schemalagda möten eller liknande och kan dra nytta av detta. Informant C1 berättar att på grund av att IT-teknikern finns i huset har hen en lika nära relation till IT-teknikern som till de andra arkivarierna. Men även här var kommunikationen i början krånglig.

“[I] början så var det ju lite knepigt ibland dels för att man kan ju, jag kan ju – nu kanske jag kan ganska mycket av tekniken nu har jag jobbat med det så länge – men det är klart det var en massa saker som inte jag kunde men som jag kanske inte heller behöver kunna. Men man måste ju kunna prata så att man förstår varandra. Det är ju liksom det handlar om och eftersom vi har suttit hela tiden.”

(Informant C1)

Arkiv A, likt Arkiv D, kommunicerar med kommunens IT-tekniker men ser inte detta som ett problem. Informant A2 uttrycker att IT-avdelningen i kommunen är som en service-avdelning och är vana vid att gå in i olika projekt och är därför också vana vid att kommunicera kring tekniska detaljer med verksamheter som själva inte jobbar med teknik på samma sätt.

“[V]i känner oss ju väldigt vana i den situationen liksom att inta en roll i projektet där man ju inte är inne för att liksom bara spruta en massa förkortningar som ingen fattar [utan istället] lyssna av verksamhetsbehovet.”

(Informant A2)

Den problematik som Burell (1995) framförde kring de olika helhetssynerna på information framträder ibland i de undersökta fallen men oftast så är tydlig kommunikation lösningen. Informant C1 ser dock att tankar kring vad arkivering är skiljer sig från deras in-house tekniker och IT-tekniker från andra förvaltningar. På Arkiv C är IT-teknikerna en del av arkivet och har till stor del samma tankar kring arkivering som arkivarierna. Intervjuerna visade att IT-tekniker som inte är anställda på arkivet inte har samma närhet till arkiv-tänket även om det finns tillfällen så de också har tagit till sig arkivariens synsätt – exempelvis Arkiv D där arkivariens och IT-teknikerns nära relation har lett till ett ökat arkiv-tänk hos IT-teknikern.

Intervjuerna visade också att arkivarierna till stor del ansåg att teknisk kompetens från arkivariens sida inte var nödvändig för kommunikation, även om det ansågs fördelaktigt.

”Jag tror att om man har en duktig systemvetare så löser man dom problemen ändå men man måste vara ärlig med den nivån som man ligger på. Problemet för mig när jag varit här det är inte att jag inte varit så bra på systemvetenskap, problemet är att jag inte haft den tiden som har krävts för att jag har haft så mycket annat.”

(Informant A1)

På Arkiv A har kommunikationen också varit bristande förut och Informant A1 uttrycker att arkivspråket delvis var anledningen till kommunikationssvårigheter. Förut använde arkivarierna för många arkivbegrepp inom e-arkivarbetet vilket försvårade för IT-tekniker att helt och hållet förstå vad som menades. Idag är kommunikationen tydligare och i samband med användningen av arkivbegrepp så används också andra begrepp för att öka förståeligheten hos de som inte är arkivarier. Informant A1 känner idag att kommunikationen behöver förbättras på något sätt.

Det som framförallt är framgångsfaktorn till fungerande kommunikationen verkar vara att det finns *tid* – tid för att bygga upp relationer och tid till att kommunicera kring arbetet med e-arkiv vid möten, workshops m.m. Möten har varit tillfällen då arkivarier och IT-tekniker kan utbyta kompetenser och förklara sina olika synsätt för varandra. Informant B1 påpekar också att det är minst lika viktigt för kommunikationen att de inblandade har olika synsätt. Arkiv B har en intern IT-avdelning som är med i utvecklingen av informationsmodellen till deras ”system för bevarande.” En av IT-teknikerna kan en hel del om arkiv medan den andre har väldigt lite arkivkunskap. Informant B1 berättar att hen är minst lika viktig för samarbetet eftersom hen kan se saker från ett annat perspektiv. ”[D]et har varit väldigt nyttigt också. [Hen] kan ju ställa väldigt spontana frågor som många gånger är väldigt relevanta men [hen] är inte färgad utav arkivkunskapen” (Informant B1).

Informant A1 reflekterar kring att fungerande kommunikation beror på ”[det] mindset man har – från båda hållen” (Informant A1). Hen beskriver hur arkivarier idag anpassar sig i kommunikativa situationer och använder språk som underlättar för IT-tekniker. Informant A1 använder själv andra termer, såsom informationsförvaltning och informationsvärdering eftersom att de begreppen är lättare för IT-teknikerna att relatera till (Informant A1). I nästa stycke tittar jag närmare på de språkliga missförstånden som kan ske och hur dessa påverkar arkivariens och IT-teknikerns kommunikation.

6.2.1 Språkliga missförstånd

I takt med information förvaltas digitalt har också arkivariens professionella språk utsatts för felanvändning. Cunningham skriver att språkets ”kapning” gör att de viktiga och centrala frågorna som förknippas med digital informationsförvaltning undanskymts (2008, s.530). Cunningham beskriver det som en pågående trend där allt började i och med att ”back-ups” inom informationsteknologin (IT) började benämnas ”arkivering” (ibid. s.532). Orden kom att förlora sin ursprungliga mening, vilket har varit en källa till förvirring. Det är nu inte ovanligt att ett ord betyder två helt olika saker inom olika professioner. För arkivarier är arkivering en komplex process men för många IT-tekniker är det en ”sub-routine” – en funktion för back-ups (ibid. s.532). Intervjuerna som utfördes i denna undersökning reflekterar Cunninghams påståenden.

De intervjuade arkivarierna beskrev i intervjuerna att det är viktigt att förmedla vad arkivering är och att det kan betyda olika saker beroende på vem arkivarien kommunicerar med. Intervjuerna visade också att det finns en pågående förvirring kring ordet ”arkivering.”

”Det har liksom lite spelat ut sin betydelse, tyvärr, [...] för du kan ju träffa verksamhetsrepresentanter som säger att dom har arkiverat information men vad dom verkligen har gjort med den då det är ju lite oklart. Det är liksom, det beror sig helt och hållet på vilket synsätt man har [och] jag tror man är rätt så lång ifrån arkivariens synsätt i många fall.”

(Informant A2)

Informant C1 reflekterar också kring förvirringen som omger ordet ”arkivering” och säger att “i dom här leveransprojekten så kan det ju absolut vara så att en tekniker tror att dom har arkiverat när dom har liksom flyttat det från en plats till en annan” (Informant C1).

Även begreppet e-arkiv är otydligt och kan bidra till synsätt av arkivering som inte stämmer överens med arkivariens tankar och på så sätt orsaka missförstånd. Informant B1 berättar att det är viktigt att separera e-arkiv, som det används inom arkivsammanhang, från andra IT-stöd i samhället som också benämns e-arkiv. Hen beskriver att det finns andra verksamheter i närheten till arkivet som använder begreppet e-arkiv och därför har Arkiv B istället valt att kalla sin lösning för ”system för bevarande.” Det finns också en äldre syn på e-arkivering som skapar förvirring. Informant D2 förklarar att:

”[D]et här med e-arkivering det var ju någonting när man började prata om det så handlade om att man brände ut grejor på CD-skivor och sen så ställer man dom på en hylla, d.v.s. att du tar digitalt material och sen så tar du och ställer det på en hylla offline medan hela grejen med ett e-arkiv är att grejorna är online.”

(Informant D2)

Intervjuerna i denna undersökning visade att arkivering och e-arkiv delvis har varit problematiska begrepp som behövs förklaras i början av samarbete kring elektronisk arkivering. Eftersom e-arkiv är ett så pass nytt fenomen har arkivarien behövt vara tydlig med hur hen tänker och ser på e-arkivet som IT-stöd. Förutom att försöka brygga olika synsätt på informationsförvaltning så har det knepigaste varit förklaringen av andra arkivbegrepp som ligger till grund för e-arkivets funktionalitet. Intervjuerna och observationen visade att mycket tid kan gå åt att kommunicera och förklara dessa. Arkivbegreppen behöver till stor del förändras i samband med att de inkorporeras i ett digitalt system och det är därför viktigt att alla inblandade har en idé om vad begreppens funktionalitet är.

Arkivariens professionella språk inkluderar en rad begrepp så som gallring, arkivredovisning, bevarande- och gallringsbeslut, serie och volym m.m. Informant D1 förklarar också att dokumenthantering är en källa till förvirring:

“Dokumenthantering tror jag också är ett sådant ord. Det vi, i arkiv, menar med dokumenthantering är inte riktigt samma sak som IT. Vi menar ju, med dokumenthantering, dokumenthanteringssystem det är ju mer eller mindre ett diarieföringssystem, alltså där diarieför handlingar medan dokumenthantering, ”document management” i IT, det är ju kan ju vara sådan kollaborativa system liksom, där man delar dokument så är en klassisk grej där det kan bli missförstånd.”

(Informant D1)

Informant D2 beskriver att ”är du inte en systemförvaltare eller systemägare och arbetar med arkivering så har du inte koll på arkivregler, arkivredovisning och kanske inte heller vad exakt innebär gallring” (Informant D2). Informant B2 förklarar också att ”oftast är [arkivbegrepp] helt främmande för IT-folket och behöver förklaras” (Informant B2). Kommunikationssvårigheter kring begrepp är dock inget som sätter stopp för samarbete. Intervjuerna och observationen visade att arkivarier och IT-tekniker lär av varandra. “[V]i har ju förstås fått lära oss av teknikerna och teknikerna har ju fått lära sig av oss” (Informant C1). Informant B1 beskriver också hur viktigt det är lära och ta ansvar för de områden som tillhör arkivarien:

“Alltså inför varje projekt att man faktiskt sätter sig ner och går igenom, [...] det gör vi ju idag liksom. Vi måste prata om liksom så att vi inte pratar förbi varandra här och där tror jag att vi som arkivmyndighet har nog varit ganska duktiga med att nämen vi äger dom här begreppen, det är vi som äger vad dom betyder, [det är upp till oss att] förklara dom.”

(Informant B1)

Informanterna reflekterar i intervjuerna kring sätt att överkomma missförstånd vad gäller begrepp. Ett sätt som redan används och som nämnts innan är att i samband med att arkivbegrepp används också andra begrepp som kan förklara och peka på vad som menas. Informant A1 beskriver att hen byter begrepp så fort hen pratar med en IT-tekniker och använder mer av deras språk, exempelvis informationsförvaltning, informationsflöde, informationskvalitet, depåer av filer osv. Det skapar direkt en förståelse (Informant A1). Informant D1 håller med och reflekterar också vidare kring arkivariens öppenhet. Hen konstaterar att det är viktigt för arkivarien att öppna upp och inte bli låst i sitt eget språk:

”alltså IT-termer är sitt område och arkivtermer är sitt det är ju liksom fackspråk kan man ju säga så att...där har man ju, man får liksom tänka på vad man, hur man benämner det, att man kan ju benämna det då med så att säga arkivtermer men sen benämna det med ett annat ord också som andra förstår så att man liksom man nämner det vad det heter juridiskt kanske då, ”gallringsutredning” men att man då säger ”informationsvärdering” också så att folk förstår vad man pratar om för att det...jag tror inte arkiv har någonting att vinna på att, att låsa in sig för mycket i sitt eget språk för att det är en sådan liten marginaliserad del av allt.”

(Informant D1)

6.2.1.1 Arkivbegrepp i en digital miljö

I och med att arkiveringen blir digital måste en del av arkivbegreppen benämnas annorlunda för att fungera med e-arkivets funktionalitet. Hur man väljer att benämna arkivbegrepp kan bland annat variera beroende på vad arkivarien tycker eller hur leverantören av IT-stödet har benämnt fältet i den produkt som levereras. Det gör att varje situation ser annorlunda ut och arkivbegrepp benämns olika utefter lokala förhållanden.

Ett vanligt begrepp som ändras och benämns annorlunda i en digital miljö är arkivbildare. Det byts ofta till producent. Arkiv C använder producent och anledningen är att det kom med den produkt de köpt in.

“[D]et är typiskt en sådan sak som är i produkten, så är det så. Men när vi pratar så pratar vi om arkivbildare. Men den blir ju i det fältet, [...] den som levererar blir ju producent. Så att det finns ju med, men inte i talet egentligen.”

(Informant C1)

Informant C2 kommenterar också just producent och reflekterar att:

“[D]en som levererar, levererande förvaltning, verksamheten – som är då kanske miljöförvaltningen som levererar in till e-arkivet. Det är också en leverantör på sitt sätt eller producenten enligt OAIIS och sånt där så att det kan vara svårt att vara tydlig nog oavsett om man är arkiv- eller teknikorienterad.”

(Informant C2)

I samband med ombenämning av arkivbegrepp i en digital miljö har en del av informanterna nämnt att engelska kan användas som bryggspråk. Intervjuerna visar på att IT-tekniker ofta är vana vid engelska i digitala miljöer samt att modeller som ligger till grunden för arbetet med elektronisk arkivering ofta är utvecklade utefter internationella standarder som använder engelska. Informant B1 beskriver att mycket av hans arbete med informationsmodellen tillsammans med IT-teknikerna sker på engelska. Deras informationsmodell grundar sig på internationella standarder och Informant B1 förklarar att “[e]ngelskan i det här faller har jag tyckt, är ju lite som en sådan bryggspråk.”

Informant C1 beskriver att arbetet på Arkiv C delvis sker på engelska, speciellt när det kommer till benämningar i produkten och när teknikerna arbetar med systemet. Däremot ägnar de sig väldigt lite åt engelskan i det normala samtalet. Det går ändå att konstatera att engelskan har varit till hjälp även här.

Detta stycke visar på att även om kommunikationen enligt informanterna fungerar bra så finns det områden som är knepiga och som kan förbättras. Informant B1 nämner i sin intervju att det alltid går att göra saker bättre, även om det redan är bra. I arbetet med e-arkivet så kan nog lathundar bland annat vara ett verktyg som kan förbättra kommunikationen. Att införa IT-arkivarier för förbättrad kommunikation är också något som informanterna resonerar kring och som diskuteras i följande stycke.

6.2.2 IT-arkivariet för bättre kommunikation?

Intervjuerna i denna undersökning reflekterar tidigare forskning som visar på att titeln IT-arkivarie har blivit allt vanligare. En av fyra intervjuade arkivariet använder själv titeln och ser det som positivt för samarbete med IT-tekniker. Är det nödvändigt för arkiv att anställa IT-arkivariet för att förbättra kommunikation med IT-tekniker?

Intervjuerna visade att titeln IT-arkivarie har både fördelar och nackdelar. En del av informanterna är skeptiska till titeln eftersom den är något otydlig. Informant A1 frågar sig vad en IT-arkivarie egentligen är:

”IT-arkivarie är så generellt, det låter som, jag tycker att branschen måste definiera: vad är en IT-arkivarie? Alltså IT-arkivarietens uppdrag i en kommun är en sak och IT-arkivarietens uppdrag i en kommun är någonting helt annat.”

(Informant A1)

Informant B1 ställer sig också skeptiskt till titeln dels på grund av att den är otydlig och dels på grund av att den förespråkar en uppdelning av arkivarietprofessionen. Jag tolkar det som att hen tycker att titeln kan skapa en uppdelning inom professionen och att det inte behöver vara en IT-arkivarie som håller på med e-arkiv. Informant B1 förklarar att arbetet med e-arkiv och likaså användningen av e-arkivet ska kunna utföras av alla arkivariet.

“[S]jälva ansatsen är att alla ska kunna arbeta med det här så personligen så är jag väldigt oförtjust i titeln IT-arkivarie, jag tycker den säger ingenting. [...] Är det liksom, ska du vara utvecklare också eller? Ska man vara databasmodellerare? Ska man, ah men vad är det för kompetenser som ingår i det egentligen? Ja jag är väldigt tveksam. [...] Men däremot så tror jag att vi behöver ha flera olika kompetenser i ett arkiv.”

(Informant B1)

Citatet ovan anknyter till frågan om närmare närvaro av IT-kompetens på arkivmyndigheter som uppmärksammades i regeringens utredning *Arkiv för alla – nu och i framtiden* (2002, s.43). Jag tolkar det som att Informant B1 är positiv till en närmare närvaro av teknisk kompetens på arkivet men att det nödvändigtvis inte behöver betyda anställning av IT-arkivariet. Detta överensstämmer också med vad som framkommit i tidigare forskning, nämligen att arkivariet har en arkivkompetens som i samarbetet överstiger arkivarietens behov av teknisk kompetens. Informant C1 konstaterar samma sak som informanten i Runnardotters studie från 2007 som beskriver att arkivarietens arkivkompetens överstiger arkivarietens behov av teknisk kompetens (Runnardotter 2007, s.27). Informant C1 beskriver att:

“[D]et finns vissa delar vi gör i e-arkivet men jag tycker det skönt att liksom vi inte ska göra allt. Jag är jätteglad att inte jag ska vara liksom verksamhetsansvarig IT – det vore ju förskräckligt och sitta i liksom diskussioner kring stadens IT-miljö, utifrån dom premisserna.”

(Informant C1)

Att arkivarien inte har teknisk kompetens betyder inte att arkivarien inte behövs i diskussioner kring e-arkivets tekniska funktionalitet. Informant C1 förklarar att arkivariens kompetens kring e-arkiv är stor och handlar om gallring, värdering, avgränsning, bygge av arkivobjekt i digital miljö, metadata och mycket annat. Hen konstaterar att arkivarien och IT-teknikern är bra på olika saker och kompletterar varandra. Informant C1s diskussion visar på, precis som Sahléns forskning, hur nära professionerna är varandra vad gäller informationsförvaltning och att de utvecklas i samma riktning. Både IT-teknikern och arkivarien måste arbeta med att bygga upp informationsförvaltning i en digital miljö. Informant B2 beskriver att "[a]rkivarier har [...] accepterat att mer och mer information skapas digitalt och att det behövs ett system för att kunna hantera den" (Informant B2). Jag tolkar det som att Informant B2 i sin intervju uttrycker att kommunikationen fungerar bra idag på grund av att arkivarien är öppen för samarbete och har förstått att arkivarieprofessionen i sig rör sig mot en digital verklighet.

Samtidigt är det förståeligt att titeln har tillkommit eftersom arkivarieprofessionen är bred och det är inte alla arkivarier som är lika öppna för att arbeta med digital information. Intervjuerna har visat att kommunikation inte alltid har fungerat. Bailey (2007) och Cook (1994) påpekar båda i ovan diskuterade artiklar att arkivarien har hållit fast vid sin traditionella roll och att detta har varit negativt för professionen. Intervjuerna visar på att Bailey och Cooks artiklar fortfarande är relevanta eftersom det fortfarande finns tecken på den situation som artiklarna beskriver än idag. Informant C1 berättar att de flesta arkivarier som är verksamma på Arkiv C vill jobba med pappershandlingar och de gamla arkiven och att de har varit svårt att få gehör från de interna arkivarierna. Informant D1 har upplevt att det är lättare att bygga kontakt med IT när hen använder titeln IT-arkivarie eftersom det skapar en koppling till IT för IT-teknikern. Informant D1 använder sig ibland också av titeln systemförvaltare och påpekar att det har varit hjälpsamt för kommunikationen med både IT-teknikern och verksamheterna i kommunen. Det förstärker också kopplingen till IT vilket underlättar då IT är något mer välkänt än arkiv (Informant D1). Att inneha teknisk kompetens tror Informant D1 också är något som underlättar. Tidigare forskning, exempelvis Löfdahls masteruppsats (2016), har visat på att IT-kompetens hos arkivarien är positivt för kommunikationen med IT-tekniker (ss.46-48). Informanterna i Löfdahls undersökning anser det angeläget för arkivarien att inneha eller skaffa IT-kompetens för arbete och kommunikation kring e-arkiv.

Intervjuerna i denna undersökning visar också på att flera av arkivarierna ser en större IT-kompetens hos dem själva som något positivt. Informant D1 förklarar att hen ser sin bakgrund inom systemvetenskap som fördelaktig i sitt arbete. Det har underlättat i att se helheter och hur IT-världen ser ut – vad som är möjligt och vad som inte är möjligt.

“[D]et underlättar så klart om man har från verksamhetssidan, med verksamhetssidan menar jag arkivsidan i det här fallet ju, att det underlättar ju om man har liksom antingen har bakgrund, att man har jobbat med IT av något slag eller att man kanske läst, har någon utbildning eller liknande. [Det] tror jag faktiskt underlättar mycket. Det

underlättar startsträckan och såhär, sen så säger jag inte att det är omöjligt [om man inte har den bakgrunden] för det handlar ju mycket om intresse och personliga egenskaper också.”

(Informant D1)

Informant D1 förklarar att det tar tid att bygga upp förtroende och relationer till IT-tekniker och att bakgrundskunskap inom IT kan underlätta den processen. Det har också setts positivt av den IT-teknikern som Informant D1 kommunicerar med. Informant D2 upplever Informant D1 som väldigt drivande och kunnig och det har resulterat i att arbetet sker naturligt och samarbetet har växt även utanför de möten som sker kring e-arkivet.

Informant B1, som uttryckte en skepsis till titeln IT-arkivarie, har själv en del programmeringskompetens men kallar sig inte IT-arkivarie. Observationen som utfördes på Arkiv B synliggjorde också hur Informant B1 använde tekniska begrepp i sin kommunikation och att detta tog konversationen till en högre nivå – tekniskt sätt – där jag som observatör och relativt tekniskt okunnig hade svårt att hänga med. Informant B1 påpekar dock i sin intervju att hens tekniska kompetens inte är i närheten av IT-teknikerns och att IT-teknikern är en mentor som kan vägleda Informant B1 när hen arbetar med mer tekniska saker. De olika kompetenserna och synsätten från de olika professionerna kompletterar varandra i samarbetet och ger resultat. Informant B1 diskuterar en lång stund i intervjun angående IT kompetenser på arkivet och jag tolkar det som att hen tycker det är positivt för arkivets uppdrag.

”Det är ju en förstärkning liksom. Och vad är ett arkiv liksom? Är det ett hus fullt med arkivarier eller är det en funktion som har ett uppdrag att göra någonting? Jag lutar mig mer åt att nä men vi har ett uppdrag att bevara information för det behövs flera olika kompetenser är jag helt övertygad om.”

(Informant B1)

Citatet knyter an till diskussionen om en tydligare roll för arkivarien. Om arkivarien ska vara allt-i-allo så blir det svårt att kommunicera:

”[J]ag kan tycka att det är lite särskilt bland arkivarier att man ska vara expert på allt, liksom du ska kunna allt, du ska kunna läsa handskrift-stil, du ska kunna vara expert på IT, du ska kunna ah du ska gärna kunna göra det och du ska kunna göra det liksom. Det blir ju en ganska utarmad yrkesroll i slutändan liksom om du ska vara allt och ingenting så om jag ser på större arkivinstitutioner så tror jag att det kommer differentiera sig att arkivverksamheten kommer ha andra typer av professioner inom sig, som gör andra saker och arkivariens roll kommer förhoppningsvis bli tydligare kanske”

(Informant B1)

Informant B1 tycker att det fungerar bra på deras arbetsplats eftersom det finns tydliga roller och man bidrar med olika kompetenser. Att mer teknisk kompetens behövs inom arbetet med elektronisk arkivering verkar vara en genomgående konsensus bland informanterna. Däremot kan det konstateras att tankarna kring IT-

arkivarien som sådan skiljer sig åt. För en del ses IT-arkivarier som ett bra sätt att förbättra kommunikationen med IT-tekniker och anser att de kan vara en brygga mellan professionerna. För andra är det inte ens tal om att anställa en IT-arkivarie eftersom samarbetet och kommunikationen med IT-tekniker fungerar bra ändå (Informant C1). IT-arkivarier ses av andra som ett möjligt val men inget som är en självklarhet. Enligt Informant A1 behöver det inte vara en IT-arkivarie som anställs på arkivet så länge rätt kompetens finns hos personen som arbetar med e-arkiv.

“För mig som person så, så var inte det hugget i sten att jag skulle ha en som hade gått arkivutbildningen. Därför jag ser det så här att en person som är väldigt bra på något annat så kan arbetsgivaren betala den arkivutbildningen på ett år [...] och då kommer man med väldigt mycket annat men nu hade jag tur som fick en arkivarie som står med fötterna i båda världarna.”

(Informant A1)

Jag tolkar det som att intervjuerna i denna undersökning delvis knyter an till det som informanterna i Nezwal de Maré & Stenbergs (2014) studie uttryckte, nämligen att det var olyckligt att utvecklingen av arkivarieprofessionen gått i en uppdelad riktning och att alla arkivarier istället borde ha en bredare IT-kompetens (s.41). De flesta intervjuade såg teknisk kompetens som något positivt och fördelaktigt. Fokus låg dock på arkivkunskaperna och att arkiv-tänket inte får glömmas bort, även ifall arkivarien skaffar teknisk kompetens eller det anställs en IT-arkivarie. Jag tolkar det som att intervjuerna i denna undersökning visar liknande resultat, d.v.s. att informanterna inte har något emot att arkivarier innehar teknisk kompetens men att det inte nödvändigtvis behöver ske en uppdelning av arkivarier och IT-arkivarier. Det viktiga är att den tekniska kompetensen som behövs för att skapa, införa och driva ett e-arkiv finns och att e-arkivet representerar arkivariens synsätt på digital informationsförvaltning.

6.3 Kommunikationen utifrån ett Continuum-perspektiv

Cunningham är i sin artikel (2008) noga med att påpeka att felanvändning av arkivariens professionella språk inte får sätta stopp för samarbeten med andra professioner (ibid s.532). Han drar slutsatsen att arkivarien behöver kommunicera och förmedla sin kunskap för att påverka och förändra förvaltning av digital information (ibid. s.542). I följande kapitel diskuteras arkivariens kommunikation med IT-tekniker utifrån ett Continuum-perspektiv. Jag tolkar att intervjuerna i denna undersökning visar på att det finns ett Records Continuum-tänk hos arkivarierna samt att arkivarierna också, genom införande av e-arkiv, sprider det tänket vidare.

6.3.1 Continuum-tänket i praktiken

Ett e-arkiv har möjligheten att vara ett centralt IT-stöd som stödjer en hel kommun. Det kan vara ett IT-stöd som på många plan uppfyller ett Continuum-tänk och är en central hubb för informationsbevaring. Även om Records Continuum teorin delvis efterlevs i praktiken genom riksarkivets föreskrifter RA-FS 2008:4 och RA-FS

2009:1-2, har e-arkiv runt om i Sverige i dagsläget inte levt upp till dess fulla potential. Det som intervjuerna i denna undersökning däremot klargör är att ny teknik och ett nytt tankesätt kring informationsförvaltning börjar etablera sig hos arkiv runt om i Sverige – även om förutsättningar för applicering varierar från fall till fall.

Intervjuerna visar att arkivarierna i denna undersökning aktivt reflekterar kring arkivariens roll och hur de kan kommunicera ett arkiv-tänk till andra professioner och ställa arkivkrav på andra verksamheter. Jag upplever det som att e-arkivarbete är att jobba enligt ett Continuum-tänk – det har en tydlig koppling till proaktivt arbete och en koppling till att vilja förbättra informationsförvaltningen genom att involvera arkivet i ett tidigare stadie. Mycket av vad litteraturen kring Records Continuum teorin klargör är just att nyckeln till framgång inom digital arkivering hänger på arkivariens sociala kompetens och proaktivitet. Hur digital informationsförvaltning hanteras skiljer sig dock från arkivarie till arkivarie och det är inte en självklarhet att arkivarier idag jobbar mot att vara mer proaktiva inom digital informationsförvaltning. Det kan delvis bero på att det håller på att ske ett generationsskifte ute på många arkiv, vilket intervjuerna i denna undersökning också synliggör. Det är tydligt att arkivariens hantering av digital informationsförvaltning styrs av ett antal faktorer, såsom intresse, utbildning och en rädsla för det moderna.

”Det är inte alltid bra att ha lång erfarenhet inom arkivområdet för man blir väldigt styrd av den utbildningen man har gått och det är jag själv. Jag är själv en analog arkivarie i grunden, absolut. Det är jag. Klart att jag är formad av det. När jag gick så visste man inte ens vad ett e-arkiv fanns, vad det var för någonting. Det var inte uppfunnet.”

(Informant A1)

Arkivarier med en färsk arkivutbildning har troligen läst om Records Continuum perspektivet i sina studier och går in i den professionella rollen med vetskap om att arkivarieprofessionen idag innehåller hantering av digital information. Det kan göra att perspektiv skiljer sig från de mindre och de mer erfarna arkivarierna:

”[D]om flesta som jobbar på stadsarkivet gör ju inte det för att dom vill jobba med modernt material, modernt digitalt...så är det ju inte. Dom är ju här för att dom vill jobba med det historiska materialet. Så att det finns ju absolut en...inte en konflikt men en liksom en ja det är inte helt liksom smärtfritt att röra sig mellan dom där två perspektiven.”

(Informant C1)

Informant A1 reflekterar kring att intresse också är en avgörande faktor. Informant D1 ser också att mycket beror på intresse och konstaterar att ”fast man kanske ändå nyligen har gått utbildning och såhär men ändå inte ser det naturliga med att IT-system är allmänna handlingar och liknande. Alltså man vet ju givetvis det men...” (Informant D1).

Intervjuerna visade att det inte har varit en enkel process att få in ett modernare perspektiv på informationsförvaltning på de olika arkiven. Steg mot e-arkiv och en mer digital informationsförvaltning har på flera av arkiven skett i samband med en

omorganisation av verksamheten där intresse har kommit från både nya anställda och nya chefer. Cunningham skriver i sin artikel (2008) att ”recordkeeping is never going to be a sexy attention grabber in government” (s.537). Därför är det viktigt att det finns en drivkraft hos arkivet och en vilja satsa på e-arkiv. Intervjuerna visar tydligt på att det är väldigt drivna arkivarier samt drivna chefer inom arkivverksamheten som har gjort det möjligt att införa e-arkiv. Det stämmer in med vad Cunningham och många andra arkivvetenskapsforskare argumenterar för: nämligen att det är viktigt att arkivarien själv är proaktiv för att arkivet ska komma in i informationsförvaltningen i ett tidigare stadie (Cunningham 2008; McKemmish 1997; Upward 2013).

Trots att arbete med elektronisk arkivering har införts på arkiven så visar intervjuerna i denna undersökning att det har varit svårt att förmedla e-arkivet internt – vad det är, vad det är bra för m.m. Intervjuerna har belyst att det finns en rädsla för modern informationsförvaltning som många gånger bottnar i att man inte riktigt förstår det digitala – hur det fungerar och hur det kan användas på ett säkert sätt. En bra utgångspunkt för att framgångsrikt kunna arbeta mer proaktivt är att det finns en samsyn på arkivet kring digital informationsförvaltning. Det är minst lika viktigt att få gehör internt som det är att få gehör från andra parter inom kommunen (Informant C1). Informant C1 beskriver att de vill att fler använder e-arkivet i sitt dagliga arbete för att sprida kunskap om e-arkivet – vad det är, hur man använder det och hur det kan effektivisera och utveckla arkivets arbete (ibid.). Informant C1 fortsätter att berätta om hur de på sistone satsat på att fylla e-arkivet med material som deras handläggare regelbundet använder.

“[N]u har vi fyllt på med sånt material som underlättar deras arbete, som tex. socialtjänstakter eller vi har betyg som det är ju jättemycket frågor på och nu känner vi att, nu är det mycket lättare att få gehör för nu använder faktiskt handläggarna e-arkivet och dom ser ju dom stora vinsterna.”

(Informant C1)

Det är troligt att det också skulle resultera i att digital arkivering inte känns så främmande. Ett annat sätt att skapa gehör internt har varit genom utbildningar. För att e-arkivet ska göra nytta ska alla kunna använda det och arkivarierna i denna undersökning påpekar alla att det i omgångar har funnits utbildningar för personalen på arkivet.

6.3.2 Att sprida ett Continuum-tänk

Cunningham (2008) konstaterar att arkivarien behöver, förutom en drivkraft, allierade parter för att kunna implementera nya strategier baserade på nya teoretiska perspektiv kring informationsförvaltning (s.537). IT-teknikern är en möjlig sådan samarbetspartner. Intervjuerna visade dock att det kan vara svårt att sprida ett Continuum-tänk. I följande stycke kommer jag redogöra för hur jag upplever att Continuum-tänket ändå har spridits vidare genom både arkivariens och IT-teknikerns insatser.

6.3.2.1 Arkivarien

Initiellt faller det på arkivarien att sprida ett Continuum-tänk vidare och i denna undersökning är mottagande part IT-teknikern. I dagsläget finns det inga formella samarbeten mellan arkivarien och IT-teknikern i de kommuner som ingår i denna undersökning. Det saknas direktiv uppifrån och även policy- och styrdokument som uttrycker ett samarbete mellan arkivarier och IT-tekniker. I vissa fall finns det, eller så håller det på att skapas, styrdokument kring e-arkivet generellt men ingenting kring hur, var och när arkivet ska samarbeta med IT-avdelningen. Det betyder att arkivarierna inte behöver involvera IT-tekniker i e-arkivarbete, förutom i vissa fall såsom vid kravställning i en upphandling. Intervjuerna visar dock att arkivarien ser IT-teknikern som en självklar samarbetspartner. Ett sådant samarbete är fruktbart för båda parter och dessutom kan det resultera i att IT-teknikern förstår vikten av att arkivet är mer involverat i förvaltande av information, från början till slut. Förhoppningsvis sprider då IT-teknikern arkivariens Continuum-tänk vidare till förvaltningar och andra IT-tekniker.

Informant D2 har genom sitt samarbete med Informant D1 fått en större insikt av hur arkiv fungerar och hur viktigt det är för kommunens informationsförvaltning att e-arkivet finns och kan ta emot verksamheternas information. På så sätt ser Informant D2 också vikten av att e-arkivet inkorporeras i verksamheternas arbete. Och den förståelsen har lett till ett större samarbete, även utanför det vanliga arbetet med e-arkivet:

”[N]u kan ju IT bjuda in mig vid olika tillfällen, senast med öppen data, det kommer en leverantör som ska prata öppen data då ser dom naturligt att nämen här ska Stadsarkivet vara med [...] för att dom ser det som naturlig del av digital informationshantering och den digitala utvecklingen att vi ska ha med e-arkiv och Stadsarkiv också.”

(Informant D1)

Informant D2 ser dock ett problem med att förståelsen inte sprider sig längre än till hen själv och möjligtvis ett fåtal andra personer inom IT organisationen. Informant D1 håller med om detta och nämner att samarbetet är mycket sårbart eftersom det hänger på personlig kontakt.

”Jag tycker att vi, jag har hittat rätt personer på något sätt. I en stor organisation ändå som IT är har vi hittat rätt personer. Men som sagt det kan ju vara väldigt sårbart i och med att det är personbundet så det är ju inget formaliserat.”

(Informant D1)

Samarbetet är ändå väldigt lyckat eftersom det är just den nära personliga kontakten som har gjort att arkivariens Continuum-tänk spridit sig vidare. Arkivkrav finns nu med i ITs kravbibliotek som används av alla kommunala verksamheter vid upphandling. Informant D2 tar också på sig rollen att prata om arkiv och arkivkraven vid upphandling och hjälper arkivet att bli en mer naturlig del i ett tidigare stadie av informationsförvaltning. Det gör att arkivering kan förberedas tidigare och skapar

mindre problem när gamla IT-stöd ska arkiveras. I dagsläget har gamla IT-stöd oftast inga funktioner som hjälper till vid arkivering information och situationen kan snabbt bli komplicerad. Ett tidigare arkiv-tänk kan därför underlätta.

På Arkiv A finns också IT-teknikern inom kommunens IT-avdelning. Här har dock arkiv-tänket inte påverkat IT-teknikern på samma sätt. Jag tolkar det som att IT-teknikern här inte har samma nära relation till arkivet som IT-teknikern (Informant D2) har till Arkiv D, även om relationen fungerar bra och kommunikationen är god. En möjlig anledning skulle kunna vara denna personliga kemin mellan arkivarien och IT-teknikern som för arkivarien och IT-teknikern på Arkiv D har skapat en naturlig kontakt. Arkivariens tekniska förkunskap är också en möjlig anledning:

”[B]åde leverantörer och IT dom märker ju också kanske om man, om dom märker att dom från verksamhetssidan ändå förstår vissa begrepp och så tror jag också att det blir lättare kanske för det har jag märkt med IT att – när jag har pratat med IT – att dom upplever det väldigt olika vilka verksamheter dom pratar med och att vissa är svårare att prata med. Det otydliga beställningar och kanske orealistiska krav.”

(Informant D1)

Det finns därför skäl till att fundera ifall arkivarier med teknisk kompetens, eller IT-arkivarier, har det lättare att sprida ett Continuum-tänk. Det verkar i alla fall lättare för dem att skapa nära relationer med IT-tekniker.

Situationen på Arkiv D skiljer sig också en del från exempelvis situationen på Arkiv C där IT-teknikerna finns in-house. På Arkiv C är kontakten med IT-teknikern ofta bra och det är en nära relation men intervjuerna tyder på att kontakten med resten av kommunens IT-avdelningar och de andra förvaltningarna inte är lika bra som med de egna IT-teknikerna.

Det är också värt att notera att situationerna som min undersökning belyser är troligen annorlunda från hur det fungerar i många andra kommuner där endast en arkivarie arbetar och har hand om hela arkivet. Med endast en anställd blir förutsättningen till att arbeta med digitala frågor och möjligheten att sprida ett Continuum-tänk vidare genast mer begränsad. I en diskussion kring e-förvaltning och arkivariens påverkan på informationsförvaltning i kommunen reflekterar informant C1 att:

”[V]i har det ju fördelaktigt. Våra, arkivarierna här är ju specialiserade. [M]an jobbar inte med hela spektrat av arkivyrket som man kanske gör om man sitter på en liten kommun och då en dag tar man emot leveranser, man ordnar och förtecknar, en annan dag ska man försöka införa ett e-arkiv och sen ska man liksom stå i någon styrgrupp och prata med förvaltning. Det är ju klart att det blir ganska svårt.”

(Informant C1)

Informant C1 påpekar också att i de situationer då en ensam arkivarie har allt ansvar är det antagligen är lättare att samarbeta med andra kommuner – trots att det tar tid. Då kan gemensamma kravbilder för upphandling av e-arkivsystem tas fram. Gemensamma lösningar på en kommunal nivå har hittills inte fått samma

uppmärksamhet som på en statlig nivå och möjligheterna till att ansluta sig till gemensamma lösningar finns i princip inte. Situationen för den ensamma kommunarkivarien blir då troligen sådan att hen har svårt att sprida ett-arkivtänk vidare eftersom hen inte har tid att själv försöka ta upp diskussionen om digital informationsförvaltning.

6.3.2.1 IT-teknikern

Precis som arkivarier så befinner sig IT-tekniker i en position där de kan föra ett Continuum-tänk vidare, från IT-tekniker till verksamheterna. Informant A2 beskriver hur deras IT-avdelnings huvudsyssla är att försöka vara internkonsulter till kommunens verksamheter och att de sitter på bred kunskap av stadens IT-plattform och har en helikopter syn på vilka IT-stöd som finns inom kommunen (Informant A2 s.1). Jag tolkar intervju svaren från Informant A2 som att IT-avdelningen har koll på de olika förvaltningarna och kan mer om deras tekniska förutsättningar än arkivarien. Det finns med andra ord en chans för arkivarien att influera verksamheterna via IT-tekniker genom att kommunicera Continuum-tänket i de samarbeten som arkivarien och IT-teknikern utför. Informant D2 beskriver IT-delningens roll i hens kommun och det är likt den som Informant A2 beskrev:

”Inom IT, vi arbetar, vi levererar ju en plattform och funktionalitet för system egentligen skulle man kunna säga och sen den informationen i systemen och hur den tas omhand det är egentligen verksamhetens ansvar. Vi sätter förutsättningarna, vi ställer upp och hjälper till vid upphandlingarna osv med hjälp av kravbibliotek för att då leverantören ska leva upp till en viss del av dom här förutsättningarna i alla fall som vi kan se, informationssäkerhetsmässigt, loggnings-mässigt, konton osv. och så samt då att med rafsén.”

(Informant D2)

Det som är viktigt för arkivarien är då att från sitt håll förmedla arkivets vikt så att det sen sprids vidare från IT-avdelningens håll. Det gäller att värna om kontakten och mer aktivt försöka samarbeta med IT-teknikerna för att sprida arkivets synsätt på informationsförvaltning.

Ett tillvägagångssätt som av intervjuerna bevisligen fungerat är de möten som arkivarien och IT-teknikern haft kring e-arkiv. Informant A2 beskriver hur bra samarbetet fungerar eftersom olika kompetenser sammanstrålar. IT-teknikerna från samtliga intervjuer konstaterade också att de har lärt sig nya saker angående arkiv som resultat av samarbetet och som intervjuerna synliggjort så har Informant D2 varit speciellt aktiv i att föra arkivkrav vidare vid upphandlingar. Informant D2 beskriver att han ofta pratar om arkiv med olika förvaltningar:

”Så utifrån det då, det verksamhetssystemet, dvs. e-arkivet och utifrån rafsén då så tog [arkivarien] fram ett antal punkter som vi har och fortfarande förvaltar då i kravbiblioteket. Så det går ju rakt in i alla upphandlingar även om [arkivarien] inte är med i alla upphandlingar själv så åker dom in liksom att leverantören skall följa och beakta rafs tex. då

2009:1, 2009:2 och också ett antal stödkrav då för att det ska bli lättare att faktiskt arkivera det med dom systemen vi har idag så det gör jag absolut, pratar om det jättemycket.”

(Informant D2)

På grund av att e-arkiv är ett så pass nytt fenomen så möter arkivarier fortfarande motstånd från olika håll. Arkivarierna som deltog i denna undersökning påpekar att felaktiga förutställningar om professionens arbete och uppdrag fortfarande påträffas och att e-arkiv och arbetet med digital information måste förklaras för både politiker och andra aktörer verksamma inom kommunerna.

”[F]ramförallt så vet man inte riktigt vad det är för någonting. Det är det jag tror. Man vet inte vad det är. Ja men om det inte är ett system vad är det då? Ja, hur ska man förklara det? Det finns ju väldigt mycket fördomar mot folk som jobbar på arkiv och vi ska inte, branschen ska inte behöva fundera på om det är arkivering vi jobbar med eller någonting annat.”

(Informant A1)

Vid tillfälle ställde jag frågan till arkivarierna om de tror att ett närmare samarbete med IT-tekniker kan underlätta för arkiven att påbörja arbetet med e-arkiv. Kan de tillsammans föra arkivets talan? Informant A1 såg positivt på ett sådant samarbete. Informant D1 är också positiv men påpekar att arkivfokus inte får glömmas bort ifall närmre samarbete utförs:

”Sen, det är en liten risk med den också och det är kanske att det hamnar utanför arkiv, arkivet, tillslut. Det finns ju en risk, som vi var inne på innan, att det glöms bort egentligen vad det, vad är egentligen ett e-arkiv liksom det grundläggande kring arkivlagen och offentlighetsprincipen, alltså klassiskt arkiv – gallring osv. Det är ju lätt att det försvinner. Så det är en väldig balansgång där som är klurig tycker jag. För det blir lite fel också om arkivfokuset försvinner.”

(Informant D1)

6.3.3 Resurser

Den kanadensiska arkivforskaren Jay Atherton, en av pionjärerna vad gäller Continuum perspektivet, konstaterade redan 1985 att resurser, både tid, personal och pengar, är ett problem i samband med att arbeta utefter ett Continuum perspektiv (Atherton 1985, s.49).

”a major concern of the continuum as a whole must be administrative efficiency. Records are not created to serve the interests of some future archivist or historian, or even to document for posterity some significant decision or operation. They are created and managed to serve immediate operational needs. Unfortunately, most records managers have insufficient resources to keep on top of their normal records management functions.”

(Atherton 1985, s.49)

Det är Athertons forskning som ligger till grunder för det framtida arbete inom fältet som bland annat Frank Upward, Susan McKemmish och Barbara Reed stått för. Trots att Athertons artikeln är skriven 1985 så beskriver den på många sätt dagens situation. För att arkivet ska kunna effektivisera informationsförvaltningen i kommunen behöver e-arkivet stärkas och uppmärksammas och för att det ska ske krävs det mer resurser – tid, personal och pengar. Intervjuerna synliggjorde alla arkivariernas önskan om att få mer resurser för sitt arbete med digital informationsförvaltning. Det är idag brist på resurser och resurser påverkar den takt arkiven kan arbeta med e-arkivet. När informant C reflekterar kring antalet anställda som arbetar med e-arkiv så kommer hen fram till att mer personresurser i form av tekniker och projektledare hade varit önskvärt men att det helt beror på i vilken takt man vill arbeta. Intervjuerna, enligt min tolkning, visar på en situation där arkivarien vill komma ut och effektivisera men ändå håller igen lite och är noga med att testa sig fram. Detta för att helt och hållet förstå e-arkivet som är ett nytt verktyg för arkivarien. Mer resurser kan förändra hur pass proaktivt arkivarien arbetar med e-arkiv, vilket i sin tur påverkar arkivariens kommunikation kring e-arkiv.

6.4 Kommunikationen utifrån ett professionsteoretiskt perspektiv

I följande kapitel kommer kommunikationen belysas utifrån ett professionsteoretiskt perspektiv för att diskutera ifall professionerna konkurrerar om arbetsområden, i detta fall e-arkivet, och ifall det på något sätt påverkar kommunikationen nu eller möjligtvis i framtiden.

6.4.1 Jurisdiktion över e-arkivet

Samarbete kring e-arkiv består av två nyckelspelare: arkivarien och IT-teknikern. Även jurister och konsulter finns med i olika stadier av införande och användning av e-arkiv men kommer inte att diskuteras närmre i denna uppsats. E-arkiv är som nämnts komplexa system som kan kräva inblandning av IT-tekniker från förstudie till drift. Hur ser de olika professionerna på sina roller inom samarbetet? Påverkar det deras kommunikation? I detta kapitel kommer jag att diskutera de två professionerna med hjälp av Abbotts teori kring jurisdiktioner. Jag kommer först att diskutera professionernas helhetssyn på e-arkivet som IT-stöd och hur de tänker kring samarbetet med varandra. Därefter kommer själva arbetet inom e-arkivsamarbetet att diskuteras och huruvida det finns tydliga ansvarsgränser eller ifall det är så att professionerna gör anspråk på varandras arbetsuppgifter.

6.4.2 Helhetssynen på e-arkiv som IT-stöd

Abbott konstaterar att teknisk utveckling är en stor faktor som påverkar det system av professioner som han lägger fram i sin bok (Abbott 1988). Teknisk utveckling är en

extern drivkraft som påverkar professioners faktiska arbete – som delar upp arbete och omfördelar arbete, d.v.s. skapar nya arbetsområden och nya professioner (ibid. s.35). E-arkiv ett sådant nytt arbetsområde som växt fram på grund av teknisk utveckling och som förändrat arkivarieprofessionen. Enligt Abbotts system så gör professioner anspråk på arbetsområden genom att de gör anspråk på jurisdiktion och det innebär en konkurrens mellan professionerna. Abbott förklarar att det finns flera olika uppgörelser till följd av anspråk på jurisdiktion som är vanliga inom professionssystemet. Han räknar själv upp fem stycken. Det första är att en profession tar full jurisdiktion över ett område. Abbott konstaterar att detta är målet med en uppgörelse angående jurisdiktion, att inneha full jurisdiktion, eftersom det också innebär full kontroll över området (s.71). Konflikter gällande jurisdiktion kan också lösas på andra sätt, bland annat genom att en profession blir underordnad en annan, att en profession delas upp i två delar, att en profession har en rådgivande roll angående delar av arbetet eller att professionen delar upp jurisdiktion med klienter i åtanke och inte själva arbetet (s.69).

Två av dessa alternativ är till att början med väldigt lockande att fokusera på, nämligen att en profession blir underordnad en annan och att en profession har en mer rådgivande roll gentemot en annan profession. Går det till exempel att argumentera att IT-teknikerna som befinner sig på arkivet är en underordnad profession i förhållande till arkivarien? Och är rollen hos de IT-tekniker som är utanför arkivet rådgivande i den mening som Abbott talar om? Situationerna som intervjuerna belyser tolkar jag som att de inte går att analysera enligt Abbotts olika uppgörelser. Det är sant att IT-teknikerna som är verksamma på arkivet är verksamma i en miljö där deras kompetens inte är huvudsysslan. Det är också sant att de IT-tekniker som är verksamma inom kommunen har en rådgivande roll mot arkivet. Men dessa situationer är inte uppgörelser som spelar ut sig på grund av konflikt eller konkurrens om jurisdiktioner.

Situationen som intervjupersonerna målar upp är en av arkivarier och IT-tekniker som försöker samarbeta och inte en av arkivarier och IT-tekniker som konkurrerar om jurisdiktion. Intervjuerna visar på att IT-teknikerna i dagsläget inte ser e-arkivet som deras jurisdiktion och försöker därför inte heller utöva full jurisdiktion över området, eller någon jurisdiktion överhuvudtaget. Intervjuerna tyder på att anledningen kan bero på att rollerna inom samarbetet är relativt tydliga, speciellt för IT-teknikerna som är anställda på arkivet, samt att IT-teknikerna känner att deras roll är mer rådgivande. Den sistnämnda anledningen anknyter mestadels till de situationer då arkivet använder sig av kommunens IT-avdelning och inte har en in-house lösning. Intervjuerna tyder på att det i dessa situationer kan vara svårare att kommunicera ett arkiv-tänk till IT-avdelningen och som följd ses inte e-arkivet ur samma ögon som arkivariens – något som sker mer bland in-house IT-teknikerna. IT-teknikerna på kommunens IT-avdelning är mer benägna att se e-arkivet som ett IT-stöd i mängden och inte ett centralt IT-stöd – något som arkivarien upplever att e-arkivet är. Ett exempel som belyser denna situation är Informant D2s reflektioner kring fakturering av e-arkivet där hen konstaterar att ”utifrån ett IT håll så skickar jag ut [...] fakturan för vad e-arkivet konsumerar helt enkelt av våra resurser” (Informant D2). Citatet visar på att e-arkivet faktureras likadant som alla andra IT-stöd i kommunen. Informant D2 uttrycker dock att den ekonomiska frågan kring e-arkivet inte är löst. E-arkivet är ett IT-stöd som ger service åt hela kommunen och kostnaderna för e-arkivet

kommer hela tiden att öka. Detta är annorlunda från andra IT-stöd och Informant D2 ser problematiken i detta (Informant D2, s.2).

Skulle e-arkivet vara ett centralt system i kommunen, likt HR och ekonomi, är det möjligt att jurisdiktionen skulle se annorlunda ut. I dagsläget är dock e-arkivet ett område som tillhör arkivet och arkivarierna och det sker ingen konkurrens kring jurisdiktion. En annan möjlig anledning till att arkivarierna hittills inte behöver konkurrera om e-arkivet är att det är ett så pass nytt system och dess potential inte har uppmärksammats till fullo av kommunen.

I det fall att e-arkivet i framtiden får mer uppmärksamhet och dess funktion för hela kommunens informationsförvaltning noteras är det möjligt att konkurrens om jurisdiktion kan äga rum. Arkivarier och IT-tekniker arbetar båda med informationsförvaltning och deras arbete är från båda hållen starkt kopplade till hanteringen av information ute på kommuners verksamheter och förvaltningar. Det går därför att spekulera kring eventuell framtida konkurrens utifrån tidigare forskning och mitt empiriska material. Arkivarier måste vara medvetna om vad större uppmärksamhet kring e-arkiv kan innebära för professionen. Projekt kring digital informationsförvaltning och e-förvaltningsprojekt kan resultera i en större förståelse för vikten av arkivariens arbete (Källberg 2012 s.28). Det kan också medföra en förändrad situation där arkivarieprofessionen riskerar att förändras helt och förlora jurisdiktion, något som Källberg diskuterar i sin artikel (2012):

“Projects and strategies related to electronic recordkeeping within e-government development are, or could be, the first building block of a new strategic approach to embrace and highlight recordkeeping skills as important factors. On the other hand, if archivists do not have any influence as professionals, it will likely create space for other professions to annex positions as experts at the expense of archivists.”

(Källberg 2012, s.28)

Det finns för arkivarien både personliga och samhälleliga anledningar att konkurrera om och försöka behålla jurisdiktion över e-arkivet. Detta kan fördelaktigt diskuteras genom att titta på skillnaden mellan professioners objektiva och subjektiva natur som Abbott beskriver i sin bok (1988). Professioner som har en nära koppling med ett objekt och vars existens är beroende av objektet har en stark objektiv natur. Abbotts exempel är professioner som har att göra med tåg, vilka alltid är beroende av själva objektet: tåget (s.36). Professioner av en mer subjektiv natur är exempelvis musiker som ur sin egen individ framkallar sånger och texter (ibid.). Arkivarieprofessionen tolkar jag som en profession med objektiv natur eftersom den är nära kopplad till arkivobjekt, och är beroende av dessa. I dagsläget skapas de flesta nya arkivobjekt digitalt. Det är av intresse för arkivarieprofessionen att behålla jurisdiktion över digitala arkivobjekt eftersom det är här utvecklingen sker. Utan framtida jurisdiktion över e-arkivet och den digitala informationen så försvinner de objekt som professionen är beroende av – kvar finns bara pappershandlingar. Dessa är förstås också viktiga och intressanta men omfattar ingen framtidsutveckling för professionen.

”There is a possibility that challenges related to electronic recordkeeping within e-government development will be crucial in deciding the future for the archivists as a professional group and their professional identity.”

(Källberg 2012, s.30)

Informant A1 konstaterar i en diskussion kring arkivariens proaktiva roll att arkivarien måste våga visa status. När kommunikation sker med andra verksamma inom kommunen, om de är politiker, chefer eller IT-tekniker, så måste arkivarien visa status och framföra att aktuell kunskap kring modern informationsförvaltning finns inom professionen. Informant A1 summerar med att påpeka att om arkivarien inte visar status så får professionen heller ingen status (Informant A1).

Att utmärka sin jurisdiktion handlar dock inte endast om att höja arkivariens status och förstärka profession. Det handlar också om arkivets uppdrag. Informant B1 ifrågasätter i en diskussion kring fler kompetenser på arkivinstitutioner vad ett arkiv egentligen är och vad det ska vara.

”Är det ett hus fullt med arkivarier eller är det en funktion som har ett uppdrag att göra någonting? Jag lutar mig mer åt att nä men vi har ett uppdrag att bevara information för det behövs flera olika kompetenser är jag helt övertygad om.”

(Informant B1)

Informant D1 uttrycker en oro över att arkivtänk kan hamna i skymundan ifall för mycket annan kompetens finns på plats hos arkivet. Hen upplever att det är en svår fråga och ser att både fördelarna och nackdelarna.

“Nja, den är ju lite svår. Det är, den är jag lite kluven till också på något sätt. För det lite hur man, vilken strategi man vill gå liksom eller hur organisationen ser ut och så för annars tänker jag att det är bra att ha folk från IT, dom behöver ju liksom inte jobba på arkivet, utan att dom ändå är med i en arbetsgrupp då och då är det ju jätteviktigt med IT-arkitekt och någon som är bra på informationssäkerhet så att...”

(Informant D1)

Informant B1 konstaterar att det inte bara är en fråga om att arkivariens kompetens utan också om resurser. Det handlar om tid och personal. Informant B1 påpekar att även om hen kunskapsmässigt kan utföra en uppgift så kan det helt enkelt ta för lång tid att utföra själv.

”Ja även om man skulle kunna allting själv så handlar det ju också om tid. Ja men liksom, jag kan ju ha kompetens och kunskap om hur man bygger ett hus men det tar [väldigt] lång tid om jag ska bygga det själv. Det går mycket snabbare om jag liksom ringer in några byggjobbare som har en lång erfarenhet och som faktiskt kan, ja men jag kanske kan finsnickra lite så där någon fin entré eller någonting sådant [...] Man behöver andra kompetenser, de som är experter på sitt område.”

(Informant B1)

Flera av intervjuerna visar på att ett arkiv-tänk i samband med digital informationsförvaltning är otroligt viktigt. Jag ställde frågan ifall arkivarierna ser några fördelar med att drifva e-arkivet från IT i kommunen istället för hos arkivet. Informant D1 uttryckte en oro över att e-arkivet skulle ligga utanför arkivet, även om hen kan se resursmässiga fördelar med detta. IT projekt får ofta mer resurser från kommunen i jämförelse med arkiv och både Informant B1 och Informant D1 konstaterar att det är med all rätt:

“Det är ju en större funktion. Så det vore ju konstigt annars ju. Så det är väl inget konstigt egentligen tycker jag, att det är så. Det är ju som skola, vård och omsorg liksom. IT, det finns ju överallt liksom. Sen kan jag tycka så här kanske att det kanske ibland kanske är enklare att få pengar till IT projekt än om man kallar det arkivprojekt. Om man då säger e-arkiv, som då ändå är beröringspunkter med båda – som ligger någonstans mittemellan då, så kanske det då är lättare om IT hade sökt pengar för detta än arkiv. Det tror jag. Och där är vi inne på att det kanske prioriteras bara för att det står IT framför och arkiv.”

(Informant D1)

Att få mer resurser är självklart bra men det kan påverka arkivariens jurisdiktion över e-arkivet och också e-arkivet som IT-stöd negativt. Informant D1 menar att kärnan i e-arkiv är arkivfrågor, exempelvis rättssäkerhet, autenticitet och ett långtidsbevarande. Ett e-arkiv kräver styrning av arkivarier.

”[D]et ska vara rättssäkert och man får ibland hejda folk liksom i tekniska lösningar och såhär att liksom vänta ni har ju inte, tänker ni verkligen på det här? Var gallras det och liksom dom här frågorna och vad det är och liksom nu är information på två ställen, vilken är den riktig- liksom autentiska informationen och sånt så dom, dom frågorna är ju viktiga att få med. Det är ju sånt som, om man säger att man skulle ha e-arkiv som bara ett IT-projekt så hade ju dom här frågorna, [...] då saknar man ju den här förståelsen. Och även den här förståelsen med hela, alltså långtidsperspektivet. Att man måste tänka längre än två-tre år, längre än tio år liksom, längre än ja hur lång tid som helst. Det perspektivet finns ju inte annars, det är ju arkiv liksom.”

(Informant D1)

6.4.3 Arbetet med e-arkivet – ansvarsgränser och arbetsuppgifter

Arkivarien innehar i nuläget mestadels av jurisdiktionen över e-arkivet och utför de flesta av uppgifterna som rör e-arkivet. Däremot finns det också uppgifter som utförs av IT-tekniker. Hur fungerar det när de två professionerna jobbar i en gemensam arbetsarena? Gör de anspråk på varandras arbetsuppgifter?

Intervjuerna visade att de IT-tekniker som är anställda av arkivet känner sig, mer än de IT-teknikerna som befinner sig på kommunens IT-avdelning, som en del av arkivverksamheten och att de är delaktiga i hela projektet. De har tydliga arbetsuppgifter som är IT-relaterade men är också delaktiga i de delar av arbetet som

är arkiv-relaterat. De var också ofta med från början av arbetet med e-arkiv, d.v.s. förstudiefasen (om en sådan ägde rum). Detta skiljer sig från de IT-tekniker som kommer från kommunens IT-avdelning. Här visar intervjuerna att de uppfattar sin roll som rådgivande och det finns en större distans till arkivet och arkivrelaterade arbetsuppgifter. IT-teknikern på Arkiv A uttryckte exempelvis att hen inte var inblandad i förstudien av e-arkiv: ”Ja dom gjorde ju ett antal förstudier [...] Men det var ju mer på deras nivå absolut. Där hade vi nog ingenting att tillföra” (Informant A2). Istället var det viktigare från deras sida att vara med vid senare upphandling av e-arkivet.

”[D]et fanns ju rätt tydliga delar som knöt an kring stadens grundläggande IT och att det var nog lämpligt att man skulle ha med det som, en del som skulle kunna betyda någonting för valet av system för att göra det enkelt att leva med det här system sen så därför så kom vi ju med där.”

(Informant A2)

Informant D2 beskriver hur hen också blev inblandad i arbetet med e-arkiv i samband upphandlingsfasen. ”Det är ju i princip sedan innan man handlade upp...eller vad ska man säga nä det är väll, när stadsarkivet hade beslutat sig för att vi skall upphandla ett e-arkiv, då blev jag inblandad” (Informant D2). Informant D2 berättar också att det förut var vanligt att IT inte var inblandade i tidigare stadier än upphandling och att det är ganska nytt. Förut visste inte andra verksamheter inom kommunen vilket stöd som fanns att tillgå av IT-avdelningen och det försämrade arbetsförhållandena. Nu hjälper IT-avdelningen de olika förvaltningarna med hur man ska tänka kring säkerhet av information och känsliga handlingar, hur man ska tänka kring funktioner och design redan i upphandlingsstadiet. Vad gäller deras samarbete med arkivet frågar sig dock Informant D2 vart ansvarsgränserna går:

“[D]om är ju två personer och dom har jättemycket annat också att göra så det är ju också ja...är det så att jag eller vi då som är arkitekter, att vi skall bära e-arkivet, dess krav upp till en viss nivå när vi pratar med verksamheter och om man sen så går över den och behöver mer specialiserad kompetens då tar man in e-arkivet?”

(Informant D2)

Det verkar som att arkivarien i detta fallet släpper delar av sin jurisdiktion kring e-arkiv, vilket är positivt för e-arkivet och för kommunen. Frågan är dock var gränserna ska gå? Intervjun med Informant D2 visar att detta är oklart. Idag tar Informant D2 rollen som budgivare, eftersom liknande fall sker för övrigt i hens arbete med andra verksamheter och IT-stöd, men funderingarna kvarstår och ansvarsgränserna är i detta fallet inte helt klara. Citatet ovan visar, enligt min tolkning, att det inte finns en vilja att överta jurisdiktion utan istället mer av en fråga kring ansvarsgränser. Detta är viktigt för arkivarien att tänka på, särskilt ifall e-arkivet expanderar och arbetsbördan ökar.

De andra intervjuade IT-teknikerna hade dock en gemensam känsla av att det finns tydliga ansvarsgränser och arbetsuppgifter. Jag tolkar intervjusvaren som att det inte finns någon konkurrens om jurisdiktion över områden som arkivarien eller IT-

teknikern vill ha särskild kontroll över. IT-teknikerna hjälper arkivarien i de frågor som kräver teknisk kompetens, exempelvis vilka tekniska krav som behöver ställas på e-arkivet för att fungera med kommunens IT-miljö. Arkivarien i sin tur hjälper IT-teknikern när gamla system ska avställas.

Enligt min uppfattning visar intervjuerna på att upphandling har varit en fas i e-arkivarbetet där IT-teknikerna från alla intervjuer har känt en säkerhet i sin roll och är på det klara med vad deras uppgift är. De har också under upphandlingsfasen varit väldigt aktivt inblandade i arbetet med e-arkivet. Däremot verkar det som att IT-teknikerns roll efter upphandlingsfasen skiljer sig åt vid de olika arkiven. Arkiv B och C har IT-teknikerna in-house och de är hela tiden en del av arbetet. Arkiv A och D, däremot, har IT-kontakter utanför arkivet och de är inte delaktiga i arbetet på samma kontinuerliga sätt. Informant A2 påpekar att efter införandet av e-arkivet är klart kommer hans roll att vara en kontakt som är behjälplig vid speciella situationer, exempelvis avställning av gamla system, samt att bidra med råd kring hur man tekniskt kan skapa förutsättningar för att arkivera. Utöver det tillhör arbetet med e-arkivet arkivet och arkivarien.

6.4.4 Jurisdiktion och kommunikation

Intervjuerna i denna undersökning visar att det är vanligt för arkivarien som är inblandad i e-arkivarbetet att utöver arkivkunskap också inneha teknisk kompetens. Finns det några tecken på att arkivarien helst vill jobba med e-arkivet helt på arkivets villkor? Vill arkivarien ha full jurisdiktion över e-arkivet eller är det bättre att samarbeta?

Informant B1 har själv programmeringserfarenhet och i arbetet med elektronisk arkivering jobbar hen med IT-tekniker som har mycket mer erfarenhet inom programmering. Informant B1 beskriver att hen ibland tänker för mycket som en arkivarie i sina försök att programmera och då är det bra med någon som inte har det perspektivet och kan underlätta en knepig situation genom att tänka utifrån ett annat perspektiv. I andra situationer kan hans medarbetare som inte har mycket arkivkunskap också vara den som ”ställer dumma frågor” d.v.s. som kan se vilka saker som är otydliga även om arkivarien inte ser det. Jag tolkar det som att det är viktigt att inte låsa in sig i ett perspektiv utan att istället försöka se hur arkiv och IT kan mötas och skapa de bästa lösningarna.

Intervjuerna visar på att arkivarierna inte vill ha full jurisdiktion. Det är inte orimligt att säga att det påverkar deras kommunikationen med IT-teknikerna. Det finns ett stort intresse för samarbete och arkivarierna håller inte tillbaka när de kommunicerar med IT-teknikerna – bara att det finns en vilja att samarbeta påverkar kommunikationen. Ifall arkivarien istället hade velat behålla e-arkivets jurisdiktion helt och hållet så är det inte omöjligt att kommunikationen med IT-teknikern också hade blivit mer begränsad.

Genom att tyda intervjuerna med hjälp av Abbotts teori talar den nuvarande situationen för att ifall arkivarierna vill behålla *mestadels* av jurisdiktionen vad gäller e-arkiv så måste de vara starka i sin tro att arkiv är viktigt för modern informationsförvaltning och våga göra sig hörda och kommunicera detta.

Intervjuerna i denna undersökning synliggör drivna arkivarier som ser vikten av att e-arkivet utvecklas och som också är beredda att kommunicera kring detta. Även om frågan kring hur mycket jurisdiktion som ska delegeras utanför arkivariens räckhåll borde diskuteras mer så är det tydligt att samarbete ses som positivt och arkivarierna vill tillsammans med IT-teknikerna stärka e-arkivet.

Informant D1 påpekar att det i arbete med e-arkiv är ”jätteviktigt med IT-arkitekt och någon som är bra på informationssäkerhet [...] och sen någon som är bra på databaser. Databasadministratör” (Informant D1). Det behövs olika kompetenser för bra resultat.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att arkivarien och IT-teknikern för närvarande inte befinner sig i konkurrens om e-arkivets jurisdiktion och därför är konkurrens om e-arkivets jurisdiktion inte heller något som påverkar professionernas kommunikation.

7 Slutsatser och vidare forskning

7.1 Slutsatser

Den stora slutsats som kan dras från denna undersökning är att kommunikationen mellan arkivarier och IT-tekniker överlag fungerar bra. Trots att varje fall som studerades var unikt har den tematiska analysen fört dem samman och en diskussion varit möjlig. Det är tydligt att olika omkringliggande faktorer, så som arkivets placering i kommunen och arkivets relation till kommunpolitiker, påverkar arkivariens förutsättningar till att arbeta med digital information och på sätt också kommunikationen med IT-tekniker. Även om en utökad kommunikation skulle välkomnas så nämner ingen av informanterna att kommunikationen akut behöver förbättras. Däremot har informanterna reflekterat kring en del förslag på hur den kan förbättras genom exempelvis en formalisering av arbetet och en utveckling av lathundar och andra styrdokument.

Tidigare forskning som berör arkivariens kommunikation med IT-tekniker har haft varierande resultat. Runnardotters artikel från 2007 visar på att arkivarier tycker att det fanns kommunikationssvårigheter medan Löfdahls masteruppsats från 2016 visar på det motsatta. Den här undersökningen befinner sig mer i linje med resultatet från Löfdahls undersökning då arkivarierna och IT-teknikerna uttrycker att de kommunikationssvårigheter som finns inom samarbetet ofta går snabbt att lösa. Enligt intervjuerna beror det till stor del på att de två professionerna har haft tid att kommunicera och är öppna för ett större samarbete. Undersökningen visar att de arkivarier som medverkade inte är rädda för förändring: att använda nytt språk för att digitalt arkivera, att arbeta proaktivt, att starta gränsöverskridande samarbeten och kommunicera kring digital arkivering. Det finns dock en stark övertygelse om att arkiv måste förbli arkivariens fokus och att arkiv-tänket är centralt även för ny digital informationsförvaltning genom e-arkivsystem. Intervjuerna visar också på att det engagemang och den sociala inställning som de intervjuade arkivarierna visade upp inte kan tas för givet och att det fortfarande finns arkivarier som identifierar sin roll som sammanhängande med pappershandlingar och mer traditionella arkivuppgifter. IT-teknikerna som intervjuades uttryckte också att de inte fanns några problem att kommunicera, inte heller vad gäller tekniska detaljer. Det finns en vana från deras sida att prata om IT-stöd med förvaltningar och verksamheter som inte arbetar med teknik och inte har samma kompetens inom det området.

En diskussion som återfinns i tidigare forskning (Runnardotter 2007, Löfdahl 2016, Nezwal de Maré & Stenbergs 2014) och som också togs upp i denna undersökning var diskussionen angående IT-arkivarien som en brygga för bättre kommunikation. Åsikterna skiljde sig åt bland informanterna men det var tydligt att IT kompetens på

arkiven var fördelaktigt även om det inte behöver betyda anställningen av en IT-arkivarie. Arkivarierna bör balansera teknisk kompetens och sitt arkiv-tänk i samband med e-arkiv. Det underlättar samarbetet och kommunikationen kring e-arkiv. Tekniska detaljer kan enkelt utredas och IT-stödets funktionalitet blir anpassat till arkivets lagar och regler för digital information.

För att titta närmre på kommunikationen mellan arkivarien och IT-teknikern angående e-arkiv har den här uppsatsen undersökt kommunikationen utifrån ett Records Continuum perspektiv samt ett professionsteoretiskt perspektiv. När det kommer till Records Continuum perspektivet har analysen fokuserat på ifall arkivarien idag sprider eller har möjlighet att sprida ett Continuum-perspektiv genom samarbetet med IT-teknikern angående e-arkiv. Records Continuum perspektivet är ett synsätt på information som bortser från tid och rum och därmed framför en verklighet där arkivariens inblandning i informationsförvaltning sker tidigare än vad som förespråkades inom andra teoretiska perspektiv, exempelvis livscykelteorin. Enligt livscykelteorin delas information upp i tydliga faser, från födsel till död, och arkivarien är endast inblandad i de sista skedet då informationen antingen gallras eller arkiveras. Intervjuerna visade att arkivarier sprider ett Continuum-perspektiv till IT-teknikern i samband med e-arkiv arbetet. Intervjuerna visade också att Continuum-perspektivet spridits inom den egna verksamheten i samband med e-arkiv införande; genom exempelvis utbildningar. Intervjuerna visade också att IT-teknikern har möjlighet att sprida ett Continuum-perspektiv med tanke på att de blir introducerade till perspektivet av arkivarien och i övrigt arbete har möjlighet att vidarebefordra informationen till andra verksamheter. Det visar på att en proaktiv arkivarie kan sprida ett Continuum-perspektiv vidare vilket gynnar både arkivarien och informationen. Arkivarien kan tidigare bli inblandad i informationsförvaltningsarbete och informationen kan då förberedas för arkivering tidigare.

Forskning har påpekat att det är resurskrävande att arbeta i enighet med ett Continuum-perspektiv på information och intervjuerna visar att det är brist på resurser – både tid, personal och pengar. Det är tydligt att de fall som denna uppsats belyser ändå har haft tillgång till resurser och kunnat införa och arbeta med e-arkiv medan det inte finns samma förutsättningar på många andra håll.

Kommunikationen mellan arkivarien och IT-teknikern angående e-arkiv undersöktes också genom en professionsteoretisk lens. Abbotts teori om jurisdiktioner som publicerades i hans välkända bok *The system of professions: An essay on the division of Expert Labour* har varit källan för analys. Abbott menar att professioner är ett autonomt system där de konkurrerar med varandra om jurisdiktion över områden. Att inneha full jurisdiktion är att inneha full kontroll och är det som alla professioner är ute efter enligt Abbott. Eftersom e-arkiv är ett nytt arbetsområde där både arkivarien och IT-teknikern är aktiva är syftet med det empiriska materialet att analysera om det uppstår någon konflikt angående jurisdiktion över e-arkivet och ifall det påverkar professionernas kommunikation.

Min tolkning av intervjuerna är att det i dagsläget inte uppstår någon konkurrens om jurisdiktion angående e-arkivet som påverkar arkivariens och IT-teknikerns kommunikation. Det är snarare så att det konkurrensfria samarbetet i sig påverkar kommunikation positivt. Intervjuerna visar dock att det i dagsläget finns en del

frågetecken kring ansvarsgränser som behöver redas ut och som antagligen kommer bli mer aktuella i samband med att e-arkivet växer. I samband med att arkivariens roll inom digital informationsförvaltning förändras kan det hända att kommunikationen påverkats. Genom att använda Abbotts teori om jurisdiktioner går det att spekulera kring möjliga framtidsscenario för arkivarien och IT-teknikerns kommunikation. Konkurrens angående digital informationsförvaltning och strategiskt arbete med bevarande av digital information är en möjlig utveckling i framtiden. För närvarande gynnar samarbetet angående e-arkivet båda professionerna, men ifall anspråk på jurisdiktion förändras i samband med att e-arkivet växer eller att omkringliggande förutsättningar förändras, kan också kommunikationen förändras.

7.2 Vidare forskning

Samarbetet mellan arkivarien och IT-teknikern kommer att fortsätta i framtiden och förmodligen bli mer aktuellt än det är i dagsläget. Därför är det viktigt att forskningen fortsätter att granska deras kommunikation och professionernas samarbete. Professionerna rör sig allt närmare varandra vad gäller hantering av digital information och en utökad forskning kan förhoppningsvis förhindra dubbelarbete inom informationsförvaltningsområdet. Vidare forskning kan belysa informationsförvaltning ur både arkiv- och IT-perspektiv och kan ge professionerna möjligheten att utöka sin förståelse för varandra.

Organisatoriska frågor kring e-arkiv är intressanta att forska vidare på. Vi har sett att förutsättningarna för arkivariens arbete med digital informationsförvaltning påverkas av hur arkivet ligger rent organisatoriskt. I samband med att e-arkiv växer och införs inom allt fler kommuner är det också viktigt att fortsätta forska kring e-arkivets relation till sin omgivning. Hur ska de olika kompetenserna som behövs för att driva e-arkivet organiseras i framtiden? Kommer det vara bättre att ha in-house kompetens än att IT-kontakten är utanför organisationen? Den här undersökningen har belyst att både in-house IT-tekniker och IT-kontakter utanför arkivet har fördelar i samband med e-arkivarbetet. Det skulle vara intressant att fördjupa forskningen och titta på både fördelar och nackdelar med de två lösningarna. Vilken typ av IT-kompetens är det egentligen arkiven vill ha tillgång till i e-arkivarbete?

Det hade också varit intressant att i framtida studier se en fortsatt analys av professionernas kommunikation eller deras samarbete mer generellt med hjälp av professionsteori. Kommer utvecklingen av IT-arkivarierna fortsätta och möjligtvis skapa en situation där arkivarien tar full jurisdiktion över e-arkivet? Är det då en förbättring eller är det bättre att samarbeta och vara tillgångspunkter till varandra? Vem som i framtiden tar makt i vilka situationer och hur det påverkar kommunikationen är också en intressant fråga. Om arkivarierna sprider ett Continuum-tänk och inom en snar framtid är med från början av informationshanteringen ute på verksamheterna så kan det uppstå konkurrens om jurisdiktioner. Kanske situationen ser helt annorlunda ut om några år?

Förutom ovan nämnda frågeställningar och funderingar är andra kommuner ett möjligt och väldigt viktigt forskningsområde. Hur ser kommunikationen ut i de kommuner som inte infört e-arkiv? Vad är förutsättningarna för arbete med digital

information i de kommuner där det endast är en kommunarkivarie anställd? Sker det något arbete med e-arkiv överhuvudtaget?

8 Källförteckning och bilagor

8.1 Empiriskt material

Följande information är i författarens ägo för att garantera anonymitet.

Intervju A1 2017-03-06
Intervju A2 2017-04-03
Intervju B1 2017-03-13
Intervju B2 2017-05-02 (E-mail)
Intervju C1 2017-03-23
Intervju C2 2017-03-23
Intervju D1 2017-04-07
Intervju D2 2017-04-05

Observation 2017-03-13

8.2 Referenser

Abbott, A. D. (1988). *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

Abbott, A. D. (u.å.) *Biography*. <http://home.uchicago.edu/aabbott/bionew2.html> [2017-07-17]

Ahrne, G. & Svensson, P. (red). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB: Stockholm.

Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Liber AB: Stockholm.

Atherton, J. (1985). From Life Cycle to Continuum: Some Thoughts on the Records Management - Archives relationship. *Archivaria*, 21, ss.43-51.

Bailey, S. (2007). Taking the Road Less Travelled By: The Future of the Archive and Records Management Profession in the Digital Age. *Journal of the Society of Archivists*, 28(2), ss.117-124.

Becker C., Barateiro J., Antunes G., Borbinha J., Vieira R. (2011). On the Relevance of Enterprise Architecture and IT Governance for Digital Preservation. I Janssen M., Scholl H.J., Wimmer M.A., Tan Y. (red) *Electronic Government: EGOV 2011, Delft, The Netherlands, August/September 2011 Proceedings*. Berlin, Heidelberg: Springer, ss.332-344.

Bengtsson, C. (2000). Hur hittar man en bra väg? Att utforma ett kvalitativt forskningsprojekt. I Jarlbro, G. (red.) *Vilken metod är bäst – ingen eller alla? Metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*. Studentlitteratur: Lund, ss.33-53.

- Brante, T. (2005). Om begreppet och företeelsen profession. *Tidskrift för Praxisnära forskning*, 1, ss.1-13.
- Brante, T. (2014). *Den professionella logiken: hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. 1.uppl., Stockholm: Liber.
- Burell, M. (1995). Arkiven och informationsteknologin. I Ulfsparré, A. C. (red.) *Arkivvetenskap*. Lund: Studentlitteratur, ss. 100-126.
- Cook, T. (2007[1994]). Electronic records, paper minds: The revolution in information management and archives in the post-custodial and post-modern era. *Archives & Social Studies: A Journal of Interdisciplinary Research*, 1(0), ss.399-443.
- Cook, T. (1997). What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift. *Archivaria*, 43, ss. 17-63.
- Cook, T. (2013). *Evidence, memory, identity, and community: four shifting archival paradigms*. *Archival Science*, 13(2-3), ss. 95-120.
- Commission of the European Communities (2003). *The Role of eGovernment for Europe's Future*. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0567&from=EN> [2017-07-05]
- Cumming, K. (2010). Ways of seeing: contextualising the continuum. *Records Management Journal*, 20 (1), ss. 41 - 52.
- Consultative Committee for Space Data Systems (CCSDS) (2012). *CCSDS Recommended practice for an OAIS Reference Model*. Washington: CCSDS Secretariat. <http://public.ccsds.org/publications/archive/650x0m2.pdf>
- Cunningham, A. (2008). Digital Curation/Digital Archiving: A View from the National Archives of Australia. *The American Archivist*, 71. ss. 530–543.
- Dingwall, G. (2010). Life Cycle and Continuum: A View of Recordkeeping Models from the Postwar Era. I Eastwood, T., MacNeil, H, (red.) *Currents of Archival Thinking*. Santa Barbara, Calif. : Libraries Unlimited, ss. 139-162.
- Duff, W.M., & Harris, V. (2002). Stories and Names: Archival Description as Narrating Records and Constructing Meanings. *Archival Science*, 2. ss. 263-285.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB: Stockholm, ss.34-54.
- Geijer, U., Lenberg, E. & Lövblad, H. (2013). *Arkivlagen: En kommentar*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Gillham, B. (2008). *Forskningsintervjun – tekniker och genomförande*. Studentlitteratur: Holmbergs i Malmö AB.
- Harvey, R. (2015). The Last Decade of Digital Preservation: A Personal View from Australia. *Preservation, Digital Technology & Culture*, 44(1), ss.22-30.
- JISCa (u.å.) *Steve Bailey – Head of consultancy*. <https://www.jisc.ac.uk/staff/steve-bailey> [2017-07-17]
- JISCb (u.å.) *About us: We provide digital solutions for UK education and research*. <https://www.jisc.ac.uk/about> [2017-07-17]
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2012). *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. Studentlitteratur: Lund.

Kastellec, M. (2012). Practical Limits to the Scope of Digital Preservation. *Information Technology & Libraries*, 31(2), ss. 63-71.

Kristiansson, G. (2002). *Arkiv för alla – nu och i framtiden* (SOU 2002:78). Stockholm: Kulturdepartementet.

Källberg, M. (2012). Archivists – A profession in Transition? *Professions & Professionalism*, 2(1), ss.27-41.

Lalander, P. (2015). Observationer och etnografi. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB: Stockholm, ss.93-113.

Löfdahl, N. (2016). *E-arkiv – Gäller det att positionera sig rätt? En studie om samband och orsakssamband mellan e-arkiv och yrkesroll i förändring, samt mekanismer till orsakssambandet*. Masteruppsats, Institutionen för ABM. Uppsala: Uppsala universitet. <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:934455/FULLTEXT01.pdf>

McKemmish, S. (1997). Yesterday, Today and Tomorrow: A Continuum of Responsibility. *Proceedings of the Records Management Association of Australia 14th National Convention, 15-17 Sept 1997*. <http://arrow.monash.edu.au/vital/access/services/Download/monash:155404/DOC?view=true>

Nezwal de Maré, L., Stenberg, A. (2014). *Kvalifikationskrav på arkivarier: En undersökning av svenska myndighetsarkiv*. Masteruppsats, Institutionen för kulturvetenskap. Lund: Lunds universitet. <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=4459512&fileId=4459534>

Näringslivets arkivråd (2016). *Nu är boken här!* <http://nla.nu/okategoriserade/nu-ar-boken-har/> [2017-07-17]

Näringsdepartementet (2011). *It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*. Stockholm: Näringsdepartementet. <http://www.regeringen.se/rapporter/2011/10/n2011.12/>

Näringsdepartementet (2015). *En förvaltning som håller ihop. Slutbetänkande av e-delegationen* (SOU 2015:66). Stockholm: Näringsdepartementet.

PERICLES Project (2014) [video]. *An introduction to recordkeeping continuum*. England: Pericles Project. <http://pericles-project.eu/videos/post/recordkeeping%20continuum%2C%20Barbara%20Reed> [2017-07-07]

Reed, B. (2005). Reading the records continuum: interpretations and explorations. *Archives and Manuscripts*, 33(1), ss. 18-43.

Regeringen (2015a). *Så styrs Sverige – den lokala nivån – kommuner*. <http://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/den-lokala-nivan---kommuner/> [2017-04-22]

Regeringen (2017). *Så styrs Sverige – offentlighetsprincipen*. <http://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/offentlighetsprincipen/> [2017-04-22]

Riksarkivet (2012). *Redovisa verksamhetsinformation: Vägledning till Riksarkivets föreskrifter om arkivredovisning*. Stockholm: Riksarkivet. http://webbutik.riksarkivet.se/shop/25093/files/PDF/redovisa_verksamhetsinformation.pdf

Runnardotter, M. (2007). Information Technology, Archives and Archivists – Long-term Digital Preservation. *Arkiv, samhälle och forskning*, 07(2), ss.24-39.

Sahlén, T. (2016). *Informationsförvaltning i offentlig och privat sektor*. Stockholm: Näringslivets arkivråd.

- Sawano, M. (2012). *Trender i tiden 2010-2015: Riksantikvarieämbetets omvärldsanalys*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.
- Sloyan, V. (2016). Born-digital archives at the Wellcome Library, appraisal and sensitivity review of two hard-drives. *Archives and Records*, 37(1), ss. 20-36.
- Smedberg, S. (1999). Sverige. I: Jörwall, Lars et al (red). (2012). *Det globala minnet. Nedslag i den internationella arkivhistorien*. Stockholm: Riksarkivet, ss. 231-260.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2011). *eSamhället – E-förvaltning och informationshantering. Att hantera, bevara eller gallra elektroniska handlingar*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2017). *Näringsliv, arbete, digitalisering – E-arkiv*. <https://skl.se/naringslivarbetedigitalisering/digitalisering/earkiv/earkiv.350.html> [2017-04-18]
- Sveriges Kommuner och Landsting (2015) *Kommunalt självstyre*. <https://skl.se/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/kommunaltselfstyresastyrskommunenochlandstinget.380.html> [2017-04-22]
- Statens servicecenter (2017). *Om oss – Uppdrag e-arkiv*. <http://www.statenssc.se/OmOss/Sidor/Ingen%20menyrubrik/Uppdrag-e-arkiv.aspx> [2017-04-16]
- Statens servicecenter (2016). *En förvaltningsgemensam tjänst för e-arkiv - delrapport december 2016*. Stockholm: Statens Servicecenter. http://www.statenssc.se/OmOss/Documents/Delrapport_161222_uppdrag_e_arkiv.pdf [2017-01-13]
- Studentlitteratur (u.å.). *Mats Burell*. <https://www.studentlitteratur.se/#person/208242/Mats+Burell> [2017-07-17]
- Upward, F. (1996). Structuring the records continuum. Part 1. Post custodial principles and properties. *Archives and manuscripts*, 24(2), ss.268-285.
- Upward, F. (1997). Structuring the records continuum. Part 2. Structuration theory and recordkeeping. *Archives and manuscripts*, 25(1), ss.10-35.
- Upward, F. (2000). Modelling the continuum as paradigm shift in recordkeeping and archiving processes, and beyond – a personal reflection. *Records Management Journal*, 10 (3), ss. 115 – 139.
- Upward, F., Reed, B., Oliver, G. & Evans, J. (2013). Recordkeeping informatics: re-figuring a discipline in crisis with a single minded approach. *Records Management Journal*, 23(1), ss. 37 – 50.
- Xiaomi, A. (2003). An Integrated Approach to Records Management. *The information Management Journal*, 37(4), ss. 24-30.
- Yin, R.K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods*. 4.uppl., Kalifornien: Sage, Newbury Park.

Bilaga 1: Missivbrev

Hej [namn]!

Mitt namn är Tova Stjärn och jag går sista terminen på ABM-masterutbildningen i Lund. Jag fick dina kontaktuppgifter av [namn och plats]. Jag hoppas det är OK att jag mailar dig.

Jag har precis påbörjat min masteruppsats och ska undersöka arkivariens kommunikation med IT-tekniker/IT-avdelningen angående e-arkiv (som kan ses som en gemensam arbetsarena). Jag är speciellt intresserad av yrkestermer och hur olika/lika de är.

Min plan är att göra en kvalitativ studie med intervjuer samt observationer av tre eller fyra arkiv i Sverige där man har infört och jobbar med e-arkiv. Jag hoppas på att intervjua en arkivarie från varje arkiv samt arkivariens IT-kontakt om det är möjligt. Utöver det är min önskan att vara med på ett möte eller liknande mellan arkivarien och IT-kontakten men jag inser att det kan vara lite svårt att få till.

Så jag börjar med att fråga om du möjligen kan tänka dig att ställa upp på en intervju?

Jag planerar att utföra intervjuer i mars för att hinna med uppsatskursens tidschema.

Med vänliga hälsningar,
Tova Stjärn

Bilaga 2: Intervjuguide arkivarien

Inledande frågor

Inledning

Berätta om mig själv och min utbildning

Beskriv min uppsats samt syfte med intervjun

Beskriv kort tema för intervjun samt antyd vad jag vill få ut av intervjun (arkivariens kommunikation med IT-tekniker)

Anonymitetsskydd

Studien förhåller sig till forsknings etiska regler och därför kommer;

Namn inte skrivs ut i studien

Inspelningen av intervjun vara tillgänglig endast för mig (Tova)

Vill du läsa igenom intervjun när den är transkriberad?

Öppningsfrågor

Skulle du kunna berätta kort om dig själv? (ålder, kön, utbildning)

Vad skulle du säga är din yrkestitel? (Arkivarie, IT-arkivarie, IT-tekniker eller annat)

Vad innebär din titeln? (Kan du kort beskriva vad den inkluderar för arbetsuppgifter?)

Hur länge har du jobbat på nuvarande arbetsplats?

Har länge har du jobbat med e-arkiv frågor?

Frågor uppdelade kring problemområden (från periferin mot det centrala):

Införande av e-arkiv

Kommuner har ett ansvar enligt lagstiftning att ta hand om sina verksamheters information, dvs. att bevara informationen och göra den återsökbar för sina medborgare. Lagstiftningen är medieoberoende och utgångspunkten för e-arkiv är därför densamma som det traditionella pappersarkivet (Sarvik 2014). Enligt en av de förundersökningar (Förstudie e-arkiv inom Skåne Nordost) som gjorts angående införande av e-arkiv i kommuner har det noterats att e-arkivfrågan prioriterats på nationell nivå men inte på kommunal nivå (ibid 2014). De kommuner som jag valt ska ingå i studien har alla påbörjat arbetet med e-arkiv utan att gå med i någon form av förstudie eller något e-arkivprojekt. Hur cirkulerar tankarna kring e-arkiv i de kommuner som jag valt att intervjua?

Nuläget

- Kan du beskriva hur e-arkivets ligger rent organisatoriskt inom kommunen?
- Vem jobbar med e-arkivfrågor/e-arkivet idag? Hur många?

- Hur upplevs e-arkivet inom kommunarkivverksamheten? Motstånd?
- Rädsla för att e-arkiv ska ersätta det traditionella arkivet?
- Finns det några policydokument/styrdokument kring arbetet med e-arkiv? Håller på.

Införandet

- Kan du beskriva hur kommunarkivet tog sin an uppgiften att införa ett e-arkiv? Förstudie?
- Vem har varit mest drivande i samband med införandet?
- Hur lång tid tog/kommer det att ta att införa ett e-arkiv?

e-arkiv: Inte bara en fråga för arkiv

Samarbete mellan IT-arkivarier/arkivarier och hela den kommunala organisationen (däribland IT-tekniker) är enligt den förundersökningen som gjordes inom Skåne Nordost en viktig del för att införandet av e-arkiv ska lyckas. Hur skapade man kontakt med IT-avdelningen inom de kommuner jag valt att intervjua?

- I vilket stadiet av införandet av e-arkiv skapades det en kontakt med IT-avdelningen?
- Hur gick det till när kontakten skapades?
- Vem tog kontakt?
- Utsågs en speciell kontaktperson från IT för samarbetet?

Synen på varandra: Arkivarien och IT-kunskap

Mats Burell (1995) målar i boken Arkivvetenskap upp en bild av arkivariens och IT-teknikerns svårighet att samarbeta. Situationer som involverar båda yrkesgrupperna är benägna att orsaka missförstånd då arkivarien och IT-teknikern kommer från olika teoretiska bakgrunder. IT-teknikern har en bakgrund inom systemvetenskap/informationsteorier medan arkivarien har en arkivvetenskaplig bakgrund där arkivteorier är humanistiskt förankrade. Deras syn på informationshantering skiljer sig därför åt. Senare forskning, Runnardotter (2007) och Runnardotter (2011) visar på att det fortfarande uppstår missförstånd mellan yrkesgrupperna då kommunikationen är dåligt. Löfdahl (2016) anser i sin masteruppsats däremot att kommunikationen fungerar bra. Hur ser egentligen yrkesgrupperna på varandra? Hur tänker arkivarien och IT-teknikern kring den kunskap och kompetens som arkivarien behöver för ett lyckat samarbete?

- Behöver arkivarien teknisk kunskap/kompetens för att kommunicera med IT-tekniker?
- Behöver hen vara IT-arkivarie?
- Vad är en IT-arkivarie?
- Är arkivariens roll att tillföra ett större arkiveringsperspektiv?
- Är kommunikation viktigare än jämförbar teknisk förståelse?
- Tror du att arkivarien bemöts annorlunda av IT-tekniker om hen benämns "arkivarie" eller "IT-arkivarie"?
- Kommer det finnas fler eller färre IT-arkivarier i framtiden?

- Har du några funderingar kring dagens utbildning för arkivarier?
- Arkivvetenskapen för humanistiskt förankrad?
- Mer IT/systemvetenskap/informationsvetenskap behövs?
- Känner du någon osäkerhet i din yrkesroll? Finns det saker du känner att du ska kunna men som du inte kan?

Synen på varandra: IT-teknikern och arkivkunskap

Hur tänker arkivarien och IT-teknikern kring den kunskap och kompetens som IT-teknikern behöver för ett lyckat samarbete?

- Behöver IT-teknikern arkivkunskap för att kommunicera med arkivarien angående e-arkiv?
- Hur pass mycket vet IT-teknikern om allmänna handlingar och den lagstiftning som berör digital information idag?
- Förstår IT-teknikern e-arkivets centrala funktion? Jobbar ni mot samma mål?

Den gemensamma arbetsarenan, e-arkivet

Källberg (2012) och Källberg (2013) diskuterar införande av elektroniska arkiv inom företag och kommuner i samband med arkivariens yrkesroll. Enligt Källberg är projekt som för e-förvaltningen framåt, däribland e-arkiv, helt avgörande för arkivariens framtida roll. Jurisdiktioner (som diskuteras inom professionsteorin) måste omdefinieras när arkivarien hamnar i situationer där arbetet sker på en gemensam arena (Källberg 2012). Hur fungerar egentligen samarbetet mellan yrkesgrupperna i e-arkivarbetet? Hur fungerar kommunikationen?

- Hur fungerar kommunikationen mellan dig och IT-teknikern?
- Hur ofta sker kommunikation?
- I vilka situationer sker kommunikation? Vad pratar man om?
- Har det funnits situationer då kommunikation varit svårt?
- Vad anser du är IT-teknikerns ansvarsområde inom samarbetet?
- Vilka frågor ska IT-teknikern vara vägledande inom?
- Ser du någon risk med att IT-teknikern skulle kunna ta för mycket plats i samarbetet? (Gå in i expertroll)
- Konkurrens?
- När behöver man samarbetet som mest? I införande, i drift?
- Finns det olika uppfattningar om informationsmodeller, tex. OAIS-modellen?
- Tänker IT-teknikerna på pre-ingest stadiet på samma sätt som arkivarien?
- Känner du någon gång att arkivtänk kommer i skymundan när du jobbar med ny teknologi och nya tekniska lösningar?

Centralisering av informationstjänster, e-förvaltning, är ett vanligt diskussionsområde idag och e-arkiv är en pusselbit i detta. Arkivariens deltagande har dock varit omdiskuterat...

- Tror du att centraliseringen av informationstjänster kommer påverka din yrkesroll?

- Stärka?
- Försvaga?
- Finns det en rädsla hos dig för att andra professioner ska konkurrera ut din profession i framtiden?
- Ser du det som en möjlighet att politiker eller andra högt uppsatta i kommun kan komma att göra beslut angående informationshantering, i samband med e-förvaltning eller annat, utan att involvera arkivarier?

Yrkestermer

Mats Burell (1995) nämner i boken Arkivvetenskap att begreppet arkiv inte är detsamma inom IT/informationsvetenskapen och arkivvetenskapen. Arkivteori ser arkivering en hel process medan det inom informationsteorin är ”liktydigt med den data som finns lagrad i ett visst informationssystem” (Burell 1995, s.102). Runnardotter (2007) beskriver samma problematik med begrepp inom yrkesgrupperna och visar att samarbetsproblem fortfarande lever kvar även tolv år efter Burell beskrev problematiken (2007). Adrian Cunningham (2008) uttrycker en upprördhet över att arkivtermer och begrepp, så som digitala arkiv, stjäls och på så sätt gör begreppen otydligt och svåra att definiera. Arkivering, påpekar Cunningham, är en endast en teknisk underrutin för IT-teknikern och inte, som för arkivarien, en komplicerad informationsbevarande process (ibid 2008).

- Har du upplevt att arkivarier och IT-tekniker pratar ”olika språk”? Dvs. att det finns termer och begrepp som används inom båda yrkesgrupperna men har olika innebörd?
- Vilka begrepp och termer finns?
- Arkiv/Arkivera/Arkivering? Vad betyder arkivering för dig? Skörda? Finns det andra?
- Uppstår det diskussioner kring termer och begrepp på möte med IT-teknikern?
- Hur långa kan de diskussionerna vara? Sker de ofta?
- Vid vilka tillfällen kan diskussioner förekomma? Ex. När man skriver upphandling?
- Kan det hända att det uppstår missförstånd mellan dig och din IT-kontakt pga. att ni ”pratar olika språk”?
- Kan missförstånd mellan arkivarie och IT-tekniker försvåra arbetet med e-arkivet? Om ja, på vilket sätt?

Förbättra kommunikationen?

Runnardotter (2007) tar upp kommunikationen mellan arkivarie och IT-tekniker i samband med en diskussion om långtidsbevaring. På grund av dålig kommunikation mellan yrkesgrupperna blir små problem större och det är den digitala informationen som hamnar i kläm och riskeras att inte bevaras på rätt sätt. Runnardotters forskning (2007) belyste bland annat följande problemområden där kommunikation hade kunnat göra stor skillnad: IT-tekniker tänker inte i samma banor vad gäller långtidslagring, IT-tekniker tänker inte på att kontakta arkivet/arkivarien när de planerar att ta in nya system till förvaltningarna, IT är ett mer prioriterat område samt att IT-tekniker kan för lite om arkiv. Dessa problemområden har jag redan berört i ovanstående frågor.

Däremot undrar jag om de arkivarier och IT-tekniker som jag intervjuar tycker att kommunikation är ett område som behöver förbättras?

- Tror du att några av de problemområden vi diskuterat idag skulle förbättras om kommunikationen mellan arkivarier och IT-tekniker utvidgades?
- Är IT-avdelningen mer prioriterad än arkivet inom kommunorganisationen?
- Hur är IT-teknikers och arkivariers kommunikation med politiker/chefer/huvudmän? Kan de framföra en ”United front”?

Bilaga 3: Intervjuguide IT-teknikern

Inledande frågor

Inledning

Berätta om mig själv och min utbildning

Beskriv min uppsats samt syfte med intervjun

Beskriv kort tema för intervjun samt antyd vad jag vill få ut av intervjun (arkivariens kommunikation med IT-tekniker)

Anonymitetsskydd

Studien förhåller sig till forsknings etiska regler och därför kommer;

Namn inte skrivas ut i studien

Inspelningen av intervjun vara tillgänglig endast för mig (Tova)

Vill du läsa igenom intervjun när den är transkriberad?

Öppningsfrågor

Skulle du kunna berätta kort om dig själv? (ålder, kön, utbildning)

Vad skulle du säga är din yrkestitel? (Arkivarie, IT-arkivarie, IT-tekniker eller annat)

Vad innebär din titeln? (Kan du kort beskriva vad den inkluderar för arbetsuppgifter?)

Hur länge har du jobbat på nuvarande arbetsplats?

Har länge har du jobbat med e-arkiv frågor?

Frågor uppdelade kring problemområden (från periferin mot det centrala):

Införande av e-arkiv

Kommuner har ett ansvar enligt lagstiftning att ta hand om sina verksamheters information, dvs. att bevara informationen och göra den återsökbar för sina medborgare. Lagstiftningen är medieoberoende och utgångspunkten för e-arkiv är därför densamma som det traditionella pappersarkivet (Sarvik 2014). Enligt en av de förundersökningar (Förstudie e-arkiv inom Skåne Nordost) som gjorts angående införande av e-arkiv i kommuner har det noterats att e-arkivfrågan prioriterats på nationell nivå men inte på kommunal nivå (ibid 2014). De kommuner som jag valt ska ingå i studien har alla påbörjat arbetet med e-arkiv utan att gå med i någon form av förstudie eller något e-arkivprojekt. Hur cirkulerar tankarna kring e-arkiv i de kommuner som jag valt att intervjua?

- Hur involverad har du varit i införandet av e-arkivet? Förstudie?
- Vem har varit mest drivande i samband med införandet?
- Hur lång tid tog/kommer det att ta att införa ett e-arkiv?

e-arkiv: Inte bara en fråga för arkiv

Samarbete mellan IT-arkivarier/arkivarier och hela den kommunala organisationen (däribland IT-tekniker) är enligt den förundersökningen som gjordes inom Skåne Nordost en viktig del för att införandet av e-arkiv ska lyckas. Hur skapade man kontakt med IT-avdelningen inom de kommuner jag valt att intervjua?

- Hur gick det till när arkivet tog kontakt med IT-avdelningen angående e-arkiv?
 - a. Vem kontaktade IT-avdelningen?
 - b. Hur blev du iblandad?

Synen på varandra: Arkivarien och IT-kunskap

Mats Burell (1995) målar i boken Arkivvetenskap upp en bild av arkivariens och IT-teknikerns svårighet att samarbeta. Situationer som involverar båda yrkesgrupperna är benägna att orsaka missförstånd då arkivarien och IT-teknikern kommer från olika teoretiska bakgrunder. IT-teknikern har en bakgrund inom systemvetenskap/informationsteorier medan arkivarien har en arkivvetenskaplig bakgrund där arkivteorier är humanistiskt förankrade. Deras syn på informationshantering skiljer sig därför åt. Senare forskning, Runnardotter (2007) och Runnardotter (2011) visar på att det fortfarande uppstår missförstånd mellan yrkesgrupperna då kommunikationen är dåligt. Löfdahl (2016) anser i sin masteruppsats däremot att kommunikationen fungerar bra. Hur ser egentligen yrkesgrupperna på varandra? Hur tänker arkivarien och IT-teknikern kring den kunskap och kompetens som arkivarien behöver för ett lyckat samarbete?

- Behöver arkivarien teknisk kunskap/kompetens för att kommunicera med IT-tekniker?
 - a. Behöver hen vara IT-arkivarie?
 - b. Vad är en IT-arkivarie?
 - c. Är arkivariens roll att tillföra ett större arkiveringsperspektiv?
- Är kommunikation viktigare än jämförbar teknisk förståelse?

Synen på varandra: IT-teknikern och arkivkunskap

Hur tänker arkivarien och IT-teknikern kring den kunskap och kompetens som IT-teknikern behöver för ett lyckat samarbete?

- Hur god kunskap har du och dina kollegor kring lagstiftning som berör informationshantering i offentlig miljö? (offentlighetsprincipen, tryckfrihetsförordningen, arkivlagen)
- Tänker du på arkivering av information även utanför samarbetet med e-arkivet? T.ex. i arbete med andra informationssystem inom kommunen?
- Känner du att mer kunskap om arkiv hade förbättrat dina möjligheter att samarbeta med arkivarien?

Den gemensamma arbetsarenan, e-arkivet

Källberg (2012) och Källberg (2013) diskuterar införande av elektroniska arkiv inom företag och kommuner i samband med arkivariens yrkesroll. Enligt Källberg är projekt som för e-förvaltningen framåt, däribland e-arkiv, helt avgörande för arkivariens framtida roll. Jurisdiktioner (som diskuteras inom professionsteorin) måste omdefinieras när arkivarien hamnar i situationer där arbetet sker på en gemensam arena (Källberg 2012). Hur fungerar egentligen samarbetet mellan yrkesgrupperna i e-arkivarbetet? Hur fungerar kommunikationen?

- Hur fungerar kommunikationen mellan dig och arkivarien?
- Hur ofta sker kommunikation?
- I vilka situationer sker kommunikation? Vad pratar man om?
- Har det funnits situationer då kommunikation varit svårt?
- Vad anser du är IT-teknikerns ansvarsområde inom samarbetet?
- Vilka frågor ska IT-teknikern vara vägledande inom?
- Ser du någon risk med att IT-teknikern skulle kunna ta för mycket plats i samarbetet? (Gå in i expertroll)
- Konkurrens?
- När behöver man samarbetet som mest? I införande, i drift?
- Finns det olika uppfattningar om informationsmodeller, tex. OAIIS-modellen?
- Tänker IT-teknikerna på pre-ingest stadiet på samma sätt som arkivarien?

Centralisering av informationstjänster, e-förvaltning, är ett vanligt diskussionsområde idag...

- Tror du att centraliseringen av informationstjänster kommer påverka din yrkesroll?
- Stärka?
- Försvaga?
- Finns det en rädsla hos dig för att andra professioner ska konkurrera ut din profession i framtiden?

Yrkestermer

Mats Burell (1995) nämner i boken Arkivvetenskap att begreppet arkiv inte är detsamma inom IT/informationsvetenskapen och arkivvetenskapen. Arkivteori ser arkivering en hel process medan det inom informationsteorin är ”liktydigt med den data som finns lagrad i ett visst informationssystem” (Burell 1995, s.102). Runnardotter (2007) beskriver samma problematik med begrepp inom yrkesgrupperna och visar att samarbetsproblem fortfarande lever kvar även tolv år efter Burell beskrev problematiken (2007). Adrian Cunningham (2008) uttrycker en upprördhet över att arkivtermer och begrepp, så som digitala arkiv, stjäls och på så sätt gör begreppen otydligt och svåra att definiera. Arkivering, påpekar Cunningham, är en endast en teknisk underrutin för IT-teknikern och inte, som för arkivarien, en komplicerad informationsbevarande process (ibid 2008).

- Har du upplevt att arkivarier och IT-tekniker pratar ”olika språk”? Dvs. att det finns termer och begrepp som används inom båda yrkesgrupperna men har olika innebörd?
- Vilka begrepp och termer finns?
- Arkiv/Arkivera/Arkivering? Skörda? Finns det andra?
- Uppstår det diskussioner kring termer och begrepp på möte med arkivarien?
- Hur långa kan de diskussionerna vara? Sker de ofta?
- Vid vilka tillfällen kan diskussioner förekomma? (När man skriver upphandling?)
- Kan det hända att det uppstår missförstånd mellan dig och arkivarien pga. att ni ”pratar olika språk”?
- Kan missförstånd mellan arkivarie och IT-tekniker försvåra arbetet med e-arkivet? Om ja, på vilket sätt? Om nej, varför inte?

Förbättra kommunikationen?

Runnardotter (2007) tar upp kommunikationen mellan arkivarie och IT-tekniker i samband med en diskussion om långtidsbevaring. På grund av dålig kommunikation mellan yrkesgrupperna blir små problem större och det är den digitala informationen som hamnar i kläm och riskeras att inte bevaras på rätt sätt. Runnardotters forskning (2007) belyste bland annat följande problemområden där kommunikation hade kunnat göra stor skillnad: It-tekniker tänker inte i samma banor vad gäller långtidslagring, IT-tekniker tänker inte på att kontakta arkivet/arkivarien när de planerar att ta in nya system till förvaltningarna, IT är ett mer prioriterat område samt att It-tekniker kan för lite om arkiv. Dessa problemområden har jag redan berört i ovanstående frågor. Däremot undrar jag om de arkivarier och IT-tekniker som jag intervjuar tycker att kommunikation är ett område som behöver förbättras?

- Tror du att några av de problemområden vi diskuterat idag skulle förbättras om kommunikationen mellan arkivarie och IT-teknikern utvidgades?
- Är IT-avdelningen mer prioriterad än arkivet inom kommunorganisationen?
- Hur är IT-teknikers och arkivariers kommunikation med politiker/chefer/huvudmän? Kan de framföra en ”United front”?